

Miroslav Rožman
Split

HRVATSKO POMORSKO NAZIVLJE U POMORSKOM GLOSARU AUGUSTINA JALA

UDK: 656.61 (038) = 00 "18"

Rukopis primljen za tisak 15.10.2005.

Izvorni znanstveni članak

Original scientific paper

Recenzenti: Joško Božanić, Mithad Kozličić

U radu je prepisano, prevedeno na hrvatski i komentirano 387 ulaznih natuknica koje je, na hrvatskome, u svoj *Glossaire nautique...* uvrstio francuski leksikograf Augustin Jal. Njegov je *Glosar* tiskan u Parizu 1850. godine, a sadrži pomorsko nazivlje pod ulaznim natuknicama, ukupno 25.310, na 52 jezika i dijalekta te na brojnim pismima: latinici, ruskoj ćirilici, grčkom, arapskom itd. Za povijest hrvatskoga pomorskoga nazivlja Jalov je rad od neprocjenjive vrijednosti, jer je zapisano nazivlje kakvo je bilo u stvarnoj uporabi u prvoj polovici 19. stoljeća. Ovo je prvi sustavni rad kojim su obuhvaćene sve ulazne natuknice na hrvatskom jeziku sadržane u Jalovu *Glosaru*.

Ključne riječi: *hrvatsko pomorsko nazivlje, 19. stoljeće, lingua franca, terenska anketa.*

Predgovor

Jedan od najvećih leksikografa 19. stoljeća, Augustin JAL, s nadnevkom 5. kolovoza 1847. označio je kraj dugogodišnjega rada na svojem životnome djelu i predao ga pariškoj tiskari, tada najboljoj u Francuskoj – a postoji i danas – rukopis naslovljen «**GLOSSAIRE NAUTIQUE. Répertoire polyglotte de termes de marine anciens et modernes, par A. Jal, auteur de l'Archéologie navale et du Virgilius nauticus.**» (POMORSKI GLOSAR. Višejezični popis starih i suvremenih pomorskih termina...) Ispod naslova, tiskara je u frontispiciju stavila svoj zaštitni znak i napis: «**Paris, chez Firmin Didot frères, libraires-**

éditeurs, imprimeurs de l'Institut de France, Rue Jacob, 56. MDCCCXLVIII.» Vrijedni su tiskari, izdavači i knjižari – kako je to bilo uobičajeno tada – do danas izdali oko 32000 naslova. Ponositi se činjenicom da su bili tiskari «de l'Institut de France», krovne znanstvene institucije u Francuskoj, svakako nije bilo bezrazložno. *Institut* je utemeljen 25. listopada 1795. i od tada u svom sastavu ima pet *Akademija*, nekih utemeljenih već ranije, kao što je *Francuska akademija* iz 1635., pa do najnovije, *Akademije moralnih i političkih znanosti* utemeljene 1795, ukinute 1803. i obnovljene 1832. godine.

Izdanja *Instituta* bila su, grafički, vrlo zahtjevna, a Jalov je *Glosar*... nedvojbeno bio više negoli zahtjevan: obuhvaćao je ulazne natuknice na 52 jezika i dijalekta, brojna pisma: latinicu u mnogim varijantama, od talijanske, francuske, španjolske, njemačke, hrvatske, do skandinavskih (dakle s posebnim grafičkim znakovima), arapsko, grčko, rusku ćirilicu, sve moguće slovne korpuse, nekoliko stotina crteža – riječju, zadaća koja bi i najsuvremenijoj današnjoj tiskari bila izazovom. Tiskanje knjige započeto je 15. ožujka 1848. a dovršeno je 25. svibnja 1850. (iako na frontispiciju piše 1848.), zacijelo i stoga što je 1848. bila revolucionarna godina i tiskanje knjiga u Parizu svakako nije bilo najvažnijom stvari na svijetu, pa se rad malo otegnuo. Knjiga je tiskana u skupocjenu izdanju, u kožnu uvezu, jednotomno, dvostupačno, u formatu 27 x 21 cm i na ukupno, računajući i autorov predgovor, 1591 stranici, te samo u 500 primjeraka.

Ovo izvorno izdanje danas je u svijetu pravi raritet: samo za primjer, nijedna mletačka javna knjižnica ne posjeduje ni jedan jedini primjerak, Nacionalna talijanska knjižnica u Rimu nema ga, nema ni jedno od Jalovih djela ni NSK u Zagrebu, ali ga u svom bogatu knjižnome fondu posjeduje *Accademia della Crusca* u Firenzi, specijalizirana za jezična izdanja.

Srećom, veliki hrvatski intelektualac 19. stoljeća – Baltazar Bogišić (1834-1908.) – pribavio je jedan od primjeraka knjige koji se danas čuva u instituciji HAZU, u *Zbirci Baltazara Bogišića* u Cavtatu pod signaturom B VII 2/8, u njegovoj bogatoj knjižnici s pomno probranim izdanjima. Ne znamo kako je Bogišić knjigu pribavio, budući da je tiskana kada je on imao tek 16 godina, ali je izvjesno da se je morao dobro potruditi da pronađe i kupi tako rijetko i skupo izdanje. Drugi primjerak istoga izdanja sačuvan je u Sveučilišnoj knjižnici u Puli, u zbirci *Mornaričke knjižnice austrougarske Mornarice*, pod signaturom 469. Bd. II, S. 15. Štoviše, u istoj je zbirci pohranjeno čak šest Jalovih djela, među kojima i *Archéologie navale* iz 1839. godine.

Jalov *Glosar* sadrži ukupno, kako sam autor navodi na zadnjoj stranici, 25.310 ulaznih natuknica. Među njima zacijelo su najbrojnije one na francuskom i talijanskom jeziku budući da je Jal najviše radio u francuskim i talijanskim arhivima u kojima je prikupljao građu, a ova je dva jezika dobro poznao. Nitko još nije pobrojio – pa ni autor ovih redaka – brojčanu zastupljenost svakoga od jezika. Zna se da pod slovom *A* ima najviše talijanskih: ukupno 640, slijede one na francuskom – 560, potom na španjolskom – 380, portugalskom 160, itd.

Ukupan broj ulaznih natuknica na hrvatskom jeziku koje sam pronašao (a nije nemoguće da sam koju i previdio) je 387, odnosno oko 1,5% od ukupnoga broja natuknica. To, dakako, nije puno, ali nije ni malo: Jal niti je znao hrvatski, niti je ikada bio na hrvatskoj strani Jadrana, a i literatura kojom se je služio za hrvatski nije bila brojna, naprotiv. Opširnije o tome bit će riječi u uvodnoj studiji.

Zašto je Jalov *Glosar*, za Hrvate, od prvorazredna značaja? Na to retoričko pitanje odgovor je više negoli jednostavan. U vrijeme kada je Jal prikupljao građu za svoj *Glosar*, hrvatska je leksikografija bila vrlo skromna – samo za primjer, prva knjiga danas zvanoga «*Velikoga Akademijnoga rječnika*» iz tiska je izašla tek 1880. godine, punih trideset godina poslije Jalova djela. Deset je godina ranije (1870.) objavljen i prvi, specijalizirani, pomorski rječnik atribuiran (u izdanju nije navedeno ime autora) Boži Babiću naslovljen «*Morski rječnik hrvacko-srbski uspoređen sa italijanskim jezikom od jednoga pomorca*», autora koji je tijekom narednih godina objavio poveći broj dijelâ posvećenih pomorstvu, pa i mnogo opsežnije rječnike od prvoga. Sva prethodna hrvatska leksikografska djela malobrojna su, ali ih je Jal znalački uporabio, osim onih za koja ili nije znao ili su mu bila nedostupna (Habdelićevo, Belostenčevo.) Prije svega rabio je Stullijeva koja su donosila ne samo žive uporabne riječi, nego i njihove potvrde iz bogate dubrovačke književnosti, i upravo se Stullijevim *Rječnikom* Jal, opravdano, najviše služio da bi provjerio leksik koji je čuo u svojim oralnim anketama. Dakako, Jal je iz Stullija morao izdvajati samo one riječi koje se odnose na pomorsko nazivlje, što i nije bio malen zadatak. Riječju, Jal je, što uporabom postojeće ali disperzirane leksičke građe, što bilježenjem pomorskoga nazivlja u izravnu dodiru s pomorcima, hrvatsku pomorsku leksikografiju obogatio više negoli ijedan hrvatski leksikograf prije njega: prikupio ju je na jednome, prestižnome mjestu, i učinio dostupnom europskoj i svjetskoj javnosti.

Nažalost, Hrvati su, globalno sagledano, malo pozornosti posvećivali moru i pomorstvu, a još manje vlastitu pomorskome nazivlju. Razlozi tome su mnogostruki, kako povijesne, tako geopolitičke, lingvističke i sociologijske naravi, a ovdje ih nije moguće detaljnije razlagati. Samo kratko, moglo bi se ustvrditi da su prvi sustavniji naponi u bilježenju i stvaranju hrvatskoga pomorskog nazivlja učinjeni prekasno, dakle tek potkraj 19. stoljeća, te da su bili usmjereni ka već prevladanim tehnologijama – jedrenjacima i drvenoj gradnji. S druge strane, stvaranje neologizama za već postojeće nazivlje koje se je rabilo, unaprijed je bilo osuđeno na neuspjeh jer nije moglo zaživjeti u pomoračkoj praksi u novim uvjetima, a stara je mediteranska *lingua franca* posve dobro funkcionirala i bila svima razumljiva. Samo za primjer: termin *flok*, u raznim oblicima, bio je poznat gotovo u cijeloj Europi: od holandskog *foc* nastao je *flok* u donjebretonskom, *foc* u francuskom, *fiocco* (tal.), *flòco* (mlet.), *floch* (katal.), *foch* (španj.), *Pflock* (njem.), dok Jal, uz donjebretonsku ulaznu natuknicu *flok*, između ostaloga, navodi: «Hrvatski isto tako ima *flok* ili *floc*, preuzeto od tal. *fiocco*. J. Stull ovu riječ nije registrirao, ali smo je čuli na jednom šibenskom trabakulu.» (Jal, str. 702). «Pohrvatiti» tu riječ u *prečka* bio je potpuni promašaj, jer nije zaživjela i najnoviji je hrvatski rječnici u tome značenju uopće ne navode nego imaju *flok*. Štoviše, inače puristički orijentirani Francuzi su vlastitoj i starijoj riječi *trinquette* pridodali *foc*, kao prepoznatljivoj u svakodnevnoj pomoračkoj praksi. Babićev sljednik Rudolf Crnić isto je tako pravio i druge dubiozne prevedenice u svojem rječniku: za primjer, tal. i njem. izraze *correttore di ferro dolce*, *der Korrektor aus weichem Eisen*, posve je, gramatički, pogrešno preveo kao *korektor mekog željeza*, umjesto *korektor od mekog željeza*, dakle napravljen od mekog željeza, a što je jasno i u talijanskome i u njemačkome, prema kojima je termin stvarao. Nije bolje prošao ni termin *bucel*, *bocel* koji je rabljen u hrvatskoj pomoračkoj praksi od davnina, (*bochel* u katalonskom, *bozello* u talijanskom, *bozèlo* u mletačkom), a koji je «prekršten» u *žabu*. Stoga ne iznenađuje reakcija Jurja Carića koji se je oštro opirao takvoj tvorbi tvrdeći da sada «...imamo još samo veću zbrku u našoj ionako nesređenoj pomorskoj terminologiji...»

Kasnija nastojanja, početkom i polovicom 20. stoljeća, svakako su popunila brojne praznine (*Pomorska enciklopedija* itd.), plod su opće društvene potrebe jer se objavljuju i mnoga druga enciklopedijska izdanja, a ne prepoznate potrebe da se moru, globalno, posveti posebna pozornost.

Danas bi pak valjalo pohvaliti napore rijetkih pojedinaca koji su uporabili dobar dio vlastita stvaralačkoga potencijala da bi ublažili staru hrvatsku uzrečicu «*hvali more, drž' se kraja*», uzrečicu koja je, ipak, hrvatska konstanta još od Petra Krešimira IV. do danas. Pored autorâ koji se navode dalje u ovome tekstu, nedvojbeno bi, među suvremenicima, valjalo istaknuti djelo biologa i povjesničara Šime Županovića, od preko 2.000 stranica, naslovljeno *Hrvati i more*, svakako brojne radove povjesničara hrvatskoga pomorstva Mithada Kozličića, radove kroatiste i maritimologa Joška Božanića, radove kroatistice Diane Stolac, te humoristično intoniran ali vrlo ozbiljno utemeljen rad «žabara» Željka Stepanića naslovljen *U potrazi za (izgubljenim) hrvatskim pomorskim nazivljem*, objavljen 2004. godine, sa naizgled šaljivim podnaslovom *Kako je žabar na brodu otkrio žabu zjevaču*.

Ovdje je važno odmah napomenuti sljedeće: svrha ovoga rada nije bila niti temeljito popraviti Jalove pogreške koje se odnose na hrvatske natuknice, niti provjeriti utemeljenost sviju etimologija koje Jal donosi, niti sustavno uspoređivati Jalov rad s kasnijim hrvatskim djelima koja obrađuju ovu tematiku, nego onoliko vjerno koliko je bilo moguće, prenijeti izvornu građu koju je Jal objavio, budući da je njegov *Glosar* našoj javnosti praktično nedostupan, a tek malobrojni radovi objavljeni na hrvatskome upućuju na Jala. Prepuštam specijalistima da se pozabave, budu li željeli, temeljitim analizama. Za širu javnost potrudio sam se prevesti na hrvatski gotovo sve što Jal piše, kao pojašnjenja na francuskome, uz hrvatske natuknice.

Isto tako treba naglasiti da građa koju je Jal objavio danas više nema bilokakvu izravnu uporabnu vrijednost. To je, dakako, slučaj sa svima strukovnim rječnicima, buduće da nagli razvoj vrlo brzo potiskuje nazivlje rabljeno u prevladanim tehnologijama. Međutim, i Jalova građa i sva druga leksička građa iz prošlih vremena, nezaobilazna je pri razumijevanju tekstova, umjetničkih a ponajprije dokumentarnih sadržaja, nastalih tijekom povijesnoga razvoja bilokoje nacionalne, odnosno jezične zajednice. Bez takvih «povijesnih rječnika» danas je nemoguće razumijeti našu prošlost.

Uvod

Augustin Jal i njegov *Glosar*

Rođen je 1795. u Lyonu, u središnjoj Francuskoj. U dobi od 16 godina primljen je u Specijalnu mornaričku školu u Brestu, utemeljenu 1811. godine i smještenu na bojnem brodu *Le Tourville*. Poslije četverogodišnjega školovanja, kao mornarički časnik-pripravnik sudjeluje, zajedno s pitomcima svoje generacije, u «prevratničkim» zbivanjima u Parizu, a već dvije godine kasnije, zbog navodnog «verbalnog delikta» biva maknut iz djelatnoga sastava ratne mornarice i stavljen u «položaj mirovanja». U aktivnu službu bit će primljen tek 14 godina kasnije, 1831, na poziv ministra pomorstva admirala de Rignya. Tada dobiva zvanje službenoga historiografa mornarice i konzervatora mornaričkoga arhiva, a na tome položaju ostaje sve do umirovljenja, 1863. godine.

U razdoblju prisilna izbjivanja izvan aktivne mornaričke službe, dakle od 1817. do 1831. Jal se najviše bavi pisanjem za nekoliko novina i časopisa. Tako kao ratni dopisnik sudjeluje u osvajanju Alžira, a piše i kritike u mnogim časopisima – najčuveniji je svakako bio *Revue des Deux Mondes*. Bio je plodan i savjestan autor i objavljivao je sve do kraja života (umro je 1873.), a zadnje mu je djelo – *Souvenirs d'un homme de Lettres (Uspomene jednoga pisca)* – objavljeno 1877., četiri godine poslije smrti.

Jalu nije bilo jednostavno istraživati, pisati i objavljivati. Njegova su istraživanja bila skupa jer je mnogo putovao da bi ih mogao obaviti, a i tiskanje je bio skupo, pa nije slučajno da Jal u uvodu svojemu *Glosaru* objavljuje kratko pismo koje mu je uputio ministar mornarice, a ovdje ga donosimo u prijevodu:

«Gospodine, dao sam ispitati vaš projekt da objavite, pod naslovom *Pomorski glosar*, višejezični rječnik starih i suvremenih pomorskih termina, s njihovim pojašnjenjima. Nakon povoljnoga izvješća koje sam dobio, sagledavam korist koje bi to djelo moglo imati za mornaricu, pa sam odlučio da bude tiskano o trošku mojega ministarstva.»

Pariz, 5. rujna 1840.

Potpisao: Vice-admiral barun ROUSSIN

Današnjom terminologijom rečeno, Jalov je projekt dobio pozitivnu recenziju, a nadležni je ministar osobno odlučio da će projekt financirati. Za Jala je to bila naredba koju je trebalo izvršiti. U tome je trenutku, kaže, procijenio da će mu trebati samo pet godina strpljiva i neumorna rada da djelo privede kraju, pa dodaje «...spočetka je nemoguće dobro procijeniti opseg takvog pothvata...», što se pokazalo točnim. Naime, bio je već prikupio velik dio građe koja nije bila objavljena u prethodnome djelu *Archéologie navale* pa je mogla biti uvrštena u *Glosar*. U prvobitnoj zamisli, on je trebao imati ulazne natuknice samo na francuskome, no u zreloj fazi promišljanja, potvrđuje to i ministrovu pismo, već je bio koncipiran kao višejezični. Jal pojašnjava: «... Osim francuskoga staroga pomorskoga nazivlja, držali smo potrebnim uvrstiti nazivlje i grčko, i latinsko, talijansko, španjolsko, portugalsko i katalonsko, a što nam ostaviše stari autori te srednjevjekovni dokumenti i tekstovi.

I na tome se ne mogasmo zaustaviti. Našim je ciljem konačno postalo sačiniti svojevrsnu povijest pomoračkoga jezika (...) pa je nazivlje islandsko, grenlandsko, anglosaksonsko, englesko, njemačko, nizozemsko, dansko i švedsko trebalo posve prirodno zauzeti svoje mjesto u ovoj zbirci, a koju je trebalo obogatiti i novogrčkim, turkim, ruskim, hrvatskim (Jal, sukladno onodobnoj praksi, piše *ilirsko-dalmatinskim*) i vlaškim.

Denoveški dijalekt nije mogao biti zanemaren, baš kao ni mletački, provansalski, napolitanski, bretonski, korzikanski, lagdoški i baskijski. Jezik malteških pomoraca te onih sa sjeveroafričkih obala gdje se arapski miješa sa španjolskim, imali su, nužno, svoje mjesto u zbirci poput ove.

Indijska, kineska i polinezijska mora brazdaju brodovi s posadama koje imaju posve različito nazivlje od europskoga: nismo li morali dopuniti ovu čudesnu sliku jedinstveno pjevnoga izraza, bliskoga moreplovcima cijeloga svijeta, nazivljem malezijskim i malgaškim, raznim polinezijskim i kineskim, pa čak i nazivljem dogovorenim između Europljana koji trguju po Indiji i domorodačkih pomoraca? Idiomom indo-anglo-portugalskim kojega ćemo, u nedostatku boljega naziva, zvati laskarskim jezikom, a prema nazivu za mornare koji ga govore. Tako je *Nautički glosar*, prema našoj zamisli, trebao istovremeno biti glosar antičkog

pomorskog grčkog i latinskog nazivlja, glosar srednjovjekovnog pomorskog nazivlja sviju mornarica, rječnik strukovnih riječi u svima suvremenim mornaricama...» (str. 9-10).

Iz ovoga dugoga citata jasno se vide Jalova ambicija i program koje mu nameće činjenica da su sva mora ovoga svijeta međusobno povezana, da svi pomorci ovoga svijeta imaju nešto zajedničko što ih razlikuje od ostalih ljudi, posebice od onih koji s morem nemaju nikakve veze. Shvatio je da je nemoguće pisati o Sredozemnom moru a zaobići Jadransko, Crno, Baltičko, Atlantik i Pacifik... iako je točno da okosnicu njegova *Glosara* ipak čine mediteranske mornarice i mediteranski termini, što je posve normalno: u koljevci europske civilizacije našao je najopsežniju povijesnu građu, od antike pa nadalje, neusporedivu s građom iz bilo kojega drugoga dijela svijeta. Mediteranska *lingua franca*, transnacionalni *slobodni* jezik, tako u brojnim Jalovim natuknicama-člancima, jasno potvrđuje svoje dugostoljetno postojanje upravo u pomorskom i pomoračkom izričaju, od portugalskih i španjolskih do jadranskih, egejskih i crnomorskih obala. Samo za primjer: riječ *prova* rabi se u katalonskom, mletačkom i hrvatskom, s inačicama *prua* u talijanskom i u sjevernoafričkom arapskom, *proue* u francuskom i provansalskom, *pruva* u korzikanskom, *prora* u latinskom, španjolskom i grčkom (Πρώρα) – dakle, bez obzira na inačicu, bila je razumljiva od antike do danas, u cijelome Sredozemlju.

Oblik *glosara*, a ne *rječnika*, Jal je usvojio zbog vrlo očita razloga: rječnik, višejezični ili jednojezični, autoru ne pruža veliku slobodu obrade uvrštene građe, budući da ulazne natuknice potvrđuje relativno šturim kontekstom, ili uz njih donosi samo najčešće ekvivalente iz nekoga drugoga jezika. Glosar pak omogućuje da neke natuknice postanu prave male studije popraćene slikama kada je to potrebno i moguće, da opseg nekoga članka-natuknice bude veći ili manji, ovisno o složenosti i značaju natuknice.

Tako se Jal prihvaća, sam samcat, velikoga leksikografskoga projekta na kakvome bi morale raditi velike ekipe, ali mu novac za suradnike nikada nije bio odobren – naprotiv, kaže Jal – «... nakon šest godina napornoga rada i sviju mogućih odricanja, mnogi me ocrnjuju tvrdeći kako namjerno odugovlačim ovaj posao te me prisiljavaju da ga dovršim odmah. Stoga je i moje djelo nepotpunije od onoga kakvim sam ga želio jer se trgovalo s vremenom...»

Pri redakturi *Glosara*, Jal se služio mnogobrojnim već objavljenim rječnicima, na raznim jezicima, tiskanim dokumentima, ali ponajviše izvornom povijesnom građom pohranjenom ponajprije u francuskim i talijanskim arhivima i knjižnicama u kojima je uspio raditi. Uporno je proučavao i prepisivao dijelove raznih notarskih spisa koji su se odnosili na predmet njegovih istraživanja – ugovore o gradnji ili najmu brodova – potom razne statute i odredbe koje su regulirale odnose na brodovima, kako trgovačkim tako i ratnim. Stoga Jalove ulazne natuknice, u pravilu, imaju izuzetno širok sinkronijski i dijakronijski kontekst, potvrdu autentičnosti: pojašnjenja nekih natuknica protežu se i na desetak stranica! Kada je to bilo moguće ili neophodno, Jal je uz natuknice uvrštavao vrlo precizne crteže jer, kako sam kaže, ponekad i jednostavan crtež nešto objašnjava mnogo bolje negoli stotine riječi. Za neke je jezike imao «vanjske suradnike», ljude od struke koji su mu, očito svjesni važnosti pothvata, svesrdno i besplatno pomagali. Sve njih, kao i ostale izvore, Jal vrlo iscrpno navodi bilo u uvodu, bilo u korpusu, uz natuknice. Isto tako iscrpno navodi literaturu kojom se služio. Međutim, možda je jedna od najvećih Jalovih zasluga za suvremenu znanost ta što je, zbog nedostatne pisane građe, rabio metodu izravnoga terenskoga istraživanja koja

baš i nije bila uobičajena u njegovo doba. To se poglavito odnosi na pomorske termine na novogrčkom i hrvatskom. Tako, već u uvodu Jal navodi:

«Strani su se pomorci pokazali jednako spremnima pomoći nam u radu, baš kao i znanstvenici. U Pireju, gdje nam je ljubazno na raspolaganje bila data korveta *Amalia*, našli smo, 1841, pet časnika grčke ratne mornarice koji su, zajedno s nama, na palubi toga broda sačinili dvostruki popis termina koji se rabe u njihovoj mornarici. Po diktiranju tih časnika (...) prikupili smo sve riječi kojima se imenuje užad koju smo dodirivali te dijelova broda koje smo pokazivali: riječi iz dijalekata, uglavnom iskvarenice od talijanskoga, riječi helenske posuđene iz Homerova jezika od strane učena povjerenstva koje su sačinjavali znanstvenici i pomorci koji su, ponosni na pomorsku prošlost svoje domovine, htjeli pomoću vokabulara, očekujući bolje, spojiti davno prekinute sponne s antičkom tradicijom.»

«U Ankoni, na trabakulu *Padre immortale* iz Šibenika, prema diktiranju njegova kapetana – bivšega desetnika carske garde! – zapisali smo nazivlje koje se rabi na hrvatskim i dalmatinskim brodovima. To smo nazivlje dopunili, a slavenski i mletački u njemu su gotovo podjednako zastupljeni, putujući Dunavom od Crne Vode do Orsove u razgovorima s gospodinom Dobroslovićem, dubrovačkim pomorcem, kapetanom parobroda *Argo*. Hrvatski rječnik Joakima Stullija poslije nam je dao izraze kojima se ovaj dio našega rada znatno dopunjuje.» (str. 17). U bilješki na dnu stranice, uz Stullijevo ime, Jal navodi hrvatske pisane izvore: Stullijevo *Rječosložje iliričko-talijansko-latinsko* (kao i talijansko-hrvatsko-latinsko izdanje) objavljujano u Dubrovniku od 1801-1810., potom *Institutionum linguae illyricae* Bartula Kašića tiskano u Rimu 1604., kao i Appendinijevu *Grammatica della lingua illirica*, tiskanu u Dubrovniku 1808. godine. Kasnije, u korpusu *Glosara*, uz nekoliko ulaznih natuknica na hrvatskome, Jal ponavlja te podatke i navodi točan nadnevak svojega boravka na šibenskom trabakulu, a to je bio 22. kolovoza 1841. Uz natuknice, Jal dopunjava svoju bibliografiju, pa primjerice uz riječ *bastasića* navodi kao izvor *Povijest Dalmacije* Ivana Lučića, a uz natuknicu *krimma* Mikaljin *Hrvatsko-talijansko-latinski* rječnik tiskan 1649. u Loretu.

Natuknice na hrvatskome Jal zapisuje različitim grafijama, što nije ni čudno, jer u to vrijeme hrvatski još nije bio standardiziranim jezikom i Jal nije imao čvrsta uporišta na toj razini. One riječi koje je samo čuo, zapisuje onako kako ih je čuo od izvornih govornika, a to znači manje-više prema mletačkom ili talijanskom bilježenju glasova. Primjerice, za glas *š* rabi *sc*, za glas *ž* rabi *x* (prema mletačkome ali i prema hrvatskim autorima koje navodi), za glas *č* rabi *tch*, za glas *k* rabi neolatinu grafiju *c* ili, češće, *cc*, za glas *đ* rabi *gj*, za glas *c* rabi *tcz*. Budući da uz najveći broj natuknica donosi i njihov izgovor, Jal ga bilježi sukladno francuskoj transkripciji glasova: primjerice, glas *u* piše *ou*, *j* piše *ī*, na kraju riječi koja završava, u hrvatskome, glasom *e* koji se normalno čuje, Jal ga naglašava kao *é*, a za riječi koje završavaju glasom *n*, koji se u francuskome ne čuje u tome položaju, napominje da se u hrvatskome «jedva čuje». Posebnu pozornost posvećuje i guturalima i aspiratima, slabo čujnima u francuskome, pa kaže da se «snažno čuju». Vrlo često udvaja konsonante koji se čuju jače u hrvatskome negoli u francuskome: primjerice *spremma od vina, svitti* itd. Isto tako naglašava izgovore vokala *â, é, è*, onako kako ih je čuo ili vidio zapisane u izvorima (Stulli). Jal nije posve dosljedan u transkripciji, jer neke glasove jednom transkribira na jedan način, a drugi put različito: primjerice, riječ *svječalo* zapisuje (kao ulaznu natuknicu) *svjechalo*, a izgovor transkribira *sviěkalo*. Između dva suglasnika umeće samoglasnik *â* koji se je doista u dalmatinskim govorima i čuo, i zapisivao: *dârvo, kârma*,

kârpiti – a danas je taj izgovor sačuvan samo u nekim otočnim govorima (Hvar, Vis...) Povratne glagole piše često onako kao ih je čuo, dakle sastavljeno: **razbitise**, **djelitise**.

Jal rabi ikavicu kada ju je čuo od govornika, a kada preuzima riječi iz Stullija ili ih prema njemu provjerava, piše ih onako kako ih je zapisao Stulli, dakle dubrovačkom jekavicom: tako zapisuje **srida** (za jednu gredu na trabakulu, riječ koju je mogao samo čuti od izvornoga govornika-pomorca u Ankoni i u tome je obliku zapisati), ali i **rjeka** (Stulli). Da se je prvenstveno služio Stullijevim *Rječnikom* pri provjerama, potvrđuju česte njegove napomene uz neke specifične termine koje je čuo od pomoraca, a Stulli ih nije zapisao: «nedostaje u Stullija», primjerice **solaro od buccaporta**, bez sklanjanja, upravo kako je taj izraz čuo. Potvrdu o tome nalazimo i u nekim oblicima koji su se malo rabili, ali ih Stulli zapisuje, dok ih nešto mlađi autori, kao Parčić primjerice, ne zapisuju: Stulli navodi **Sunce** kao češći oblik, pa zatim **Solice** kao rjeđi oblik, a Jal ih, poštujući abecedni red, navodi oba: prvo **Solice**, potom **Sunce**. Uvrštavanje takvih općih imenica u jedan pomorski rječnik nije nimalo neobično, budući da je Sunce za pomorce oduvijek bilo od iznimna značaja za orijentaciju na moru, pa ga uvrštavaju i puno noviji specijalizirani pomorski rječnici. Pod francuskom natuknicom *Soleil*, Jal navodi ekvivalente na čak četrdesetak jezika i narječja, dakako i na hrvatskome, u oba gore navedena oblika, a kao ulaznu natuknicu i na drugim jezicima uz ekvivalent u srodnim jezicima.

Jal svoj *Glosar* nije dovršio onako kako ga je zamislio, što izrijeком i navodi u predgovoru jer su ga naručitelji požurivali. Stoga su neki sinonimni oblici, najavljeni uz prvu ulaznu natuknicu, kasnije izostavljeni. To vrijedi i za neke ulazne natuknice na hrvatskome. Ovdje su kao hrvatske ulazne natuknice uzete samo one uz koje odrednica jezika, dakle hrvatskoga, stoji na prvome mjestu uz natuknicu, a izostavljene sve one uz koje se hrvatski navodi na drugom ili trećem mjestu. Primjerice, ulazna natuknica **trabacolo** ima odrednicu: venecijanski, hrvatski, uz pojašnjenje da se gotovo sav pomorski promet na obje jadranske obale odvija trabakulima te slijedi nabranje gradova, od Venecije do Dubrovnika odnosno Ankone, na drugoj obali, gdje ih se može vidjeti. Među takve natuknice spadaju i **top** (turski, hrvatski), **tromba** (talijanski, hrvatski) i druge. Isto su tako izostavljeni oni hrvatski termini koje Jal navodi kao ekvivalente pod ulaznim natuknicama na drugim jezicima, kakvih je doista mnogo, budući da ih već nalazimo pod izravnim natuknicama na hrvatskome.

Nisu uvrštene ni one, tek poneke natuknice koje Jal nije atribuirao hrvatskome jer, najvjerojatnije, nije našao potvrdu u hrvatskoj literaturi, a nije ih ni prepoznao kao izvorno hrvatske. Tako unosi natuknicu **uscocci**, uz odrednicu: talijanski, venecijanski, muški rod, množina, te poduže pojašnjenje koje djelomice navodim u prijevodu. «Jadranski gusari o kojima naširoko govori Nicolo Suriano, providur mletačke flote (1583.) u svojim *Relationi*, djelomice prenijetima na str. 327 i nadalje manuskripta Urbin A. 833, Vatikanske knjižnice (potom navodi prve retke iz Surianova izvješća koji se odnose na uskoke) ... S'hà da considerare, que questa gente che si chiama per nome Vscocchi è la feccia degl'huomini del suo stato di Dalmatia et Istria, di quello del signore Turco, et della Maestà dell'imperatore, del serenissimo Arciduca Carlo et dei conti di Hedrin, et di Slouigna et d'alcuni altri signoretti dell Istria nel contado di Pisin, come Barbi et altri...» (*Glosar*, str. 1512-1513).

Ulaznih natuknica atribuiranih srpskome jeziku svega je nekoliko, a vezuju se uz bugarski i «vlaški» (rumunjski), primjerice **bournak**, uz odrednicu: *srpski*, *bugarski*, *vlaški*, *od turskog Bournous...*

Za ove jezike Jal ne donosi bilo kakve izvore, pa je moguće da ih je čuo od kapetana Dobrosravića, ploveći Dunavom.

Jalov je *Glosar* pobudio izuzetanu pozornost u vrijeme kada je objavljen te u desetljećima koja su slijedila. Bio je tada (i ostao sve do danas) jedini poliglotski rječnik koncipiran da uvrsti, abecednim redom, tako velik broj ulaznih natuknica na toliko jezika. Svi su ostali višejezični rječnici ulazne natuknice svrstavali abecednim redom prvoga jezika, te donosili njihove ekvivalente na drugim jezicima (kao Stulli primjerice). Jalova metoda je stoga bila potpuna novina koja je imala prednosti i nedostataka. Prednost joj je bila što je čitatelj koji je tražio «svoje stablo» u Jalovoj šumi naprosto morao vidjeti i neka druga stabla, pa ih onda i pozornije pogledati i naučiti i ono što nije namjeravao. Isto je tako mogao lako naći ulaznu natuknicu na bilo kojem jeziku sadržanu u *Glosaru* tražeći samo prema abecednome redu, što višejezični rječnici s ulaznim natuknicama na jednome jeziku i ekvivalentima na drugima ne omogućuju. Nedostatak je bila relativna nepreglednost rječnika za «brzo pretraživanje» pozivom na samo jedan ulazni jezik.

Svrstavajući ulazne natuknice prema abecednome redu latiničnoga pisma, Jal je napravio izuzetak za natuknice na drugim pismima u kojima je grafem latiničnoga pisma isti kao i u drugome pismu, ali se njime bilježi različit glas. To je slučaj, primjerice, za rusku ćirilicu u kojoj se grafemom **B** bilježi glas *v*, pa je takve ruske i novogrčke natuknicu stavio odmah iza latiničnoga i ćirilicnoga pisama kojima se bilježe natuknice koje počinju grafemom **B** i **Б** za glas *b*.

Na kraju predgovora, Jal podrobno pojašnjava složeni abecedni red koji je usvojio, kao i transkripciju raznih glasova jezikâ uvrštenih u *Glosar*. Valja još napomenuti da u *Glosaru* svi grafički znakovi nisu posve dosljedno bilježeni, a to se odnosi prije svega na nelatinična pisma. Jal je, dakako, tiskari predao pravi *rukopis*, a ne «*strojopis*», rukopis dakle koji je bio dobrim dijelom prepisivan iz materijala koje su mu slali informatori za neke jezike i pisma. Tiskari su zacijelo imali problema pretočiti ga u olovni slog bez pogrešnoga interpretiranja Jalovih znakova, pa pogrešaka proizišlih iz složena procesa ima podosta, iako vrlo malo s obzirom na ogroman korpus. Na neke od pogrešaka u slogu upozoravam u transkripciji hrvatskoga nazivlja.

Interes za Jalov *Glosar* diljem Europe nazočan je i nakon više od pola stoljeća, u prvoj polovici 20. vijeka. Tako je u Velikoj Britaniji tek osnovano *Society for Nautical Research* umalo trebalo biti preimenovano u *Jal Society*, njemu u počast, iako je zastupljenost otočnoga pomorskoga nazivlja u *Glosaru* bila relativno skromna. Društvo ga je namjeravalo nadopuniti britanskim pomorskim nazivljem, ali projekt nije ostvaren. Godine 1937. *Reale Accademia d'Italia* objavljuje vrlo opsežan *Dizionario di Marina medievale e moderno* (1360 str. rječničkoga korpusa) koji se oslanja na mnogobrojna prethodno objavljena djela talijanske leksikografije, ali se uvijek poziva i na Jala, pa je on, čini se, i najzastupljeniji pojedinačni izvor u ovome *Rječniku* kojemu priređivač odaje i posebno izričito priznanje: «E stato anche fatto l'intero spoglio, non mai eseguito finora, del prezioso *Glossaire* dello Jal.» Prešućeno je pak da taj talijanski *Rječnik* slijedi model Jalove metodologije, tj. opsežno uvrštavanje povijesnih izvora.

U hrvatskoj modernoj leksikografiji Jalovo je djelo praktično ignorirano, nepoznato. Citira ga samo jedan leksikograf, i to «iz druge ruke», pa proizlazi da je Jal naveo više hrvatskih izvora negoli Hrvati Jala, ali to je već neka druga priča.

Novi Jalov Glosar

Zamisao da bi Jalov *Glosar* valjalo prepraviti i tako prepravljena objaviti, prvi je put iznesena na X. Međunarodnom kongresu povijesnih znanosti održanome u Rimu 1955, a razrađivana narednih godina na mnogim međunarodnim znanstvenim skupovima koji su se odnosili na povijesne znanosti i posebice na povijest pomorstva. Konačni nacrt izrade *Novoga Glosara* usvojen je 1968. godine, a pokroviteljstva i same izrade prihvatilo se više uglednih institucija: UNESCO, francuski Državni centar za znanstvena istraživanja (CNRS), te francuska Akademija za arheologiju i književnost (l'Académie des inscriptions et belles-lettres) te brojni inozemni suradnici, za strane jezike. Na čelo mnogobrojne grupe suradnika postavljen je, kao glavni urednik, Michel Mollat du Jourdin, član francuske Pomorske akademije, profesor na Sorbonnei i predsjednik Međunarodne komisije za povijest pomorstva.

Temeljne je razloge za preradu izvornoga izdanja te metodologiju rada na novome izdanju iznio upravo on, u opsežnu predgovoru prvome svesku *Novoga Glosara* – predgovor ima čak 38 stranica. Ovdje navodim samo najpotrebnije za razumijevanje cijeloga pothvata.

Kao prvi razlog navodi se činjenica da je u razdoblju od preko sto godina nakon tiskanja izvornoga izdanja objavljeno mnogo znanstvenih radova s toga područja kojima se osvijetljuju spoznaje do kojih Jal nije mogao doći stotinjak godina ranije. U Jalovo vrijeme, dosta pretjerano tvrdi M. Mollat ali i drugi znanstvenici, «lingvistika i etimologija kao znanstvene discipline nisu postojale» - dakako, nisu postojale onoliko razgranate kao u 20. stoljeću, ali su postojale još od antike pa, dakako, i u 19. stoljeću. M. Mollat tvrdi «da je potrebno sve Jalove etimologije temeljito preraditi», no neki se suvremeni lingvisti, primjerice B. E. Vidos, s tom ocjenom ne slažu: Vidos u svojemu osvrtu na prvi svezak novoga izdanja temeljito analizira nekoliko primjera i zaključuje da su neke Jalove etimologije bile ispravnije negoli iste u novome izdanju (u: *Bolletino dell'Atlante Linguistico Mediterraneo*, br. 13-15, 1971-1973, Leo S. Olschki, Firenze, 1973, str. 665-672).

Kao drugi razlog navodi se nepreglednost Jalova izvorna izdanja, pa se u novo izdanje uvodi prvobitna Jalova zamisao, tj. da sve ulazne natuknice-članci budu samo na francuskome, a potom njihovi ekvivalenti na drugim jezicima. Takav izbor potkrepljuje se činjenicom da je u izvornome izdanju postojao velik nesrazmjer u zastupljenosti jezika, da su postojale brojne redundancije unutar pojedinih jezika, pa bi prerađeno izdanje te manjkavosti trebalo popraviti. Stoga je zamišljeno da se izbacе i natuknice na vrlo slabo zastupljenim jezicima u izvorniku, a poveća broj kako francuskih natuknica tako i njihovih ekvivalenata na onim jezicima na kojima ih je Jal uvrstio premalo. Stoga je za novo izdanje odabrano samo 19 stranih jezika svrstanih u šest grupa:

- novolatinska grupa: talijanski, španjolski, katalonski, portugalski i rumunjski
- keltska grupa: bretonski
- germanska grupa: engleski, nizozemski, njemački, švedski, danski i norveški
- slavenska grupa: ruski, poljski, «srpsko-hrvatski»
- novogrčka grupa: suvremeni grčki
- grupa jezika koji nisu indo-europskoga podrijetla: baskijski, turski i arapski.

Vidimo da je od izvorno uvrštenih 52 jezika i dijalekata – koje je Jal s pravom smatrao posve ravnopravnima jezicima – ostalo samo njih 20, tj. francuski plus 19 ostalih. Tako su «nestali» izvorni talijanski dijalekti dviju povijesnih apeninskih pomorskih velesila, mletački i đenoveški, nestao je starogrčki, a dalmatinska inačica hrvatskoga jezika – koju Jal nedvojbeno razdvaja od srpskoga, stopljena je u «srpsko-hrvatski» itd. Pored toga, suradnicima za francuski i za strane jezike dato je diskrecijsko pravo da pojedine natuknice koje je unio Jal ili izostave, ili ih zamijene novima, koje Jal nije unio u izvorno izdanje. Tako je otvorena Pandorina kutija iz koje su mogle izletjeti i posve proizvoljne jezične tvorevine bez povijesnoga uporišta, što zbog suvremenih političkih prilika koje su se ogledale i u jeziku, što zbog površnoga poznavanja starijih izvora i nestanka pojedinih riječi iz suvremenoga jezika. Namjerno su izostavljeni arhaizmi, kako francuski tako i na ostalim jezicima, osim u slučaju kada su arhaizmi u francuskome istovremeno i arhaizmi stranoga podrijetla.

Jal je u izvornome izdanju rabio više pisama, ali je za prerađeno izdanje usvojena latinica pa je ćirilčno i arapsko pismo transkribirano latiničnim, no ostavljeno je grčko pismo.

Budući da još nije bila posve usvojena transliteracija iz arapskoga u latinično pismo, autori novoga *Glosara* najavljuju da će izići poseban tom s arapskim terminima pisanima latiničnim pismom.

Prvi tom *Novoga Glosara* s natuknicama pod slovom *A* objavljen je 1970. godine s izvornim naslovom «*Nouveau Glossaire nautique d'Augustin Jal, Révision de l'édition publiée en 1848. Paris-La Haye, Mouton, 1970, pp. LVI-52, Lettre A*», dakle 15 godina nakon najave prerade izvornika. Svezak s natuknicama pod slovom *B* izišao je 1972, pod slovom *C* 1978. Vanjski suradnici za hrvatski jezik bili su: za prvi svezak izvjesni G. Luciani – usprkos traganjima po mnogobrojnim bibliografijama nisam našao ni jednu jedinu bibliografsku jedinicu koja bi odgovarala nekome Hrvat u koji se zove G. Luciani, a G. Lucianija ima bezbroj: no ni jedno djelo tako potpisano u naslovu ne spominje Jala.

U svesku za slovo *B* naveden je kao suradnik S. Mijušković. Radi se, očito, o Slavku Mijuškoviću, nekadašnjemu ravnatelja Povijesnoga arhiva u Kotoru, autoru nekoliko radova s područja povijesti pomorstva, ali ni jedan jedini njegov objavljeni rad, opet u naslovu, ne spominje Jala. Od slova *C* pa nadalje navodi se akademik Vojmir Vinja, čuveni hrvatski lingvist i etimolog, autor barem dvaju kapitalnih djela: *Jadranska fauna – etimologija i struktura naziva*, u dva sveska s ukupno 1062 str., u izdanju JAZU – Logos, Split, 1986, te najnovijega, s naslovom *Jadranske etimologije – Jadranske dopune Skokovu etimologijskom rječniku*, u tri toma s ukupno 1032 stranice, u izdanju HAZU i Školske knjige, Zagreb, 1998, 2003. i 2004. Tu valja odmah napomenuti da u cjelokupnoj hrvatskoj leksikografiji imamo samo trojicu autora etimologijskih rječnika hrvatskoga jezika, i to tek u drugoj polovici 20. stoljeća. Prvi je Petar Skok (1881-1956) sa svojim četverotomnim *Etimologijskim rječnikom hrvatskoga ili srpskoga jezika*, JAZU, Zagreb, 1971-1974. Alemko Gluhak objavio je *Hrvatski etimološki rječnik*, A. Cesarec, Zagreb, 1993, te već spomenuti Vojmir Vinja. Međutim, pregledom bibliografije Vinjinih radova, isto se tako ni u jednome naslovu ne spominje A. Jal, a nema ga ni u popisu literature u posljednjoj mu knjizi.

O Jalu je u nas pisao Josip Luetić, nekadašnji ravnatelj Pomorskog muzeja u Dubrovniku, i to prvi članak naslovljen *Naša pomorska terminologija u A. Jal-ovom «Glossaire Nautique»*

iz 1848. g. (u: Ljetopis Jugoslavenske akademije, knjiga 61, Zagreb, 1956, str. 248-254). Luetičev je članski napisan «po zadatku», budući da je 1950. godine Komisija za pomorsku terminologiju pri Jadranskom institutu JAZU organizirala prikupljanje narodnih pomorskih naziva, pa je Luetič, uključen u akciju, u Bogišićevoj zbirci u Cavtatu pronašao i Jalov *Glosar* te ga ukratko opisao i citirao četrdesetak Jalovih natuknica. U drugome svojem radu objavljenom tridesetpet godina kasnije pod naslovom *Utjecaj Stullijeva Rječosložja na višejezični Glossaire Nautique A. Jala iz 1848.* (u: Naše more, 38 (3-4)/91.-39 (1)/92, Dubrovnik, 1992, str. 91-95), Luetič malo proširuje svoj prvi rad glede Stullijeva rječnika i donekle osvjetljava lik kapetana Marka Dobrosravića kojega Jal navodi kao informatora, te dodaje još desetak Jalovih natuknica, s time da nekima pridodaje pojašnjenja prevedena na hrvatski. Nažalost, i taj je, kao i prvi Luetičev članak, prepun tiskarskih pogrešaka. Očito prema Luetičevu prvome članku, Jala u svoj *Pomorski rječnik*, Logos, Split, 1984, uvrštava i Radovan Vidović te prenosi i tiskarske pogreške koje su se potkrale u Luetičevu radu. Autor ovih redaka objavio je nekoliko kraćih radova o Jalovu *Glosaru*, na hrvatskom, francuskom i talijanskom (na hrvatskom u: *Mogućnosti*, 7/9, Split, 1994, str. 195-201), a na francuskom i talijanskom u zbornicima radova s dva značajna međunarodna znanstvena skupa održana u Italiji. I to je sve što sam u hrvatskoj literaturi uspio pronaći o Jalu! Žalosno.

Rad na preradi izvornoga *Glosara* isto je tako žalosno protjecao i, čini se, ostao definitivno nedovršen: prema posljednjim podacima iz kataloga francuske Nacionalne knjižnice (BNF - prosinac 2004.), posljednji svezak s natuknicama pod slovima *I-J-K* objavljen je 1995, dakle prije desetak godina, te 25 godina poslije prvoga sveska! Budući da je ukupan fond francuskih riječi koje počinju s *J* i *K* posve zanemariv, proizlazi da redaktura nije obavljena niti polovično! I sve to uz brojni krug suradnika i veliku logističku podršku, kako tehnološku tako i financijsku, o čemu Jal nije mogao niti sanjati. Razlog neuspjehu? Čini mi se da je odgovor na ovo, posve retoričko pitanje, vrlo jednostavan: velika djela nastala tijekom naše milenijske povijesti nije moguće «popravlјati», pa kakvi im bili nedostaci. Ona su svjedočanstva razvoja naših društava i valja ih vrednovati u kontekstima vremenâ i prostorâ u kojima su nastajala. Na narednim naraštajima je breme stvaranja vlastitih djela.

Popis kratica rabljenih za vrste riječi u *Glosaru*

adv.	pridjev
n.	srednji rod
n.f.	ženski rod
n.m.	muški rod
s.	imenica (rod nije određen)
v.	glagol
v.a.	prijelazni glagol

Napomena uz transkripciju izvornika

Tamo gdje je Jal rabio uglate zgrade [], u prijepisu su, zbog pojednostavljenja rada, rabljene kose crte / /. Prijevod na hrvatski nalazi se unutar oštih zagrada < >. Brojevi unutar okruglih zagrada iza rednoga broja natuknice odnose se na broj stranice izvornika.

Umjesto Jalove odrednice jezika za hrvatski, u svojim dalmatinskim varijantama: **illyr. dalm.**, sustavno je rabljena odrednica **hrv.** Odrednice za ostale jezike nisu mijenjane jer su same po sebi posve razumljive: ital. = talijanski, gr. = grčki, lat. = latinski, vénit. = venecijanski, rus. = ruski, slav. = slavenski, itd. Izgovor nekih riječi pisanih nelatiničnim pismima (grčko, ćirilčno), u izvorniku transliteriran latinicom, nije sustavno prepisivan. Sustavno nisu prepisivani ni prijedlozi na francuskome kada se radi o etimologijama, nego su izravno prevedeni na hrvatski i dodan im je izvor. Primjerice, umjesto: *du* rus. piše *od rus.*, naročito u jednostavnim člancima. Sustavno je pak zadržano Jalovo pisanje ulaznih natuknica velikim slovima. U Jalovo vrijeme grafija ulaznih natuknica bila je posve neujednačena, pa tako mnogi autori pišu prvo slovo veliko a ostala mala, ili sva velika, što poprilično otežava ispravno čitanje jer se ne zna, obzirom na pravopis, koje početno slovo bi trebalo biti veliko, a koje malo. Do danas to pitanje nije univerzalno riješeno, pa svatko i nadalje piše kako želi.

Popis rabljene literature – rječnici

- ANIĆ, Vladimir, *Veliki rječnik hrvatskoga jezika*, Novi Liber, Zagreb, 2003.
- BABIĆ, Božo, *Morski rječnik hrvacko-srbski usporedjen sa italijanskim jezikom od jednoga pomorca*, Trst, 1870.
- BABIĆ, Božo, *Mladi mornar ili put brodom iz Senja u Trst* (dodatak: *Nizac hrvatskih rieči po moru, kako se čuju u samom narodu*), Kraljevica, 1875.
- BABIĆ, Božo, *Nazivlje korita i jedrilja broda u hrvatskom, njemačkom i talijanskom jeziku*, Kraljevica, 1877.
- BABIĆ, Božo, *Zapovjed brodovnih obava u hrvatskom, njemačkom i talijanskom jeziku*, Bakar, 1878.
- BABIĆ, Božo, *Pomorski rječnik ili nazivlje za brodarenje po moru*, Senj, 1901.
- BOERIO, Giuseppe, *Dizionario del dialetto veneziano*, Venezia, 1856.
- CRNIĆ, Rudolf, *Pomorski rječnik*, Štamparija jugoslavenski kompas, Zagreb, 1922.
- FANFANI, Pietro, *Vocabolario della lingua italiana*, Felice Le Monier, Firenze, 1805.
- GLUHAK, Alemko, *Hrvatski etimološki rječnik*, A. Cesarec, Zagreb, 1993
- KAHANE, Henry & Renée – TIETZE, Andreas, *The Lingua Franca in the Levant*, University of Illinois press, Urbana, 1958. (KAH, pokraćeno)
- JAL, Augustin, *Glossaire nautique...* Firmin Didot frères, Paris, 1848.
- LITTRE, Emile, *Dictionnaire de la langue française*, tom 1-7, Paris, 1975
- MIOTTO, Luigi, *Vocabolario del dialetto veneto-dalmata*, Lint, Trieste, 1984
- PARČIĆ, Dragutin A., *Rječnik talijansko-hrvatski*, Senj, 1887.
- PARČIĆ, Dragutin A., *Rječnik hrvatsko-talijanski*, Zadar, 1901.
- PUTTI, Antonio, *Dizionario enciclopedico-intuitivo figurato 1862* (a cura di Ljerka Šimunković), Accademia della Crusca, Firenze, 1994
- ROSAMANI, Enrico, *Vocabolario Marinaresco Giuliano-Dalmata*, Firenze, 1975.
- ROSAMANI, Enrico, *Vocabolario Giuliano*, Lint, Trieste, 1990.
- SKOK, Petar, *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, tom I-IV, JAZU, Zagreb, 1971-1974 (Skok, pokraćeno)

STULLI, Gioacchino (Jakov), *Vocabolario italiano-illirico-latino*, Dubrovnik, 1810 (Stulli, pokraćeno)

STULLI, Joakim (Jakov), *Rjecsoslòxje... Illir. Ital. Lat. (...)*, Dubrovnik, 1806. (Tom I., **A-O**). Drugi tom – **P-Z**, ima podnaslov: *Slovinsko-Italiansko-Latinsko* (Stulli 2, pokraćeno)

ŠKALJIĆ, Abdulah, *Turcizmi u srpskohrvatskom jeziku*, Svjetlost, Sarajevo, 1985.

VIDOVIĆ, Radovan, *Pomorski rječnik*, Logos, Split, 1984. (Vidović, pokraćeno)

VINJA, Vojmir, *Jadranske etimologije*, HAZU/Školska knjiga, knjige I-III, Zagreb, 1998-2004. (Vinja, pokraćeno)

VRANČIĆ, Faust, *Dictionarium quinque nobilissimarum Europæ linguarum: Latinæ, Italicæ, Germanicæ, Dalmaticæ & Ungaricæ*, Venecija, 1595, (pretisak: Novi Liber, Zagreb, 1992.)

- *Dizionario di marina medievale e moderno*, Reale Accademia d'Italia, Roma, 1937 (DDM, pokraćeno)

- *Hrvatski enciklopedijski rječnik*, Novi Liber/Jutarni list, Zagreb, 2004.

- *Nouveau glossaire nautique d'Augustin Jal, Révision de l'édition publiée en 1848*, vol. 1-7, Paris-Mouton-La Haye, 1970-1995

- *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, JAZU, Zagreb, 1880. i dalje (ARj., pokraćeno)

Napomena:

Ostala konsultirana djela: rječnici, studije i članci već citirani u gore navedenim rječnicima, u bibliografiji se ne navode, bez obzira na njihov pojedinačni znanstveni doprinos obrađenoj tematici. Isto se tako ne navode ni pojedine enciklopedije ili ostala pomoćna literatura.

Hrvatski pomorski termini u Jalovu Glosaru

1. (89) AJEROMJERJÉ (*Aïeromiérié*), hrv. s.m. (od *Ajer* (*Aer* lat.) Air, i *Omjeriti* (od slav. Мѣр (*Mier*), mesure.) Mesurer.) Baromètre. <od Мѣр, mjera. Mjeriti. Barometar.> - /V./ Zrakomjerje.¹

2. (159) ARBUL (*Arboul*), hrv. s.m. (Corruption du vénitien *Arboro*.) Mât.- <Iskrivljeno od mletačkog *Arboro*. Jarbol.> V. Iarboro, Jambor, Katârka.

3. (159) ARBUO OD DREJVA (sic!) (*Arbuo od dreiva*), hrv. s.m. (Corruption du vénitien *Arboro*.) (Joach. Stull., *Dict. Illyr.*, art.: Jambor, donne le mot *Arbuo*, qui ne se retrouve pas à la lettre A, p. 3. A cette page on lit: *Arbul*, V. Katârka; ce qui nous porte à croire qu'*Arbuo* est une faute d'impression de la p. 286, art. Jambor. Cependant, comme nous ne pouvons affirmer qu'*Arbuo* n'est pas une variante d'*Arbul*, nous recueillons ce mot en faisant nos réserves.) Mât. Arbul. <Iskrivljeno od mletačkog *Arboro*. J. Stulli, *Rječosl.*, natuknica Jambor, daje riječ *Arbuo*, koja se ne nalazi pod slovom A, str. 3. Na toj se stranici čita: *Arbul*, V.

¹ Jal imenicu pogrešno svrstava u muški rod, a ne u srednji. Sinonim *zrakomjerje* nije uvršten u *Glosar* kao zasebna natuknica. Ovim se dvjema imenicama u hrvatskom ne označava instrument (barometar) nego djelatnost, mjerenje zračnog tlaka.

Katârka; to nas navodi da povjerujemo da je *Arbuo* tiskarska pogreška na str. 286, natuknica Jambor. Međutim, budući da ne možemo ustvrditi da *Arbuo* nije varijanta od *Arbul*, prihvaćamo ovu riječ ali ne kao izvjesnu.> V. Drjevo, Iarboro, Jambor, Katârka.

4. (165) ARGUTLA (*Argoutla*), hrv. s.f. (Ce mot, sans analogues dans la langue illyrienne, est probablement corrompu du vénit. *Arguola*. /V./ Le matelot ragusain qui nous le fit connaître à bord du *Padre immortale* (le 22 aout 1841, à Ancône), nous parut le prononcer *Arglouta*. Joachim Stull ne dit point son origine; il se contente de le définir: “Dârxolo od Kormiljca,” c’est-à-dire: Manche (*Dârxâti* /darzati/, tenir, *Dârxâvje*, puissance) du gouvernail (*kormilo* /V./) Barre du gouvernail. – V. Kormilâcs. <Ova riječ, bez analognih u hrv. jeziku, vjerojano je iskvarena mletačka riječ *Arguola*. /V./ Dubrovački mornar koji nam ju je priopćio na brodu *Padre immortale* (22. kolovoza 1841. u Jakinu) čini se da ju je izgovarao *Argluta*. J. Stulli ne spominje njeno podrijetlo; on se tek zadovoljava da joj odredi značenje: “Dârxolo od Kormiljca,” dakle: Držalo (*Dârxâti* /darzati/, držati, *Dârxâvje*, sila) kormila /V./ Držak kormila. – V. Kormilâcs.>

5. (215) BACSVÁ (*Batchva*), hrv. s.f. Barrique, Tonneau. – *Bâcsvica* (*Batchvitcha*), Baril – /V./ Bario, Barjelac.

6. (215) BĀD, hrv. s.² Écueil, Sèche, Bas fond, Rescif. – V. Grebèn, Kârsç, Mjal.

7. (215) BADIJA (*Badiia*), hrv. s.f. Seilleau. <drveni kabao s probušenim ušicama za provlačenje konopca.>

8. (236) BANKACHA (*Bankatza*), hrv. s. (Od tal. *Bancazza*). /V./ Porte-hauban. <Pritega jarbola – Nema u Joach. Stull.>³

9. (239) BARA, hrv. (Etimol. nepoznata). Lagune. <Laguna>

10. (250) BARIO, BARIOC, hrv. s. (Varijanta od *Baril*. /V./) – *Barjelac* (Barièlatchz) je deminutiv od *Bario*.

11. (278) BDIȚĚLJ (*BdiȚeli*, krajnje i jedva se čuje), hrv. s.m. (Od slavenskog korijena Бдѣ/bdě/, koji u ruskom tvori Бдишля /*Bditele*/, veilleur.) Vigie, homme qui est en vigie. <Straža, čovjek koji je na straži (na jarbolu)>. – *Bdjeti* (Bdiètti, krajnje i jedva čujno.) Etre en vigie. <Biti na straži.>

12. (285) BÈRÈG, hrv. s.m. Etang. <Bara>. – V. Blatto, Берегъ.

13. (289) BĚZADNA, BEZADNO, BEZADNOST, hrv. s. (Sastavljeno od *Bez*, dans, <unutra> i *Adan*, infernal. <pakleni>.) Abîme, Gouffre. <Bezdan, Ponor.>⁴

14. (296) BITTA OD BRODA, ili samo: BITTA, hrv. s.f. (Od tal. *Bitta* /V./ *Od*, de; *Brōd*, navire.) Bitte. Nema u Joach. Stull.

15. (296) BJELOMORRE (*Bièlomorre*), hrv. s. (Od *Morre*, mer, *Bjelást*, blanc.) Grčko otočje, Egejsko more, zvano još: Logamorra.

² Nedostaje *m*. kao oznaka za muški rod. Nedostatno obilježavanje roda imenica je učestalo pa ga više nećemo posebno spominjati.

³ Hrvatski (dalmatinski) oblik *bankaca* potvrđuje i Kahane (KAH.), str. 87. Jal je riječ samo čuo u oralnoj anketi, ali se vrlo slični oblici javljaju u cijelome Sredozemlju: *bancasse*, franc; *bankátsa*, grč. itd.

⁴ Jalova je etimologija posve pogrešna jer prefiks *bez* prevodi kao *unutra*, *umutar*, *u*, a nastavak *Adan* izvodi krivo pa ga ne tumači kao imenicu *dno*, nego kao pridjev *paklen*. Oblike *bezadan*, *bezadna* nalazimo još i u Parčića (1901., str.18).

16. (296) BJUGA (*Biuga*), hrv. s.f. Coup de vent, Rafale, Tourmente, Ouragan, Tourbillon. <Udar vjetra, rafal, nevrijeme, uragan, kovitlac.>

17. (297) BALGOVJÈTRJE (*Blagoviètriè*), hrv. s.n. (Od *Vjetar*, vent Бѣшрб, u ruskom, i od *Blàg*, doux, *Blago*, bon <dobar> /slav. korijen Благ / Von vent. <Dobar vjetar.>

18. (297) BLATTO, hrv. s.n. Etang, lac. <Bara, jezero. Ruski rabi istu riječ da bi označio iste stvari. Piše se Благо. > - V. Bereg.

19. (302) BOJ (*Bôj*), i slabo se čuje, hrv. s. (Ruski Вой, od slav.Вѣ.) Bataille, Combat. <Bitka, borba> - V. Morski boj.

20. (302) BOK, hrv. s. Bande, Côté ou Flanc du navire. <Strana, strana ili bok broda.> - V. Бокъ, Strana.

21. (304) BOLJSCATI (*Bôlichati*), hrv. v. (Od Bolji /slav. Бол (*Bol*) grand, vaste, meilleur. <velik, prostran.> S' Abeausir; devenir meilleur, en parlant du temps. <Proljepšati se, poboljšati se, govoreći o vremenu.>

22. (337) BRATTI, hrv. v. (бра /Bra/ slav. korijen skupa riječi koje izražavaju ideju ubiranja). Cueillir ou Parer les manœuvres. <Brati ili ubirati snast.>

23. (339) BREG, hrv. s. (Od slav. Брег.) Côte, Rivage, Bord, Rive. <Obala, priobalje.> - V. Brièg.

24. (339) BREGOV, hrv. adj. (Od *Breg* ili *Brieg*.) Côtier, Littoral, Riverain. <Obalni, priobalni...> - Ruski se kaže Береговой. (V.)

25. (339) BREMMENUTI, hrv. v. (Od *Bremja* ili *Bremme* /slav.Брем/, charge. <teret>) Charger <opteretiti.>

26. (341) BRIÈG, hrv. s. Bord, Côte, Rivage, Rive. <Obala, priobalje...>. – *Brièg morski*, Le bord de la mer. <Morska obala.> - V. Breg.

27. (346) BRÓD, hrv. s. (Ovu smo hrvatsku riječ čuli u Jakinu (srpnja 1841.) iz ustiju jednoga mornara s trabakula *Padre immortale* <Vječni otac> iz Šibenika, a nalazimo je i u Stullijevu rječniku; čini nam se da nema veze s ruskom riječi Бродъ, koja znači prijelaz, plićak.) Bâtiment, Navire, Vaisseau. (V. Drjêvo, Korablj, Laghja, Plâv.) *Bród na kraj izvûchi*, /Izvoutzi, od *Izvân*, dehors, i od *Eschi*, entrer/, tîrer; *Na*, sur; *Krâj*, rivage./ Tirer un navir au sec. <Izvûci brod na suho.> - *Bród naripiti* ili *zahittiti* (*Naripiti*, investir, attaquer <zauzeti, napasti>; *Zahittiti*, causer du dommage <prouzročiti štetu>, Aborder un navire. <napasti brod.> - *Bród o mârĳentu razbitti* (*Bitti*, être, *Raz*, prefiks raspadanja; *Marĳenta*, écueil, bas-fond <stijena, sprud>). (Briser le navire sur les écueils) <Razbiti brod o stijenje>, Perdre un navire <Izgubiti brod>. - *Bród opliti* (*Oplitti*, pomper <ispumpati>, Affranchir le navire <Olakšati brod>. - *Bród porinuti* ili *tisnuti*. Mettre un navire à l'eau, Lancer un navire. <Staviti brod u more, porinuti brod>. - *Bród privòzni* (privozni). (*Privoxiti*, transporter, passer; to je ruski Привозитъ, načinjeno od Вед, slavenski korijen riječi kojima se iskazuje misao vođenja, i od *Voz*, hrv., brod. Bateau de passage. (V. Brodaricca). - *Bród târgovacski* (*Târgovac* /. *vatchel*, commerce, od slav. Topr, marché, trafic. <trgovište, trgovanje>. *Torg* je i švedska riječ), Bâtiment marchand, Navire de commerce. <Trgovački brod>. - *Bród za sobbom smûcati* (smoutchati) (*smûcati*, tîrer; *Zasob*, continuel), Remorquer un navire.⁵ <Teglitu brod.>

⁵ Jal je dobro zapisao za *sobom*, ali pogrešno interpretirao kao pridjev *stalan*. Nadalje, riječ *brod* u praslavenskom znači *prijelaz*, *gaz* (preko rijeke).

28. (346) BRODAC, BRODESAC, BRODESICH, BRODICA (*Brodatchs, Brodtehatchs, Brodtchits, Broditcha*), hrv. s. (Deminutiv od *Brôd*). Petit navire, Petit bateau. <Mali brod.>

29. (346) BRODAN, BRODNI, hrv. adj. (Od *Brôd*.) Navigable <plovni>; koji se odnosi na brod. U ovom posljednjem smislu: *Brôdna orûxja (orouzia)*, Agrès du navire. <Brodaska oprema, snast.>

30. (346) BRODAR, hrv., s.m. Patron de barque; Batelier. <Vlasnik čamca; brodar na rijeci ili kanalu.>

31. (346) BRODÂRENJE (*Brodarènié*), hrv. s.n. Navigation. - V. Brodarovânje.

32. (346) BRODARICCA (*Brodaritcha*), hrv. s. Bateau de passage. <skela>. V. Brôd privòxni.

33. (346) BRODARINA, hrv. s. Nolis, Affrètement. - V. Brodibda (sic!), Brodôvina, Korabljarina.

34. (346) BRODÂRITI, BRODÂROVATI, hrv. v. Mener un bateau, Faire le métier de batelier. <Voditi brod, baviti se skelarenjem.>

35. (346) BRODÂRNICA (*Brodârnitcha*), hrv. s. Arsenal. - V. Brodoshranna, Brodospremmiscte, Drjêvoshranna, Korabljarnica.

36. (346) BRODÂRNIK, hrv. s. Directeur d'un arsenal. - V. Korabliârnik. <Direktor brodogradilišta.>

37. (346) BRODAROVÂNJE (*Brodarovânié*), hrv. s.n. Navigation. <Brodarenje> - V. Brodarênje.

38. (346) BRODÂRSKI, hrv. adj. Nautique, Naval. <Nautički, pomorski.>

39. (346) BRODÂRSTVO, hrv. s. Batelage, Métier du batelier. <Skelarenje, skelar>. V. Izvoz, Korabljarstvo, Korâbstvo.

40. (346) BRODÊCH (*Brodèk*), hrv. s. Naviguant. <Broditelj>.

41. (346) BRODÊNJE (*Brodènié*), hrv. s. Navigation.

42. (346) BRODIBDA (sic!), hrv. s. Nolis, Affrètement. <Vozarina> - V. Brodarina, Brodôvina, Korabljarina.⁶

43. (346) BRODINA, hrv. s. Mauvais navire, Méchante barque. <Loš brod, nevaljala barka>.

44. (346) BRODISCHE (*Broditché*), hrv. s. Gué. <Prijelaz (obično na tekućici) koji se može pregazati.>

45. (346) BRODITELJ (*Broditeli*, krajnje *i* jedva se čuje), hrv. adj. Naviguant. - V. Brodèch.⁷

46. (346) BRODITI, hrv. v. a. (Od *Itti*, aller.) Naviguer; passer un gué. - V. Korabljiti. - *Brôditi niz rjeku (Nizac, bas; Rjeka, fleuve, rivière)*, Descendre une rivière <ploviti nizvodno>. - *Brôditi morskú pûcsinu ili po morskoj pûcsini*, Naviguer au large. (V. Mòrska pûcsina.) - *Brôditi suproch vodi* (Naviguer contre l'eau), Refouler le courant, Remonter un

⁶ Inverzija *brodibda*, umjesto *brodidba*, višekratno se javlja u Jalovu tekstu, pa nije očito da je to tiskarska pogreška.

fleuve, une rivière. - *Brôditi vjetrom u karmu* (Broditi viétrom ou karmou), Naviguer vent en poupe. (V. Kârma, Vjetar.) - *Brôditi uz kraj* (Naviguer près du rivage. /V. Kraj/), Côtoyer.

47. (347) BRODNA ORUXJA (*Orouzia*), hrv. s. (*Orûxja*, kao ruski Оружя što isto tako znači: Armes, instruments <oružja, oprema> sastavljeno od korijena sax. (Sic!) Ряд / *Riad*/, rang, arrangement, ordre etc. <niz, poredak, red itd.>; *Brôd*, navire.) Agrès; Armement en guerre du vaisseau. <Snast; ratno naoružanje broda.>

48. (347) BRODNIK, hrv. s. Pilote. - V. Korabljenik.

49. (347) BRODOKÂRSCITISE (*Brodokachitissé*), hrv. v.a. *Kârsцитise*, se briser, se perdre <razbiti se, izgubiti se>. Od *Kârsц*, roche <stijena>. Faire naufrage; Naufrager <imati brodolom, potopiti se.> - V. Brodorazbittise, Drjevoprovâchi, Drjevorazbitti, Korabljoprivârchi.

50. (347) BRODOKÂRSCJE (*Brodokârchié*), hrv. s.n. Naufrage <brodolom.>⁸

51. (347) BRODOLJEPITI (*Brodoljépiti*), hrv. v.a. (*Ljepiti*, od *Ljep*, beau <lijep>; embellir, coller.) <uljepšavati, lijepiti>. Réparer et Calfater un navire. <popraviti i kalafatati brod.> - V. Brodonacsinjati.⁹

52. (347) BRODOLOMAN (*n se dobro čuje*), BRODOLOMIV, hrv. adj. (Od *Lôm* / slav. Лом/, rupture, fracture; *Lomiti*, briser.) Rempli d'écueils, Dangereux (en parlant d'un parage, d'une côte.) - V. Brodorazbjenik. <Od slav. Лом, puknuće; lomiti. Pun pličina, opasan, kada se govori o priobalju.>

53. (347) BRODONAC SINJATI (*Brodonachiniati*), hrv. v.a. (*Nacsinjati*, faire, refaire; od *Nacsin*, moyen, façon.) Calfater. - V. Brodoljêpiti. <Načinjati, od način, sredstvo - kalafatati.>

54. (347) BRODONÔSCA (*Brodonôcha*), hrv. adj. (Od *Nôs*, čin nošenja.) Qui porte navire (en parlant d'un fleuve). <Koji nosi brod (govoreći o rijeci).>

55. (347) BRODORAZBITTISE, hrv. v.r. (*Razbitti*, rompre /isto kao Раэбншь, Раэбнвѣтъ, ruski/. Od *Bitti*, être, i od *Raz*, prefiks za razdvajanje). Faire naufrage, Naufrager, Se briser contre les roches. <potonuti, tonuti, razbiti se o stijene.> - V. Brodokârsцитise, Drjêvoprovârchi, Drjêvorazbitti, Korabljoprivârchi.

56. (347) BRODORAZBJENIK (*Brodorazbjenik*), hrv. adj. Dangereux, en parlant d'un parage rempli d'écueils. <Opasan, govoreći o području punom hridi.> V. Brodolam (sic!), Brodolomiv.

57. (347) BRODORAZBJENJE (*Brodorazbjenié*) hrv. rus. (sic!) s. Naufrage. - V. Brodokârsцje, Drjêvorazbjenje, Korablekruscênje, Korabljoprivârхênje, Plaviporaz.

58. (347) BRODOSHRANNA, BRODOSHRANNISCTE, RODOSHRANNISCTVO, hrv. s. (*Shrana*, lieu où l'on dépose, où l'on conserve. Ce mot n'a aucun rapport avec le

⁷ Jal ne može točno objasniti glas *lj* koji u francuskom ne postoji. Nadalje, imenicu pogrešno svrstava u pridjeve, dok bi riječ koju navodi pod br. 40, *Brodech*, valjalo svrstati u pridjeve <onaj koji plovi, ploveći, ukrcan (na brod)>, umjesto sinonimijskog para s *broditelj*.

⁸ U Vrančića nalazimo oblik *broda razbijenje*.

⁹ Jal je pobrkao pridjev *lijep* i glagole *lijepiti* i *uljepšavati*, no vjerojatno glagol *brodolijepiti* ipak valja shvatiti kao *uljepšavati, dotjerivati izgled, a ne popravljati*.

russe Сранивашъ, dont la racine est рон, et qui signifie renverser. Si le radical *Shranna* est slav., il ne paraît pas qu'il ait pénétré dans la langue russe.) <*Shranna*, mjesto na koje se odlaže, gdje se čuva. Ova riječ nije ni u kakvu odnosu s ruskom riječi Сранивашъ, čiji je korijen рон, a što znači prevnuti. Ako je korijen *Shranna* slavenski, ne čini se da je ušao u ruski jezik.> Arsenal. – V. Brodamica, Brodospremmiscte, Korabljârnica.

59. (347) BRODOSPREMMISCTE, ...MISCTVO (*Brodospremmitché, ...mitctvo*), hrv. s. (De *Spremma*, dispense, armoire, garde-robe, tout coffre pour serrer, tout lieu pour garder et conserver quelque chose.) <Od *Spremma*, ormar, garderoba, svaki sanduk za pohranu, svako mjesto za čuvanje i očuvanje nečega.> Arsenal. V. Brodoshranna.

60. (347) BRODOSRÈCHNO (*Brodosrekno*), hrv. adv. (Od *Srècha /Srèka/*, bonheur, bonne fortune.) <sreća, dobra sreća.> Se dit d'un navire qui va avec bon vent: <Kaže se za brod koji ide s dobrim vjetrom>: "Navi acta ventis secundis." Stulb (sic!) <Stulli>, str. 64, 1° sv. njegova *Hrv.-tal.-lat. Rječnika*. V. Drjêvosrèčno, Korabljosrèčno.

61. (347) BRODOULAZISCTE, BRODOULAZISCTVO (*Brodoulazitchté, Brodooula-zitchtvo*), hrv. (*Ulaziti /Oulaziti/*, entrer. Ce mot paraît étranger au radical slav. Лад, qui a formé toute une famille de mots russes exprimant l'idée d'harmonie, accord.) <Ova riječ izgleda strana slav. korijenu Лад, od kojeg je nastao cijeli niz ruskih riječi kojima se izražava ideja sklada, slaganja.> Sabord par lequel on entre dans un vaisseau. Cette porte des anciens vaisseaux, qui avait un forme particulière, et qu'on voit représentée dans les peintures et gravures où sont figuré des navires des XVI° et XVII° siècles. <Otvor kroz koji se ulazi na brod. Ova su vrata na starim brodovima imala poseban oblik, a vide se na slikama i gravurama brodova iz XVI. i XVII. stoljeća.> V. Korabljoulaziscte.

62. (347) BRODOVINA, hrv. s. Affrètement, Nolis. <Zakup, najam.> V. Brodarina, Brodibda (sic!), Korabljarina.

63. (351) BUCCAPORTA, hrv. s.f. (Od tal. *Boccaporta*.) Écoutille. <Grotlo.>

64. (353) BUCHTA (*ch aspiré très-fortement*), hrv. s.f. <*ch* snažno aspiriran> (Sans analogie avec le russe Бухта /V./, mais non pas peut-être avec Бокъ /V./, la pièce de bois dont il s'agit concourant à former le flanc du navire. Ce qui nous fait incliner pour cette étymologie, c'est que le hollandais a pour désigner la varangue le mot *Buikstuk*. /V./ Varangue. <Bez analogije s ruskim Бухта /V./, ali možda ne i s Бокъ /V./, drvenim dijelom koji pripomaže da bi se formirao bok broda. Priklanjanju toj etimologiji navodi nas i to što u holandskom za taj drveni dio postoji riječ *buikstuk* /V./>

65. (355) BUJATI (*buiati*), hrv. v.n. Grossir, se gonfler, s'enfler, en parlant de la mer. <Rasti, povećavati se, pojačavati, govoreći o moru.>

66. (355) BUKAPORTA (*Boukaporta*), hrv. s.f. (Od tal. *Boccaporta*. /V./ Ecoutille. – Manque à J. Stull. <Nedostaje u Stullija.>

67. (358) BURINA, tal., hrv. s.f. (Variante de *Borina* /V./) Bouline. – Manque à Joach. Stull. <vrsta konopca za pritezanje jedra (od engl. *Bowline*).>

68. (358) BURNAK (*Bournak*), hrv. s. (Od turskog *Bourn*, nos.) Etai. <kosnik, konopac koji ide od vrha jarbola prema pramcu i služi za učvršćenje jarbola na uzdužna naprezanja.>

69. (358) BURNAG (*Bournag*), hrv. s. (Od slav. korijena Бур, što je vjerojatno u vezi sa Bop grč. u riječi Βορραῖς.) Gros temps, Ouragan, Tempête. <Nevrijeme, uragan, oluja>. – V.

Navala zle godine, Nenaste, Tucsca <tuča>, Vihar, Vitje.

70. (359) BUSSIA (*Boussia*), hrv. s. (Od tal. *Bussola*.) Boussole. <Busola, kompas>. Ce mot, qui nous fut donné, le 22 août 1841 à Ancône, par un matelot ragusais du trabacolo *Padre immortale*, ne se trouve pas dans le Dict. illyr. De Joach. Stull, qui dit: *Busula korabljska* ou *Sjervenica* (sic!). <Ovu nam je riječ 22. kolovoza 1841. kazao u Jakinu dubrovački mornar s trabakula *Padre immortale*, a nema je u hrv. rječniku Joak. Stullija koji donosi *Busula korabljska* ili *Sjevernica*.>

71. (360) BUSULA (*Bousoula*), hrv. s. (Od tal. *Bussola*. /V./) Boussole. – V. Bussia.

72. (404) CAPA OD BRODA, hrv. s. (Od tal. *Capo*.) Tête du navire, Étrave, et plus spécialement Tête de l'étrave dans le Trabacolo. /V./ - V. Broda.¹⁰ <Glava broda, pramčana statva, te posebno glava pramčane statve na trabakulu.>

73. (473) CHŪH (*Kouh*, *h* guturalno),¹¹ hrv. s. Brise folle, vent à peine sensible. <Lahor, jedva čujni povjetarac.>

74. (477) CJENA (*Tchiena*), hrv. s. (Od slav. Цѣн, Valeur, Prix.) <vrijednost, cijena>. Estime. <uvažavanje>. – *Cjeniti* (Tchieniti), v. (То је Цѣнитѣ ruski., évaluer.) Estimer. <Procjenjivati, uvažavati.>

75. (477) CJÈV (*Tchièv*), hrv. s. (Od slav. Цѣв /*Tsiev*/, bobine, tube, flûte, etc.) Dalot. <Smotuljak, cijev, odvod.>

76. (477) CKA (*Tchka*), hrv. s. (Od slav. korijena Дск, od kojeg je nastala ruska riječ Доска /*Doska*/, planche.) Planche, Bordage. – V. Madir. <Daska, oplata. V. Madir.>

77. (545) CREZ MORE (*Krez moré*), hrv. locut. adv. (Au delà de la mer.) Outre-mer. <Onkraj mora. Prekomorje.>

78. (549) CSAVAL, CSAVAO, CSAVEL (*Tchaval*, *Tchavao*, *Tchavel*), hrv. s. (? De l'ital. *Chiodo*.) Clou. (V. Gvôzd.) – *Csâvliti* (Tchavlititi), v.a. Clouer. (V. Gvozdititi, Zabittiti.) <? Od tal. *Chiodo*.>

79. (549) CSELN (*Tcheln*), hrv. s. (C'est le Челнъ /V./ russe. Petit navire. – V. Brodac. <U ruskom je то Челнъ /V./ Brodić.>

80. (549) CSELO (*Tchélo*), hrv. s. Cordage, Manœuvre, Amarre de proue. – «Dà tvârgje plâv stoi s'dra (sic!: dva) Csela na kràju.» - Mot à mot: «Va fortement le navire (V. *Plâv*) fixer par deux cordage au rivage.» - Le slave *Cselo* signifie proprement: Front; l'amarre dont il s'agit est donc une amarre de proue. <Doslovce: «Da brod snažno ide učvrstiti ga s dva konopa uz kraj.»¹² Slavenski *Cselo* doslovce znači: čelo; privezni konop o kojemu se radi jest pramčani konop.>

¹⁰ Jal piše *capa* umjesto *kapa*, ali izgovor je isti.

¹¹ *Kouh* je loša transkripcija glasa č, čuh.

¹² Jal je pogriješio jer bi, umjesto da brod *ide*, trebalo biti *stoji*. Isto je tako, vjerojatno tiskarskom greškom, glagol *fixer* (učvrstiti) stavljen u infinitiv umjesto u pasiv: *fixé* (učvršćen).

81. (549) CSENKIN (*Tchennkine*), hrv. s. Grappin. – *Csenkinich*, Petit grappin. – V. Dårkmar. <Četverokrako sidro, sidarce.>¹³

82. (549) CSEPŌCSKA (*Tchépotchka*), hrv. s. (De la famille slave qui a donné au russe ЦѢПЬ /*Tsèpe* ou *Tsièpe*/, signifiant: Chaîne, enchaînement.) Chaîne. – V. Lânac. <iz slavenskog od kojega je nastao ruski ЦѢПЬ, u značenju lanac, ulančavanje.>

83. (549) CSERGA (*Tcherga*), hrv. s. Tente, <šator.>

84. (549) CSETTA POMŌRSKE (*Tchetta pomorské*), hrv. s.f. Armeé navale, Flotte. – *Csetiti* (Tchetiti), v.a. Equiper une flotte, une escadre. <pomorska armada, flota. *Četiti*, Opremiti flotu, eskadru.>

85. (567) DÅRKMAR, hrv. s. Grappin. – V. Csenkin. <Malo sidro, kuka u obliku sidra.>

86. (568) DARVETO, DARVO, hrv. s. (Du slave Древ /*Drèv*/, qui a fait Дерево /*Arbre*/, en russe et en illyrien.) Bois. (V. Derevo.) – *Dårvodjelja*, s. Charpentier. <Od slav. Древ, od čega je nastalo Дерево /*Drvo*, stablo/, u ruskom i hrvatskom.>

87. (568) DAXD S'VJETROM, hrv. s. (*Dàxd*, pluie; *Vjetr* (sic!), vent. Pluie avec vent.) Grain. <*Dažd*, kiša; *Vjetr*, Vjetar; Kiša s vjetrom.) Oluja.>

88. (579) DEREVO, hrv. s. Bois. – V. Дерево, Dårveto.

89. (584) DESNO, hrv. s. (Du rad. slave Дес, qui a fait le russe Десный, droit. Gr. Δεξ-τόξ, lat. *Dex-ter*.) Le côté droit, Tribord. – *Ob desnu*, A tribord. <Od slav. korijena Дес, što je u ruskom načinilo Десный, desno. Grč. Δεξ-τόξ, lat. *Dex-ter*. Desna strana, desna strana broda. – *Ob desnu*, skrenuti udesno.>

90. (590) DIRATI, hrv. v.a. (De *Dira*, trou.) Percer. <Od *dira*, rupa. Bušiti.>

91. (590) DISCLO (*Dijclo*), hrv. s.m. (Le même que ДЪШЛО, signifiant en russe: Timon d'une voiture. Reiff rapporte ce mot russe et son correspondant polonais *Dyszal* à l'all. *Deichsel*, ce qui n'est pas sans vraisemblance. ДЪШЛО paraissant isolé dans le russe, comme *Disclo* dans l'illyrien. Remarquons cependant que le slave a un radical qui n'est pas sans analogie avec *Dislo*; c'est КЛОН (sic!) (*Clon* /e/, qui a formé les mots exprimant l'idée d'inclinaison, de direction vers. Le russe a Склонишъ.) Barre du gouvernail, Gouvernail. C'est du moins ce qu'on peut induire de cet article peu explicatif que nous trouvons dans le Dict. illyr. de Stull: «*Disclo*, a, n. Lex. v. *Timone*, Темо, gubernaculum.» Est-ce au timon de la voiture seulement, ou à ce levier et au gouvernail du navira, que s'applique le mot *Disclo*? C'est un doute que nous ne sommes pas en mesure de lever. Nous ne recueillons ce terme qu'avec une sorte de crainte, bien que dans son Dict. rus.-all.-fr., J. Heym donne nettement pour synonyme à ДЪШЛО, l'all. *Helmstock* (art. Timon, p. 926, part. fr.-rus.-

¹³ R. Vidović, prema Sladoviću s otoka Korčule, daje posve različito tumačenje: «čenkin je komad drva, u obliku ručice, zarezan na jednoj strani, tako da tim zubom brodograditelj zahvaća madir i krivi ga u željeni oblik... madiri se krive u dva smjera pomoću čenkina.» (str. 103). P. Skok ima natuknicu *čengel*, (I., str. 307), u kojoj i oblik *čenkin*, u značenju željezne kuke, ali ne i u pomorskom značenju. Skok je svakako bliži Jalovu tumačenju jer u Jala, pod natuknicom *grappin* (str. 800) imamo i dva crteža te dodatno tumačenje da se takva četverokraka kuka vezana na konop rabi i pri bacanju na drugi brod da bi ga se moglo privući. V. Vinja, čini se, radije se priklanja Vidovićevu tumačenju, no ni jedan od tojice naših autora ne spominje Jala. (Vinja, I., str. 108-109). Vinja, prema Belostencu, upućuje i na oblik *dråkmar*, što je samo metateza Jalova *dårkmar* (gore, 85). U hrvatskom još i *mačak*.

all.). <Isto kao ДЪШЛО, što u ruskom znači: rudo kola. Reiff donosi ovu rusku riječ i njen poljski ekvivalent *Dyszal* prema njem. *Deichsel*, što ne izgleda neprispodobivo. ДЪШЛО se čini izoliranim u ruskom, kao i *Disclo* u hrvatskom. Ipak valja primijetiti da postoji slavenski korijen koji nije bez analogije s *Disklom*; to je *Klon*, od kojega su nastale riječi kojima se izražava ideja otklona, usmjeravanja prema. Ruski ima Склонишгъ. Rudo kormila, kormilo. Varem to možemo preuzeti iz slabo objašnjene natuknice koju nalazimo u Stullija: «*Disclo*, a.n. Lex. v. *Timone*, Temo, gubernaculum.» Odnosi li se *disclo* samo na rudo kola, ili i na rudo kormila na brodu? Tu dvojbu nismo u stanju otkloniti. Ovu riječ preuzimamo dakle s određenom sumnjom, mada u svome rus.-njem.-fr. J. Heym jasno daje kao sinonim za ДЪШЛО njem. *Helmstock* – natuknica Timon, str. 926, dio, fr.-rus.-njem.>

92. (591) DIVONA, hrv. s.f. (Ce mot semble corrompu de l'ital. *Dogana*; il est, en effet, sans analogie avec *Divan* et ses composés, qui expriment l'idée de merveille. Nous ne voyons pas de radical slave auquel nous puissions le rapporter, avec quelques apparence de raison.) Douane. <Ova se riječ čini iskvarenom od tal. *dogana*; ona je, zapravo, bez analogije sa *divan* i njenim sastavnicama, koje izražavaju pojam divote. Ne vidimo slavenskog korijena s kojim bismo je mogli, barem imalo razumno, povezati. Carinarnica.>

93. (592) DIZATI, hrv. v.a. Hisser. – V. Izpêti.

94. (592) DJELBA (*Diêlba*, *d* doux), hrv. s.f. (De *Djel* / ДџЛ, slav. *Dal*, sanscr. /, portion.) Partance, Départ. <*d* mekano. Od *djel*, ДџЛ slav., *Dal*, sanscr., dio. Odlazak, polazak.>

95. (592) DJELILO (*Dielilo*), hrv. s.n. (De *Djel*.) Cloison. <Od *Djel*. Pregrada.>

96. (592) DJELITISE (*Diêlitzê*), hrv. v.a. Partir, Mettre à la voile, Faire voile. <Polaziti, dignuti jedra, odjedriti.>¹⁴

97. (593) DMJENJE (*Dmiènié*), hrv. s. (V. *Dma*) Souffle du vent.. – *Dmjetti* (Dmietti), *Dmitti*, v.n. Souffler, Venter. <Puhanje vjetra – puhati, piriti.>

98. (593) DNO, pol. s.n.¹⁵ Fond. (V. ДНО). – L'illyrien dit aussi *Dno*; ainsi: *Dno od broda*, le Fond du navire, la Cale. – *Dno od broda zakârpiti* (réparer le fond du navire). Caréner, Donner une carène. <Hrvatski se isto kaže *dno*; tako imamo *dno broda*, *stiva*. – Popraviti dno broda. Popravljati, čistiti živi dio broda.>

99. (593) DOBIT, hrv. v.a.¹⁶ (Le même que le Добышгъ ou Добывашгъ, rus., composé de БЫ /bi/, être, aller, et de До /Do/, préfixe du mouvement fait pour atteindre un but: jusques à...) Gagner. <Isto kao ruski Добышгъ ili Добывашгъ, sastavljeno od ДЫ, biti, ici, i od ДО, prefiksa za kretanje koje se čini da bi se došlo do nekog cilja: sve do... Dobiti.>

100. (593) DOBRŌDITI, DOBRŌDIVATI, hrv. v.a. (*Broditi* /V./; naviguer; *Do* jusque vers...) Arriver au port; achever sa navigation. <ploviti: *Do* sve do, prema... Stići u luku, završiti svoju plovidbu.>

101. (593) DOBROHODAC (*Dobrohodatch*), hrv. adj. (*Hoditi*, marcher, cheminer. /V. *Hod*!; *Dobro*, bien.) Bon marcheur. – V. Dobroplovanje. <hodati, putovati. Dobro. Brz brod.>

¹⁴ Vrančić donosi imenicu *diljenje* za odlazak.

¹⁵ Natuknicu, iako se na prvome mjestu navodi kao poljska, unosimo stoga što je istovremeno navedena i kao hrvatska, a pobliza tumačenja su hrvatska, a ne poljska.

¹⁶ Jal donosi lokalni, dalmatinski glagolski oblik u infinitivu, bez krajnjeg *i*, *dobiti*.

102. (593) DOBROPLAVANJE (*Dobroplavanié*), hrv. s. *Dobro*, bon. (c'est le Доброе rus., venu du rad. slave Доб /hebr. *Thob*, bon; ar. *Debr*, utilité/, temps favorable. *Plavanje*, navigation. V. Плавние (sic!)) Navigation heureuse, bon voyage, bonne campagne, campagne heureuse. <To je rus. Доброе, od slav. korijena Доб, hebr. *Thob*, dobar; arab. *Debr*, korisnost, pogodno vrijeme. *Plavanje*, navigacija. V. Плавние. Sretna plovidba, sretno putovanje, dobar pothvat, sretna pothvat.>

103. (594) DOJEDRIO (*Dojedrio*), hrv. adj. (*Do*, jusque, *Jedriti*, naviguer, faire voile.) Arrivé au port. – *Dojedriti*, *dojedrivati*, v.a Arriver au port, Toucher à un port. – V. Domicati. <Od *do* i *jedriti*, ploviti, jedriti. Stigao u luku, doći u luku.>

104. (595) DOKSAT, hrv. s. Echelle. – V. Skalla.¹⁷

105. (595) DOLINAVO, hrv. adj. (*Dolina* /du slav. Дол/ *Doll*, vallée.) Abondante en ports (en parlant d'une mer). <od slav. Дол, dolina. Obilata u lukama, govoreći o stanju mora.>¹⁸

106. (596) DOMICATI (*Domitchati*), hrv. v.a. (*Miccati* /du slav. Мѣш/ *Miech*/, d'où en rus. Мѣшашъ /*Miechate*/, remuer, mouvoir; *Do*, jusques.) Arriver, Toucher au port. – V. Dojedriti. <Od slav. Мѣш, odakle ruski Мѣшашъ, micati, kretati, ići do. Stići, doći u luku.>

107. (599) DOVOZITI, DOVOZIVATI, hrv. v. (*Voziti* /V./, ramer; *Do*, préfixe qui indique la fin.) Cesser de ramer, Lever les avirons, Cesser la nage, Suspendre la nage. <Veslati, *do*, prefiks koji označava svršetak. Prestati veslati, dići vesla, prestati plovidbu, prekinuti je.>

108. (603) DRJĚVO (*Drievo*), hrv. s.m. Navire, Vaisseau, Bâtiment. (V. Bröd.) – *DrjĚvo csĚlno* (Tchelno) (*CsĚlnik*, capitaine), Vaisseau amiral, Vaisseau pavillon. – *DrjĚvo târgovâcsko* (Targovatchko) (*Târgovina*, marchandise), Navire marchand, navire de charge, bâtiment de commerce. – *DrjĚvo gusârsko*, Corsaire. – *DrjĚvo kârcatto* (Kartchatto), Navire chargé. – *DrjĚvo bôjno* (*Boj*, guerre), Bâtiment, navire, vaisseau de guerre. – *DrjĚvce* (Drievtché), diminut. de *DrjĚvo*, Petite barque, nacelle. – *Drjevoprovârchi* (Drievoprovârzi), (*Provârchi*, jeter dedans), Naufrager, Faire naufrage. (V. Brodokarscitisie, Brodorazbittise.) – *DrjĚvorazbitti*, Naufrager. – *DrjĚvorazbjenje*, s. (DriĚvorazbiĚniĚ.) Naufrage. – *DrjĚvoshranna*, s. Arsenal. (V. Brodoshranna.) – *DriĚvosrečno* (DriĚvosretzno), Navire qui a bon vent. (V. Brodosrečno.) – *DriĚvoki*, adj. Nautique, naval. < Brod... admiralski brod, zapovjedni brod, stjegonoša... Trgovački, teretni brod... Gusarski brod... Nakrcani brod... Ratni brod... Barčica... Potonuće, potonuti... Brodogradilište, spremište za brodove... Brod koji ima dobar vjetar... nautički, plovian.>

109. (606) DUBINA (*Doubina*), hrv. s.f. (Ce mot n'a aucun rapport avec le russe Дубина /*Doubinal*, qui signifie gros bâton, massue; mais il a beaucoup d'analogie avec Глубина. / V./) Abîme, Gouffre, Fond (profondeur de la mer, hauteur de l'eau à certain endroit). – V. Nizokôst. <Ova riječ nije ni u kakvoj vezi s ruskom Дубина, koja znači veliku toljagu, buzdovan, ali ima puno analogije s Глубина, ambis, ponor, dno (dubina mora, visina vode na nekom mjestu).>

110. (607) DUGOHODAC (*Dugohodatch*, *ho* guttur.), hrv. adj. (*Dug*, long; *Hoditi*, marcher, aller.) Mauvais marcheur. <*ho* je guturalno – od *dug* i *hoditi* – spor brod.>

¹⁷ Stulli ima naredne inačice: skalla, stubba, lăznica, listvica, ljestvica i doksat. Doksat nema prethodna značenja (v. Skok, I, str. 423).

¹⁸ Danas je uobičajeno govoriti o visini vala – Jal rabi obrnuti termin, dolinu između vrhova dvaju valova.

111. (607) DUGOST (*Dougost*), hrv. s. (De *Dug*, long.) Longueur. <Od *dug* – duljina.>
112. (607) DUNAVAC (*Dounávatche*), hrv. s. Vent d'Est. (Peut-être ainsi nommé du Danube /*Dunav*/, qui borne l'Orient par rapport à l'Illyrie.) <Istočni vjetar – možda tako nazvan po Dunavu koji omeđuje Istok u odnosu na Hrvatsku.>
113. (609) DVOPEK, hrv. s. (De *Pèchi*, et *Dvo* /*Duo*, lat./, deux.) Biscuit. – On dit aussi, mais plus rarement: *Krùh dvopecsèn* (pain cuit deux fois), *Krùh popecsèn*, *Krùh pripecsèn*. <od *peći* i *dva* – isto se tako kaže, ali rjeđe,... kruh pečen dvaput...>
114. (609) DVOVESLI, hrv. adj. (De *Veslo*, rame /*Vesli*, plur./, et de *Dvo* /*Duo*, lat./, deux. A deux rames. <Od *veslo*, množ. *vesli*, i *dva*; na dva vesla.>
115. (674) EZERO, slav. hrv. s.n. Lac.- V. Jezer. <Jezero>
116. (698) FLAG, hrv. s.m. – «Ornamento di nave appeso alla sommità della poppa. – *Aplustrum*.» Nous ne savons quel ornement peut être désigné, dans les navires modernes, par ce mot: *Flag*, que Joachim Stull donne pour synonyme à l'antique: *Aplustre*. Les trabacoli dalmates ont à la tête de l'étrave une garniture de peau de mouton appelée *Kapa* (V. ce mot et *Trabacolo*); mais nous ne nous rappelons pas avoir vu d'ornement attaché ou suspendu à l'arrière des bâtiments qui naviguent dans l'Adriatique ou dans les mers du Levant. <«...» Ne znamo koji bi ukras mogao biti naznačen, na suvremenim brodovima, riječju *Flag* koju J. Stulli donosi kao sinonim antičkoj *aplustrum*. Dalmatinski trabakuli imaju na glavi pramčane statve oblogu od ovčje kože zvanu *kapa* (V. tu riječ i *trabakul*); međutim, ne sjećamo se da smo vidjeli ukras pričvršćen ili obješen na krmu brodova koji plove Jadranom ili levantskim morima.>
117. (717) FRAKABASSO, hrv. s. (Corrompu de l'ital. *Cargabasso*?) Calebas de l'antenne, à bord des trabacoli. – Manq. à Joach. Stull. <Iskvareno od tal. *cargabasso*?>. Konop za spuštanje lantine, na trabakulima. Nedostaje u J. Stullija.>¹⁹
118. (732) GAJBA (*Gaïba*), hrv. s.f. (Probablement de l'ital. *Gabia*, par transposition de l'*i*.) *Gabie*, Hune. – V. Kājba, Kājpa. <Vjerojatno od tal. *Gabia*, transpozicijom *i*. *Gabija*, *Gabja*, tj. vrsta jedra.>²⁰
119. (766) GANAC (*Ganatch*), hrv. s.m. (Ce mot isolé dans la langue ilyrienne, et que nous ne pouvons rapporter à aucun radical slavon, nous semble appartenir à la famille italienne: *Gàncio*, *Gànghero*, etc.) Grappin. <Čini nam se da ova riječ, izolirana u hrvatskome te je ne možemo vezati uz neki slavenski korijen, pripada talijanskoj skupini riječi: *gàncio*, *gànghero* itd. Malo četverokrako sidro, kuka.>
120. (785) GJUNAK (*Djiounak*), hrv. s. Nom d'une espèce de barque faite de branches tressées, et probablement d'osiers, travaillés à la manière des ouvrages de vannerie, et recouverts de cuir. Joachim Stull, à qui nous empruntons ce mot, définit ainsi l'embacation qu'il nomme: «Navicula per tessere; Navicula textrina.» - Il ne dit pas si le *Gjūnak* était encore en usage quand il écrivit son *Dict. illyr.*, et sur quelles eaux il était employé. *Gjūnak* est un mot isolé dans la lang. illyr.; nous ne pouvons le rapporter à aucun des radicaux slaves qui concourent à former les mots par lesquels sont désignés: osier, panier, vannerie, tissu, etc. <Naziv za jednu vrstu čamca načinjena od pletenoga pruća, vjerojatno vrbova,

¹⁹ «Kargabaš» u R. Vidovića – str. 207. *Cargabasso* je venecijanizam, tal. *caricabasso* (DDM, str. 144).

²⁰ R. Vidović, str.135.

izrađena na način kako se izrađuju košarački predmeti, te presvučena kožom. J. Stulli, od kojega preuzimamo ovu riječ, ovako određuje plovilo koje imenuje: «*Navicula per tessere; Navicula textrina.*» - On ne kaže da li je *Gjūnak* još bio u uporabi u vrijeme kada je pisao svoj *Hrvatski rječnik*, te na kojim se vodama rabio. *Gjūnak* je izolirana riječ u hrvatskom jeziku; ne možemo je povezati ni s jednim slaven. korijenom od kojih nastaju riječi kojima se označavaju: šiblje, košara, košaraštvo, tkanina itd.>

121. (785) GLADILO, hrv. s. (Ce mot ne saurait avoir de rapport avec le slave *Glad* / Глад/, qui signifie: Faim, et qui a fait ne russe Голодъ, Misère, faim; il paraît isolé dans la langue illyrienne. Peut-être pourrait-on le rapporter au slav. Клаши /*Clāti*/, qui a fait en russe Колошъ /*Kolotel*/, dont un des sens est: Fendre, couper en long.) Hache. <Ova riječ ne bi mogla biti u vezi sa slavenskom *Glad* /Глад/, što znači glad, a od koje je u ruskom nastalo Голодъ, bijeda, glad; čini se izoliranom u hrvatskom jeziku. Možda bi je se moglo povezati sa uz slav. riječ Клаши /*Clāti*/, od koje je u ruskom nastalo Колошъ /*Kolotel*/, a kojoj je jedno od značenja: cijepati, uzdužno sjeći. Sjekira, tesarska Bradva.>

122. (785) GLAVA, hrv. s. (Proprement: Tête, d'où: Principal, Fondamental.) Courbe. – Joach. Stull ne donne pas *Glāva* dans ce sens. <Doslovce: glava, odakle: glavni, temeljni. Joach. Stulli ne donosi riječ u tome smislu. Rebro.>²¹

123. (785) GLAVOPOMORAC (*Glavopomorachz*), hrv. s. (De *Glava* /slav. illyr. rus./, tête, et *Pomòrac*, marin.) Capitaine de navire. – V. Gospodar. <Od slav. hrv. rus. *glava* i *pomorac*, mornar. Kapetan broda. V. gospodar.>

124. (788) GOLICCA (*Golitcha*), hrv. s.f. Nom d'une barque monoxyle: «Barca tutta d'un pezzo di tronco scavata,» dit J. Stull, à qui nous empruntons ce mot. Nous pensons qu'on peut rapporter la *Golicca* illyr. au rad. slav. Гол, qui exprime l'idée d'effeuiller, d'épiler, et qui a fait en russe Голикъ (*Golike*), signifiant en même temps: Balai sans feuilles, et Bouée, Balise. La bouée faite d'un billot dégrossi diffère seulement par une façon de la barque monoxyle. – Dans le Danube, de petites barques de l'espèce de *Golicca* ont le nom de Lontra. (V.) <Ime barke iz jednoga komada drva: «Barca tutta d'un pezzo di tronco scavata», kaže J. Stulli, od kojega preuzimamo ovu riječ. Držimo da se *golicu* može povezati sa slav. korijenom Гол, kojim se izražava ideja skidanja lišća, skidanja dlaka, od čega je u ruskom nastalo Голикъ (*Golike*), što istovremenom znači: kolac bez lišća te bovu, plutaču. Bova načinjena od otesana trupca samo se na neki način razlikuje od barke načinjene od trupca. Na Dunavu se takve barčice tipa *golicce* nazivaju lontrama.>

125. (791) GONĒNJE (*Gonēnié*), hrv. s.n. (Du rad. slav. Гна /*Gnal*/, qui a formé un grand nombre de mots exprimant l'idée de: Poursuite.) Chasse. – *Gonitēlj*, s.m. Chasseur, qui donne la chasse. – *Goniti*, v.a. Chasser. <Od slav. korijena Гна, od kojega je nastao velik broj riječi kojima se izražava ideja proganjanja. Lov. *Gonitēlj*, lovac, onaj koji lovi. *Goniti* v.a. loviti.>²²

126. (792) GORNJAK (*Gorniak*), hrv. s.m. (De *Gorn* qui exprime l'idée de hauteur, de supériorité, et n'a aucun rapport avec les deux Горнъ /*Gorne*/ russes, dont l'un signifie: Clairon, et l'autre: Fourneau, pot de terre, le *Gorscek* /*Gorchek*/ illyr.) Vent, et principalement: Vent d'ouest. <Od *Gorn* koji izražava ideju visine, superiornosti, a nema nikakve veze s

²¹ Cf.: R. Vidović, «bočno rebro broda» - str. 150.

²² U ovome kontekstu misli se na brod koji proganja neki drugi brod.

dva ruska Горнѣ, od kojih jedan znači trubu, rog, a drugi pećnicu, zemljanu posudu, što je hrv. Gorscek. Vjetar, poglavito zapadni vjetar.>

127. (792) GOSÈ (*Gosse*) OD IARBORA, hrv. s. (Nous ne savons d'où vient le mot: *Gosè*, qui ne paraît pas appartenir à la famille slave.) Étambrai du mât. <Ne znamo odakle dolazi riječ *gose*, za koju se čini da ne pripada slavenskoj grupi. Donji potporanj jarbola.>

128. (792) GOSPODAR, hrv. s.m. (Proprement: Maître, seigneur. Ce mot slave a pour synonyme, dans l'illyr. comme dans le russe: Gospodine.) Capitaine, patron du navire. – V. Glavopomorač. <Doslovce: gospodar, vlastelin. Ova slavenska riječ ima sinonim, kako u hrvatskom tako i u ruskom, Gospodin. Kapetan, gospodar broda.>

129. (792) GOTOV, hrv. adj. (Du rad. slav. Готъ /*Got*!, qui exprime l'idée de disposition, de préparation.) Paré. – *Gotòviti*, v.a. Parer. – *Gotèvo* (sic!), adv. (Proprement!) Manietoi! <Od slav. korij. Готъ, koji izražava ideju spremnosti, pripravnosti. Spreman. *Gotòviti*, v.a. pripraviti. *Gotovo*, adv. (doslovce!) Miči se!>

130. (801) GREBÈN (*n* sonnant), hrv. s. (Du rad. slave Греб, qui concourt à la formation des mots russes exprimant l'idée de creuser, de peigner, racler.) Roche, Sèche, Ecueil, Haut fond, Danger. – V. Bâd, Kârse²³, Mjal. <Od slav. korijena Греб, od kojega nastaju ruske riječi kojima se izražava ideja kopanja, češljanja, grebanja. Stijena, hrid, sika, podvodna hrid. V. ...>

131. (801) GRÈBLJA (*Grèblia*), hrv. s. (De *Greblo*.) L'ensemble des avirons; tous les avirons d'une embarcation, ce qu'on appelait la Palamente (V.), en terme de galère. <Od *greblo*. Sveukupna vesla: sva vesla na nekom plovilu, ono što se nazivalo Palamente kada se govorilo o galijama.>

132. (801) GREBLO, hrv. s. (Le Гребло rus.) Aviron, Rame. <Rus. Гребло. Veslo.>

133. (801) GREDENJE (*Gredènié*), hrv. s.m. (Peut-être du lat. *Gradus*.) Voyage, Campagne, Chemin, Route. (V. Hôd.) – *Grèdsti*, v.a. Marcher, Faire route. – V. Hoditi. <Možda od lat. *Gradus*. Putovanje, pohod, put, ruta. V. hod. – *Gredsti*, v.a. ići, putovati.>

134. (803) GROM, pol. hrv. s.m. Tonnerre. (V. Громъ) – *Gromjati*, *Gromljjeti*, hrv. v.n. Tonner. <poljski, hrv. V. Громъ – Grmljavina. *Gromjati*, *Gromljjeti*, hrv. v.n. Grmjjeti.>

135. (804) GRUYA, hrv. s.f. (Transcript. de l'ital. *Grua*.) Bossoir. <Transkript. od talij. *Grua*. Gruja, soha.>²⁴

136. GUMINA (811), ital. hrv. s.f. Câble, Gomène. – V. Allargarsi, Osrignega, Palamata (sic!). <Talij. hrv. s.f. Konopac, privezni konopac. V....>²⁵

²³ Pod tom natuknicom dalje (str. 876) stoji KARSC, pa je ovdje očito riječ o tiskarskoj grešci.

²⁴ Cf. Vidović, str. 156. Gruja je po pramcu izbačena snažna greda o kojoj bi visjelo sidro. Po dvije bočne ili krmene grede, raznih oblika i od raznih materijala, služile bi za spuštanje i podizanje čamca. U osnovi, gruja je kalkirani talijanizam *grua*, što, globalno, znači dizalica. Cf. DDM, str. 320-321.

²⁵ Cf. Vidović, str. 157-158; najjači konopac na brodu – u pravilu sidreni, odnosno onaj koji se rabi za privez broda pri nevremenu. Jal donosi transkripciju izgovora *od sridnjega* (Cf. JAL, str. 1099), koju je čuo u Anconi, a riječ je o konopcu «od sridnjega sidra», odnosno od glavnoga sidra. *Palamata* je tiskarska pogreška: treba *palamara* (JAL, str. 1112; DDM, str. 562-563: konop kojim se brod vezuje uz obalu). U vrlo sličnim varijantama: *gumena*, *gumène*, *gumina*, *gumena*, *gumna*, *guml*... ova je riječ prisutna na cijelom Mediteranu, od talijanskog do arapskog, ali i u ruskom – Гомењ – s temeljnom semantičkom odrednicom da se uvijek radi o čvrstu, ali elastičnu konopcu koji može podnijeti velika naprezanja.

137. (811) GUNA, hrv. s.f. (Ce mot ne paraît pas sans rapport avec l'ital. *Gonna*, *Gonnella*, signifiant: jupe, robe de femme; nous ne savons s'il a quelque relation avec le russe Гуня /*Gounial*, que Reiff donne comme une expression populaire désignant les haillons, les vêtements déchirés.) Caban. – V. Kāban. <Čini se da ova riječ nije bez povezanosti s tal. riječima *Gonna*, *gonnella*, koje znače suknja, ženska haljina; ne znamo ima li kakve veze rus. Гуня, koju Reiff donosi kao narodni izraz kojim se označavaju dronjci, poderanao djeća. Kabanica. – V. Kāban.>²⁶

138. (812) GUSA (*Goussa*), hrv. s.m. (Etym. inconnue. On ne saurait rapporter ce mot au rad. Гус /*Gous*, slave/, signifiant: Oie, bien que plusieurs des mots illyriens relatifs au corsaire s'appliquent aussi à ce qui touche les oies. Ainsi: la garde des oies se dit: *Gusarēnje*, comme la piraterie; la gardeuse des oies est appelée: *Gusàricca*, comme la femme du corsaire, et le navire qui porte les pirates. Cependant, quel rapport entre l'écumeur de mer et l'oie?) Corsaire, Pirate, Ecumeur de mer. (V. Huza.) – *Gusarēnje*, *Gusarina*, Piraterie, Course. – *Gusàricca*, Corsaire (navire), Bâtiment pirate, et aussi: La femme d'un corsaire. – *Gusariscte*, Retraite de pirates, Nid de corsaires. – *Gusàriti*, *Gusarovati*, *Gusarstvovati*, v. Faire la course, Pirater. – *Gusārski*, adj. Du corsaire, du pirate; à la manière des corsaires. <Etimol. nepoznata. Ovu se riječ ne bi moglo vezati uz slav. korijen Гус, što znači guska, mada se više hrvatskih riječi koje se odnose na gusara isto tako odnose i na guske. Tako se čuvanje gusaka naziva *Gusarēnje*, kao i piraterija; čuvarica gusaka zove se *gusarica*, isto kao i gusarova žena odnosno brod kojim se služe gusari. Međutim, kakva bi veza mogla postojati između gusara i guske? Gusar, pirat. V. Huza. *Gusarēnje*, *gusarina* – piraterija. *Gusàrica*, gusarski brod i gusarova žena. *Gusarište*, gusarsko utočište. – *Gusàriti*, *Gusarovati*, *Gusarstvovati*, v., baviti se gusarenjem. *Gusārski*, adj.: gusarov, na gusarski način.>²⁷

139. (812) GVŌZD, hrv. s. (Гвоз /slav./, d'où le russe a fait Гвоздь /*Gvozde*/, clou.) Clou. (V. Csaval.) – *Gvōzditi*, v. Clouer. – V. Zubitti. <Гвоз /slav./, odakle ruski Гвоздь, čavao.>

140. (830) HITTAC (*Hittatchz*, *hi* fortement guttural), hrv. s.m. Prise. – *Hittalac* (*hittalatchz*), s. Capteur. – *Hittati*, v.a. Capturer. – V. Hvat. <*hi* snažno grleno; plijen. Hitalac, pljenitelj - *Hitati*, plijeniti.>

141. (831) HŌD, HŌDAK, (*h* fort. guttur.), hrv. s. Chemin, Route, Voyage, Campagne. (V. Gredēnje.) – *Hoditi*, v.a. Marcher, Faire route. <*h* snažno grleno. Put, ruta, putovanje, pohod. V. ... *Hoditi*, hodati, putovati.>

142. (835) HRANA (*h* guttur.), hrv. s. Vivres. <*h* grleno, hrana, namirnice.>

143. (835) HRĪD (*h* guttur.), hrv. s. Roche. – *Hrīd pod vodom*, Roche sous l'eau. <*h* grleno. Stijena, hrid. Podvodna hrid.>

144. (837) HŪK, hrv. s. Bruit que font les avirons en frappant l'eau dans l'action de la nage. Sifflement du vent. <Zvuk koji proizvode vesla pri dodirivanju vode tijekom veslanja. Zvižduk vjetra.>

²⁶ Skok, I., 634, donosi pod natuknicom *gunj* i oblik *guna*. Riječ je, prema Skoku, keltskog ili praeuropejskog supstrata.

²⁷ Ni Skok ni Vinja nemaju natuknice *gusar*. Skok (II., 660) donosi natuknicu Pirata, «gusar», od lat. pirata. U Vidovića (str. 159) nalazimo oba oblika – gusa i gusar kao i etimol. od srednjoljet. cursarius. Danas, *gusar* i *pirat* nisu sinonimi, kao što nisu ni u francuskom gdje imamo *corsaire* i *pirate*.

145. (840) HUZA, hrv. s. (Synonyme de *Gusa*. /V./ Corsaire, Pirate. <Sinonim za *Gusa*. Pirat, gusar.>

146. (840) HVAT, HVATANJE (*Fat*, *Fatanié*), hrv. s. Prise. V. Hittac. – *Hvatalac* (Fatâlatchz), s. Capteur. – Capturer. – *Hvatati* (Fatati), v. Capturer. <Plijen, pljenidba.>

147. (847) IARBORO, hrv. s. (De l'ital. *Arboro*. /V./ Mât. – *Iarboro od kârmé*. (Mât de poupe.) Grand mât du Trabacolo. – *Iarboro od prové*. (Mât de proue.) Mât de misaine. <Od tal. *arboro*. Jarbol. Krmeni jarbol, pramčani jarbol. Prednji jarbol.>

148. (848) IEDRO, hrv. s. Voile. – *Iedro od karmé*. (Voile de l'arrière.) Grande voile du Trabacolo. (V.) – *Iedro od prové*. (Voile de proue.) Voile de misaine. <Krmeno jedro. Veliko jedro trabakula. Pramčano jedro. Prednje jedro.>

149. (858) ISPLĚSTI, hrv. v.a. (De *Plēsti*, faire du filet, de la corde, etc., et d'*Is* ou *Iz*, préf. qui indique l'achèvement.) Commettre un cordage. <Od *plesti*, činiti mrežu, uže itd., te od prefiksa *is* ili *iz* kojim se naznačava završetak. Isplesti konop.>

150. (858) ISPRAVITI, hrv. v.a. (Le même que le rus. Исправишъ.) Radouber. – *Espravljenje* (sic!), s. Radoub. <Isto kao i u ruskom Исправишъ. Popravlјati. *Ispravljenje*, popravak broda.>

151. (858) ISTOK, hrv. s. (Du rad. slave *Tek*, exprimant l'idée de couler. En russe Испкъ /sic!/ /Istok/ signifie Source; il a aussi ce sens en illyrien, et c'est par extension qu'il désigne le point du ciel où le soleil se lève, point que le russe appelle Восшокъ/ *Vostokel*, mot fait aussi de *Tek*. L'*Istok* illyr. veut proprement dire: La source du jour.) Est, Levant, Orient. – *Istòcsan* /Istochane/, adj. Oriental. <Od slav. korijena *Tek*, kojim se iskazuje ideja tečenja. U ruskom Испкъ /sic!/ znači Izvor; isto značenje ima i u hrvatskom, pa proširenjem označava onu točku na nebu gdje se pojavljuje sunce, točku koja se na ruskom naziva Восшокъ /*Vostoke*/, riječ također sačinjena od *Tek*. Hrvatski *Istok* doslovce znači Izvor dana. Istok, Levant, Oriјent. – *Istòcsan* /Istochane/, adj. Oriјentalan.>

152. (859) IZGUBITI, (*Izgoubiti*), hrv. (*Iz*, dehors, *Gubiti*, perdre.) (Du slave Гиб, radical des mots exprimant l'idée de perte, ruine, disparition, qui a fait le rus. Губише / Goubite/, le même que *Gubiti*, hrv.) Faire jet, Jeter par-dessus le bord, Jeter à la mer. – *Izgubjenje* (Izgoubiènié), s. Jet. <*Iz*, vani, *gubiti*. Od slav. Гиб, korijen kojim se izražava ideja gubljenja, uništenja, nestanka, koji je dao u ruskom Губише, isto kao i u hrvatskom *gubiti*. Baciti, baciti preko palube, baciti u more.>

153. (859) IZPĚTI, hrv. v.a. Hisser. – V. *Dizati*, fait de l'ital. *Izzare*. V.²⁸

154. (859) IZRĚDITI, hrv. v. (*Iz*, de, *Rēditi*, ordonner, préparer. /De *Red*, ordre, méthode, qu'on trouve dans le rus. Черѣда /*Tshéredal*, venant de Чред /*Tchred*/, slav: tour, ordre./ Armer, Arrimer, Equiper, Gréer. – *Izrēdjen* (Izrèdiène), hrv. s. Armement, Arrimage, Equipement, Grément.²⁹ <Urediti, pripraviti ...>

²⁸ Jal je u ovome primjeru napravio dvostruku pogrešku: glagol *dizati* nema nikakve dokazane veze s talijanskim, a tal. glagol *izzare* piše se, dakako *issare*.

²⁹ Jal je i u ovoj etimologiji pogriješio. V. Skok, III, str. 122. Nadalje, pridjev *izređen* protumačio je, pogrešno, kao imenicu, pa ga je tako i pogrešno preveo na francuski cijelim nizom sinonimnih imenica. Isto tako nijedosljedan u tumačenju prefiksa *iz*: u primjeru 152 tumači ga kao *vani*, a ovdje kao *od*.

155. (859) IZRIBBATI, hrv. v. (*Iz, de, Ribbati, pécher /Ribba, poisson/*). Repêcher, Retirer de l'eau; Dragger (une ancre, un canon tombé à la mer). <Od *iz* i *ribati*, hvatati (ribu). Izvaditi, izvući iz mora (sidro, top koji je pao u more).>

156. (859) IZVĀDITI SIDRO, hrv. v.a. (*Sidro, ancre; Vaditi, tirer hors... /c'est le russe: Вадишь, titer à soi/; Iz, de.*) Lever l'ancre. <Sidro i *vaditi*... što je u ruskom Вадишь, privlačiti k sebi. Dignuti sidro.>

157. (859) IZVOS, hrv. s.m. (*Iz, de, Voz, barque.*) Transport par bateau; Batelage.³⁰ <Od *iz* i *voz*, barka. Prijevoz brodom.>

158. (859) IZVŪCHI, hrv. v.a. (*Vŭchi /Voutchi/*). Tirer, Haler. – *Izvŭchi sidro*, lever l'ancre. – V. Isvaditi (sic!) sidro.

159. (860) JADRILO (*Iadriilo*), hrv. s. (*De Jedro./V./*) – Mât. – Ce mot est ancien, et hors d'usage. – V. Jedârjni. <Od *jedro*. Jarbol. Ovo je stara riječ i nije u uporabi.>

160. (860) JAKOR (*Iakor*), hrv. s. Ancre. – Sidro, Якорь.

161. (861) JAMBOR (*Iambbor*), hrv. s.m. (Corruption de *Iarboro /V./* Le matelot de Sebenico qui à Ancône, le 22 août 1841, fit avec nous la nomenclature illyr. dalmate des pièces et des cordages du trabacolo *Padre immortale*, ne nous donna point le mot *Jambor*; il prononça très-intelligiblement: *Iarboro*, et ajouta quand nous écrivions: «Quasi: *Arboro*, parola veneta marinaresca.») Mât. (John (sic!) Stull.) – V. Arbul, Arbuo. <Iskvareno od *Iarboro /V./* Šibenski mornar koji je u Ankoni, 22. kolovoza 1841. s nama sačinio popis dijelova i konopa trabakula *Vječni Otac*, nije nam uopće spomenuo riječ *jambor*; vrlo je razgovjetno izgovorio *iarboro*, te dodao kada smo pisali: «Takorekuć *arboro*, mletačka pomorska riječ.» (Joach. Stulli) – V. Arbul, arbuo.>

162. (863) JEDĀRCE (*Iedarché*), hrv. s. Petite voile. – *Jedra napēti* (*napēti*, tendre), Faire voile, appareiller, Partir. – *Jedra snixiti* (*Snixan*, humble), Amener les voiles. On dit aussi: *Jedra spustiti*. – *Jedra svitti* (*Svitti*, rouler; rad. slav. *Vi*, tourner), Ferler, Serrer les voiles. On dit aussi: *Jedra zatvoriti* (*Tvor*, faire fermer). – *Jedrèn*, adj. Voilé, Faisant voile. – *Jedrēnje*, Appareillage, Navigation. – *Jedrina*, Grande voile. – *Jedritelj* (*Teljega*, véhicule; rad. slave *Tek*, courir, couler), Navigateur. – *Jedriti* (*Itti*, aller), Faire voile, Etre sous voile, Naviguer. *Jedrio*, Appareillage. – *Jedro*, s. Voile. – *Jedro usciniti* /*Outchiniti*/, Faire produire; d' *Ucin*, manière, méthode; rad. slave, Чин /*tchine*/, Faire la voile. Ce trope a la plus grande analogie avec celui-ci: Faire de la toile, qui est usité dans la marine française.) Faire voile, appareiller. – *Jedrokrojacs* (*Kroi*, rad. slave des mots exprimant l'idée de couper, tailler une étoffe.) Voilier. <Malo jedro. *Jedra napēti*, zajedriti, isploviti, krenuti. – *Jedra snižiti* (*snižan*, ponizan), spustiti jedra. Isto se tako kaže *jedra spustiti*. – *Jedra sviti* (*sviti*, zamotati, od slav. korijena *vi*, motati), sakupiti jedra. Kaže se isto *jedra zatvoriti* (*tvor*, zatvoriti). – *Jedrèn*, pridjev, ojedren, koji jedri. – *Jedrēnje*, isplovljavanje, plovidba. – *Jedrina*, veliko jedro. – *Jedritelj* (*teljega*, vozilo, slav. korijen *tek*, trčati, teći), navigator.³¹ *Jedriti* (*iti*, ići), jedriti, poči pod jedrom, ploviti. – *Jedrio*, isplovljavanje.³² – *Jedro učiniti*, dati napraviti; od *učin*, način, postupak, od slav. korijena Чин, činiti jedro. Ovaj trop ima najveću moguću

³⁰ Jal pogrešno tumači *voz* kao barku. Dakako da je riječ o glagolu *voziti*, koja je bila uobičajena u pomorskoj terminologiji na Jadranu općenito, a značila je *vestati*. Cf. R. Vidović, str. 497.

³¹ Jal izvodi pogrešnu etimologiju jer, naravno, nije znao hrvatski, kamoli njegova tvorbeno pravila. I u narednom primjeru glagol *jedriti* pogrešno vezuje uz glagol *ići*, odnosno čakavsku varijantu *iti*.

³² Netajno je kako Jal tumači svršeni glagol *jedrio*, kao da je imenica, no moguće je da se radi o tiskarskoj pogreški.

povezanost s narednim: činiti platno, koji se rabi u francuskoj mornarici. Činiti jedro, isploviti.³³ *Jedrokrojač* (*kroj*, slav. korijen kojim se izražava ideja rezanja, krojenja nekog platna). Jedrar.>

163. (864) JEZER, JEZERO (*Ièzer, Ièzero*), hrv. s. (Du slave *Ezero*). Lac.

164. (867) JUG (*Ioug*), hrv. s. Vent du Sud. – *Jug istocsni* (*Ioug istotchsni*), Sud-Est. – *Jug zapadni*, Sud-Ouest (V. Zapad.) – *Jugonòst*, fort vent du Sud-Est. <Južni vjetar; jugoistočni (vjetar); jugozapadni (vjetar); *Jugonòst*, snažan jugoistočni vjetar.>

165. (869) KABAN (*n sonnant*), hrv. s.m. (De l'ital. *Cappa*.) Caban, capote à capuchon. – V. Guna. <*n* se dobro čuje. Od tal. *cappa*.³⁴ Kratak haljetak s kapuljačom. V. Guna.>

166. (870) KAJBA, KAJPA (*Kaïba, Kaïpa*) hrv. s.f. Variante de *Gajba* /V./ Hune, Gabie. <V. natuknicu pod brojem 118.>

167. (871) KALFA, hrv.s. Second maître. <Drugi dočasnik.>³⁵

168. (871) KAMARA, hrv. s.f. Du gr. *Καμαρα*, voûte. Chambre. <Od grčkog *Καμαρα*, svod. Soba.>

169. (875) KAPPA OD BRODA, hrv. s.f. (De l'ital. *Cappa*, chapeau.) Garniture en peau de mouton placée sur la tête de l'étrave ou *Karotssò od prove*, du trabacolo. /V./ <Od tal. *cappa*, klobuk, kapa. Presvlaka od ovčje kože na vrhu pramčane statve ili *karoco od prove*, na trabakulu.>

170. (876) KÂRMA, hrv. s. (Le *Κορμα* rus. /V./) Arrière, Poupe, Chambre du patron dans les trabacoli et autres petits navires. – V. Jedriti, Krrima, Zadāk. <*Κορμα* rus. /V./ zadnjica, krma, vlasnikova kabina na trabakulima i ostalim malim brodovima. V...>

171. (876) KARMNIK, hrv. s.m. (De *Kârma*.) (L'homme de la poupe.) Timonier. – V. Dumenār, Kormnik. <Čovjek od krme, kormilar.>

172. (876) KAROZZO, hrv. s. (De l'ital. *Carozzo*. /V./) Rode. – *Karozzo od kârmé*, Rode de poupe, Étambot. (V. *Kârma*.) – *Karozzo od prové*, Rode de proue, Étrave. – Manq. à Joach. Stull. <Peta krmene/pramčane statve.>

173. (876) KARPITI, hrv. v.a. (De *Kârpa*, morceau de toile.) Rapiécer, Racommoder, Réparer, en parlant des voiles, tantes, hamacs, etc. <Od *Kârpa*, komad platna. Zašiti, pokrpiti, popraviti, govoreći o jedrima, šatorima, ležaljka itd.>

174. (876) KARSC (*Kârch*), hrv. s.m. (L'illyr. Dit aussi: *Kam*. Ce mot slave est le rad. du *Каменъ/Kamène/*, rus. /V./ Roche, Ecueuil. <Hrvatski se još kaže i *Kam*. Ova je slavenska riječ korijen ruske *Каменъ*. Stijena, hrid.>

175. (878) KATARGA, hrv. s.f. (Du turc: *Qâdyrgha*. /V./) Galère. – V. Ormenicca. <Galija.>

176. (878) KATARKA, hrv. s.f. (Corrompu du gr. mod. *Καταρτι*.) Mât. – Moins usité que *Iarboro*. (V.) <Iskvareno od mod. gr. *Καταρτι*. Jarbol. – Manje se rabi negoli *Iarboro*.>

³³ Jal i ovdje rabi takozvanu pučku etimologiju, mada uzima primjer iz materinjeg jezika.

³⁴ Etimologija nekorektna. Prema Skoku (II, 9) riječ je perzijskog podrijetla: *kâbâ*, što je u tal. dalo *gabbano*, a u hrvatskom *kaban*, potvrđena već u 16. st. (M. Držić, Mikalja).

³⁵ Balkanski turcizam arapskog podrijetla (Skok, II, 20-21) koji se danas vezuje uz zanate u smislu pomoćnika.

177. (879) KAVITEA ou KAVITEA OD SIDRA, hrv. s.f. (De l'ital. *Gavitello*.) Bouée. V. Sidro. <Od tal. *Gavitello*. Plutača (kojom se označava položaj sidra u moru.)>

178. (883) KILJ (*Kili*, *i* sonnante à peine), hrv. s.m. (C'est le Килъ rus.) Quille. – Moins usité que *Kolomba*. /V./ <*i* se jedva čuje. To je Килъ ruski. Manje se rabi nego *kolomba*.>

179. (886) KLJUN (*Klioune*), hrv. s. (Proprement: Вес. Nous trouvons dans le rus. un mot qui a une analogie de forme et de sens avec celui-ci: c'est Клюка /*Kliuka*/, nom donné à la canne à bec de corbin, à la béquille. Reiff paraît n'avoir pas supçonné le radical de: *Kliuka* que nous croyons pouvoir rapprocher du holl. *Galjoen*, prononcé *Galione*.) Eperon. <Upravo: kljun. U ruskom nalazimo jednu riječ koja je analogna oblikom i smislom, a to je Клюка, što je naziv za štap s drškom u obliku kljuna, za podporu. Čini se da Reiff nije naslutio korijen *kljuka*, a nama se čini da ga možemo spojiti s holandskim *galjoen*, izgovor *galion*. Oštar šiljak na provi broda.>

180. (886) KLOKUNJ (*Klokouni*, *i* sonnante à peine), hrv. s.m. (Onomatopée. Proprement: Bulle, bouillon.) Lame écumeuse. <*i* se jedva čuje. Onomatopeja. Znači zapravo mjehur, burkanje. Zapijenjeni val.>³⁶

181. (886) KLUBA (*Klouba*), hrv. pol. s.f. (Du slav. Клуб, boule, pelote, d'où le rus. Клубишъ mettre en mouvement, faire tourner.) Poulie. (V. Taglia). – *Klubati*, hrv. v.a. Palanquer. <Od slav. Клуб, kugla, klupko, odakle u ruskom Клубишъ, pokrenuti, okretati. Kolotura. *Klubati*, hrv. glagol, dizati kolotutom.>

182. (886) KLUP (*Kloup*), hrv. s. Banc (de quart, de rameurs). <Klupa, stražarska ili za veslače.>

183. (887) KODCHIA (*Kodtchia*), hrv. s. (Ou du rad. slave Ком, chat, qui a fait en russe Кошка /*Cochka*/, chatte et grappin; ou corruption du turc *Qandja*, crochet.) Croc de hauban. – Manq. à Joach. Stull. <Od slavenskog korijena Ком, mačka, što je u ruskom dalo Кошка, mačka i hvataljka; ili iskvareno od turskoga *kandā*, kuka. Hvataljka pripone. Nedostaje J. Stulliju.>

184. (887) KOGLIADA, hrv. s.f. Vaigre. – Manq. à Joach. Stull.³⁷

185. (887) KOL (*Kòl*) hrv. s.m. Pomme, Cercle. – V. Колокоъ. <Jabuka, krug.>³⁸

186. (887) KOLLO, hrv. s. (C'est du slave Кол, rond, cercle.) Cabestan, Guindeau, Virevau. <Od slavenskog Кол, krug, kružnica. Vitlo, čekrk, dizalica.>

187. (888) KOLOMBA, hrv. s.f. De l'ital. *Colomba*. Quille. – Manque à Joach. Stull. – V. Kilj.

188. (889) KONOP, KONOPAC, hrv. s. (Du lat. *Cannabum*.) Corde. – *Konopan*, adj. De Corde. – *Konopar*, Cordier. – *Konopec* (Konopetch), Petit cordage. – *Konoplèna*, Chanvre.

189. (891) KORABLEKRUSCËNJE (*Korablèkrouschènié*), hrv. (*Kruscènje / Krouschènié /*, fracture. Du slave Крух /*Krouk*/, fragment, morceau. s. Naufrage. (V.

³⁶ Prema R. Vidoviću, *klokun* ili *klokunj*, označava rupu *i/ili* čep za istu na dnu barke. Služi pri natapanju rasušene barke, odnosno ispuštanju vode iz iste. Cf. Vidović, str. 216.

³⁷ R. Vidović ima naziv *kojada* – «rebra krmene sredine». Cf. Vidović, str. 217.

³⁸ R. Vidović izvodi etimologiju od tal. *collo*, dakle «zamotak, smotak, paket». Cf. Vidović, str. 217.

Korabljoprivârzenje. – *Korablekruscitèlj* (Korablèkrouschitèli, *i* sonnànt à peine.) Naufragé. – *Korablekrusciti* (Korablèkrouchiti), v. Naufrager.

190. (891) KORABLENIK, hrv. s.m. Marin, Matelot, Patron de barque. <Pomorac, mornar, voditelj brodice.>

191. (891) KORABLJ, KORABLJA (*Korâbli* /*i* sonnànt à peine/, *Korâblia*), hrv. s.f. Navire, Vaisseau, Bâtiment. (V. Корабль.) – *Korablj od kurenje* (Kourènié). Bâtiment à vapeur. *Korabljarina* (Korabliarina). Nolis, Affrèment. (V. Brodârina.) – *Korabljarnica* (Korabliarnitcha). Arsenal. (V. Brodârница.) – *Korabljarnik* (Korabliarnik). Directeur d'unarsenal. (V. Brodârnik.) – *Korabljarstvo* (Korabliarstvo). Navigation, Métier du matelot et du batelier, Batelage. – *Korabljiti* (Korabliti). (De *Itti*, aller.) Naviguer. (V. Broditi.) *Korabljinik* (Korablinik). Synon. de Korablenik. – *Korabljohodec* (Korabliohodetch); *ho* Guttur.). (*Hodêch* / Hodek /, cheminant; *Hoditi* cheminer, aller; *Hod*, chemin.) Navigateur, Marin, Matelot. – *Korabljokârpiti* (Korabliokârpiti.) *Kârpiti*, raccomoder, réparer. Ce verbe, dont le radical est *Kârpa*, morceau de toile, signifie proprement mettre des pièces de toile. Or, dans certains pays, on applique sur le coutures de la carène du navire des bandes de toile goudronnées pour recouvrir l'étaupe enfoncée avec le calfait. C'était une coutume générale au Moyen Age. C'est par extension que *Kârpiti* a signifié Brayer et Calfater, quand il a été joint à *Korabli*. Calfater, Brayer. (V. Korabljozaljèpiti.) – *Korabljonosca* (Korablionosca). (*Nosciti*, porter. Le Носишь rus., du slave Hec, porter.) Qui porte navires, en parlant d'un fleuve, d'une rivière, d'un lac, etc. – *Korabljoprivârchi* (Korablioprivârki). (*Privârchi*, jeter contre, tomber.) Naufrager, Faire naufrage. – *Korabljoprivârxenich* (Korablioprivârzenitché.) Naufragé. – *Korabljoprivârxeñje* (Korablioprivârzenié) Naufrage. (V. Korablekruscèñje, Plaviploraz.) – *Korabljoprôvârchi* (Korablioprovârki). (*Provârchi*, jeter dedans.) Naufrager, Faire naufrage. – *Korabljosrêchno* (Korabliosrekno). Synon. de *Brodosrêchno*. (V.) – *Korabljoulaziscte* (Korablioulazitché). Sabord par lequel on entre dans un vaisseau. (V. Brodoulaziscte.) – *Korabljozaljèpiti* (Korabliozalièpiti). *Zaljèpiti* ou *Priljèpiti*. Coller. (*Ljep*, glu; du slav. rus. Эаклепшъ, Эаклепвашъ.) Calfater, Brayer. – *Korabljska sjevêrnica* (Korabliska sjevèrnitcha). (*Sjevêrnica*, de *Sjever*, vent du nord, nord /rus. СЪВЕРТЪ/, instrument qui montre le nord.) Boussole. – *Korabljski* (Korabliski). Nautique, Naval. – *Korâblstvo*, Navigation, Matelotage, Batelage. – V. Korabljârstvo, Brodarstvo, Izvoz. <*i* se jedva čuje. Brod. Parobrod. Zakupnina broda, najam. Brodogradilište. Direktor brodogradilišta. Navigacija, pomoračko zanimanje. Ploviti. (...) Navigator, mornar. Krpiti, popravljati. Taj glagol čiji je korijen *krpa*, komad platna, znači upravo stavljati komade platna. U nekim zemljama, na šavove oplata broda stavljaju se trake katraniziranoga platna da bi se zatvorilo razmake među madirima. Bio je to uobičajeni postupak u srednjem vijeku. Prošireno, krpiti znači začepljivati, kalafatati, kada se govori o brodu. (...) Nositi, koji nosi brod, govoreći o rijeci itd. Privrči, baciti na drugu stranu, potopiti. (...) Korabljoulazishte, otvor na nadgrađu kroz koji se ulazi na brod. (...)>

192. (892) KORMA, hrv. s. Gouvernail. (V. ci-dessus.) *Kormaniti*, v. Gouverner. <Kormilo, kormilarići.>

193. (892) KORMILCE (*Kormiltche*), KORMILO, hrv. s. Gouvernail.

194. (892) KORMNIK, hrv. s. Timonier, Capitaine de navire. – V. Karmnik, Dumenâr.

195. (895) KOZOMOR, hrv. s. Nord-est (vent de), selon Joach. Stull. <Prema Stulliju, sjeveroistok, sjeveroistočni vjetar.>

196. (896) KRAJ (*Kraï*, *i sonnante à peine*), hrv. s. Rivage, Bord, Côte. – Kraj uhittiti (*Kraï uhittiti*, *hi guttur.*) (*Uhittiti*, composé de *U*, vers, dans *Hit*, trait, *Itti*, aller /*Hittiti*, lancer, Уиши /*Ouitil*, rus., s'en aller/.) (Prendre la côte.) Aborder la côte. <Obala; dohvatiti kraj, obalu.>

197. (897) KRET, hrv. s.m. Gouvernail. – V. Disclo, Dumên, Korma, Timun, Veslo.

198. (898) KRRIMA, hrv. s. (Synonyme de *Kârma*, donné par le P. Jacobi Macalia,³⁹ dans son *Dict. Illyr.-ital.-lat.* /in-8°, 1649, Lorette/.) Ce mot ne paraît plus en usage; du moins ne l'avons-nous point entendu prononcer par les marins de Raguse, de Pola et de Sebenico, que nous avons interrogés à Venise, Ancône et Pesaro. C'est *Kârma* qui est le mot dont se servent ordinairement pour désigner l'arrière de leurs trabacoli. Ainsi ils disent: *Iarboro od kârmé, iëdro od kârmé, sartia od iarbora istoga od kârmé* (V.), etc. – Krrima ne se lit point dans le *Dict. Illyr.* De Joach. Stull. <Sinonim od krma, a donosi ga otac Jakov Mikalja u svojem Hrvatsko-talijansko-latinskom rječniku (...). Čini se da ova riječ više nije u uporabi, barem ju nismo čuli od pomoraca iz Dubrovnika, Pule i Šibenika, koje smo ispitivali u Veneciji, Ankoni i Pesaru. Obično rabe riječ krma da bi označili stražnji dio njihovih trabakula. Tako kažu: (...) Krrime nema u Stullijevu Hrvatskom rječniku.>

199. (898) KRUH POPECSËN (*Krou popetchène*), hrv. s. (*Popechi*, cuire deux fois; de *Pechi*, cuire /*Pech*, four/, et *Po*, préfixe de multiplication. *Krùh*, pain. Nous ne savons pas quelle est l'origine du mot *Krùh*; viendrait-il du slave Клѣб (*Khliëb*), pain? *Khlib* a bien pu devenir *Krib*, *Krub* et *Kruh*.) Biscuit. (V. Dvopèk, plus usité chez les marins.) – *Krùh pripecsèn* (Kroû pripetchène). (*Pripecsèn*, cuire beaucoup, et cuire avant.) Biscuit. <Popeći, dvaput peći. Od peć, i prijedloga po. Kruh: ne znamo podrijetlo te riječi; dolazili od slav. hljeb? što je moglo postati krib, krub, kruh. (...) Dvopek, češće u uporabi kod pomoraca.>

200. (900) KUMID (*Koumid*), anc. hrv. s.m. (De l'ital. *Comito*.) Comite de galère. <Zastarijelo. Od tal. *comito*. Zapovjednik veslačima na galiji.>

201. (901) KUVJERTA (*Kouvierta*), hrv. serb. bulg. vulg. s.f. (De l'ital. *Coverta*.) Pont du navire. – Les *Kirlaches* (V.) du Danube portent au milieu de leur longueur une sorte de couverture arrondie ou configurée en toit, élevée de quelques pieds au-dessus du plat-bord, servant à abriter les marchandises, et appelée *Kuvjerta* par les mariniers du fleuve. – V. Palùb. <Od tal. *coverta*. Paluba broda. *Kirlake* na Dunavu imaju, po sredini njihove dužine, neku vrstu zaobljene palube ili krova, podignute na nekoliko stopa iznad razme, koja služi za zaštitu robe, a lađari s rijeke nazivaju *kuvjerta*.>

202. (904) LĀGJA (*Laguia*), hrv. s.f. (Probablem. le même que le Ладѣя /*Ladia*/ rus. /V./) Barque, Embarcation, Bateau. – V. *Lôdka*. – *Lâgjad* (Lâguiad). Flottille de barques. – *Lâgjica* (Lagutïcha), *Lâgjika* (Laguika), s.f. Nacelle, Petite barque, Petit canot, Petit bateau. <Vjerojatno isto kao Ладѣя u ruskome. Barka, plovilo, brod. V. *Lôdka*. – *Lâgjad* – skupina barki. *Lâgjica* – barčica, čamčić, brodić.>

203. (906) LAKAT (*t sonn.*) hrv. s.m. Brasse. <Sežanj⁴⁰>

³⁹ Očita tiskarska pogreška – na drugome mjestu Jal ispravno piše Mikalja (Micaglia).

⁴⁰ Jal je, izgleda, pogrešno preveo staru mjeru za dužinu *lakat* koja je iznosila oko 75 cm sa starom mjerom za dužinu i dubinu, *brasse*, sežanj, koja je iznosila oko 160 cm.

204. (907) LANAC (*Lanatchz*), hrv. s. Chaîne, Câble-chaîne. – V. Csepocska. <Lanac, sidreni lanac.>

205. (907) LANCA (*Lantcha*), hrv. s.f. Antenne, Vergue. – V. Lancina. <Motka uz koju se veže jedro.⁴¹>

206. (911) LANTINA, hrv. s.f. (Contaction de *La antina*, pour *La antenna* /ital./.) Antenne. La voile du Trabacolo est verguée sur une Lantina, et se lace par le bas sur une seconde Lantina. <Spajanje od *La antina*, od tal. *La antenna*. Jedro trabakula vezano je uz lantinu, a donjim rubom uz drugu lantinu.>

207. (935) LIST POMORSKI, hrv. s. (*List* /slav./, Feuille, lettre, page, carte; *Pomorski* /marin, nautique.) Carte marine. <List, pismo, stranica, karta. Navigacijska karta.⁴²>

208. (937) LJEVO (*Liêvo*), hrv. s. (Du slave ЛѢВ /*Lev* ou *Liev*/, qui a fait en rus. ЛѢВЫЙ /*Lieviel*/, sans doute du lat. *Laevus*.) Gauche, Babord. – *Na ljêva*, à babord. *Ob ljêva*, id. (V. Scuja.) – *Ljêvobroditi*, v.a. (Proprement: Naviguer à babord.) Courir la bordée de babord, Donner à la bande à babord en naviguant. <Od slav. ЛѢВ što je u rus. dalo ЛѢВЫЙ, nedvojbeno od lat. *Laevus*. Ljevica, lijevo, lijevi bok broda⁴³. (...)>

209. (938) LODKA, hrv. polj. s.f. Barque, Bateau, Embarcation. – V. Lagja, Лодка, Łódź.⁴⁴

210. (951) MADIRÉ, hrv. s.m. (Du vénit. *Mader*.) Bordage. – Manque à Joach. Stull. – V. Cka. <Od mletačkog *Mader*. Oplata. Nedostaje J. Stulliju.>

211. (954) MAH OD KORABLJE, hrv. s. (Du slave *Mat* /*Miat*/; sanscr. *Mat*, agiter.) (Proprement: Impétuosité du navire.) Le premier élan que prend le navire quand il met sous voiles, ou quand il est entraîné à l'aviron. <Od slav. *Mat* /*Miat*/; sanscr. *Mat*, micati. Doslovce: žustrost. Prvi polet koji dobije brod kada digne jedra ili se pokrene veslima.>

212. (962) MANAT NA STASSE FLOK ISSAË, hrv. s. Drisse de foc. – *Manat* ne se trouve point dans les dictionnaires de la langue illyrienne; nous ne lui voyons pas d'analogie ou de radical dans le russe; nous croyons donc que ce mot est corrompu de l'ancien terme vénitien qui avait les formes *Menale*, *Menador*, *Menaor* (V.), et qui signifiait: Garant de palan. *Na* est slave, et signifie: Pour. *Stasse* paraît venir du slave *Cma* (*Sta*), qui a fait en russe Спашъ (*State*) et tous ses dérivés; il signifierait, si notre hypothèse est admissible: Tenir debout; *Flok*, le foc; *Issaë*, de *Izzare*, hisser. – Les marins dalmates et illyriens nomment: *Manat* la drisse de l'antenne, qui est un palan a cinq *vete*. (V. *Veta*.) – Nous ferons remarquer qu'en illyr. *Mâhati* signifie: Mener, Agiter. <Podigač floka. – *Manat* ne nalazimo u rječnicima hrvatskoga jezika; ne vidimo joj analognu riječ ili korijena u ruskome; vjerujemo dakle da je ta riječ iskvarenica od staroga mletačkoga termina koji je imao oblike *Menale*, *Menador*, *Menaor* (V.), a značio je uže koje se rabi s koloturom. *Na* je slavenski i znači: za. *Stasse* čini se da dolazi od slavenskog *Cma* (*Sta*) iz kojega je u ruskome nastalo Спашъ (*State*) i sve izvedenice; značio bi, ukoliko je naša pretpostavka prihvatljiva: držati

⁴¹ Sinonim *lancina* Jal ne donosi.

⁴² Iako bi se moglo raditi i o nekom pravnom dokumentu, primjerice moreplovnici, Jal se oslanja na Stullija.

⁴³ Jal preuzima francusku podjelu u kojoj *gauche* može biti i imenica i pridjev, stoga što se oslanja na imenicu *babord* koja u jednoj riječi označava lijevu stranu ili lijevi bok broda, a upravo to značenje daje hrv. pridjevu *lijevo* kao primarno značenje. Odatle i izvedenice koje donosi.

⁴⁴ Stulli donosi taj oblik, dok Arj. kaže da je poljski izraz *lodzia*, *lodz*.

uspravno; (...) *Issaë*, od *Izzare*, podizati. – Dalmatinski i hrvatski pomorci nazivaju *manat* podigač lantine, koji je kolotura s užetom s pet *veta* /prolaza konopa/ (V. *Veta*). – Napominjemo da na hrvatskome *māhati* znači: voditi, micati.⁴⁵>

213. (979) MARNAR, hrv. s.m. (Corr. de *Mornar* /V./, selon le P. Jacobi Macalia /*Dict. illyr.* 1649. Joach. Stull n'a pas recueilli cette variante peu usitée, et qui n'appartient sans doute qu'au mauvais langage. Le matelot du *Padre immortale* de Sebenico, qui, le 22 août 1841, à Ancône, nous donna un certain nombre de termes de marine illyriens, prononça très-bien *Mornar*.) Matelot. – On trouve dans quelques vieux textes vénitiens le mot: *Marnaro* pour *Marinaro*. (...) <Iskvareno od *mornar* /V./, prema Jakovu Mikalji /*Hrv. rječnik*, 1649. Joakim Stulli nije zapisao ovu malo rabljenu varijantu koja, nedvojbeno, pripada iskvarenu jeziku. *Mornar* s *Padre immortale* iz Šibenika koji nam je 22. kolovoza 1841. u Ankoni dao određeni broj hrvatskih pomorskih izraza, izvrsno je izgovorio *mornar*. – U nekim starim mletačkim tekstovima nalazimo riječ *marnaro* za *marinaro*.>

214. (982) MASCAÏA, hrv. s. (De l'ital. *Maschio*, le mâle.) Aiguillot, Vitonnière. – Manque à Joach. Stull. <Od tal. *Maschio*, mužjak. Maškul. («Muški» metalni usadni dio na kormilu oko kojega se list kormila zakreće.)>

215. (1000) MESCTAR (*Mesthtar*), hrv. s.m. (De l'ital. *Maestro*.) Maître. <Od tal. *maestro*. Meštar, majstor.>

216. (1008) MIMOPLAVANJE (*Mimoplavanié*), hrv. s. (*Plavanié* /V./, navigation; *Mimo*, outre.) Navigation outre-mer; Navigation au long cours; Passage outre-mer. – *Mimoplavati*, v.a. Passer outre-mer. <*Plavanié*, plovidba. Mimo, preko. Prekomorska plovidba, duga plovidba. Mimoplavati, prijeći preko mora.⁴⁶>

217. (1011) MJAL (*Mial*), hrv. s. (Du slave МЪЛЪ) /*Miele*/. /V./ Bas fond, Banc, Ecueil, Danger. – V. Bâd, Grebèn, Kârsç.

218. (1011) MJESEK (*Miesetch*), hrv. s. (Du slave МЪС, qui a fait en russe МЪСЯПЪ /*Miesiatss*./) Lune. <Mjesec (...).>

219. (1016) MÛRAC (*Moratch*), hrv. s.m. (De *Moré*, *Morré*, Mer.) Marin, Matelot, Homme de mer, Navigateur. <Od more. *Mornar*, pomorac, (...).>

220. (1017) MÛRCE (*Mortché*), hrv. s. (de *Moré*, mer.) Mer étroite, Golfe, Détroit. <Od more. Usko more, zaljev, tjesnac.>

221. (1017) MORE, MORRÉ, hrv. s. Mer. – V. Morje.

222. (1017) MORJE (*Morié*), hrv. s. Synonyme de *Moré*.

223. (1017) MORNAR, hrv. s.m. (De *More*, *Morre*, mer /slave Mođ/. Matelot. (V. *Marnar*, *Mòrac*, *Moreplavatèlj*.) – *Mornarênje* (*Mornarènié*), *Mornârstvo*, s. La marine, le métier de la mer, le métier du marin, du matelot. – *Mornarev*, *Mornarov*, adj. Du marin, du matelot. – *Mornarovati*, v.a. et n. Faire le métier de la mer; Etre marin; Exercer la profession de la marine. – *Mornarârski*, adj. Nautique, marin. – V. Morski.

⁴⁵ U ovoj je natuknici Jal izveo cijeli niz pogrešnih etimologija, jer nije od svojih informatora shvatio kompleksni izričaj, a koji bi trebao biti i bio je: «Manat (kolotura) kojim/kojom se podiže flok».

⁴⁶ Nejasno je kako je Jal pridj. *mimo* preveo kao *preko*, odakle pogrešno tumačenje, odnosno gdje je našao im. *Mimoplavanje*.

224. (1017) MORRÉ, hrv. s. Variante de *Moré*. (V.) – *Morreplavatèlj* (Morréplavatèli, *i sonnante à peine*), adj. Marin, Matelot, Navigateur. (V. Mòrac, Mornâr, Plavati.) – *Morré primètati*, fig. v. (*Primètati*, signif. proprement: Ajouter. C'est donc: Ajouter la mer à son voyage. – *Metati*, jeter, *Pri*, vers.) Passer la mer, Traverser la mer, Faire une traversée, Aller outre-mer. <(…) *Morré primètati*, fig. v. (...) Pridodati more svojemu putu, prijeći more, ići preko mora.>

225. (1018) MORSKI, hrv. adj. Marin, Naval, Nautique. – *Morski boj*, s.m. Combat naval, Bataille navale. <Pomorski, nautički. Pomorska bitka.>

226. (1028) NA LJĚVU (*Na liévou*), hrv. adv. (*Na*, dans, sur, vers, à.) A babord. (V. Ljêv, Ob ljêvu.) – *Na odòtku*. (Près de faire route.) En partance. (V. Hòd.) – *Na osèkli*. (*Osek*, retraite de la mer.) A sec, en parlant d'un navire tiré à terre ou laissé à sec par la mer qui s'est retirée. <(…) Okrenuti ulijevo. (...) *Na odòtku*, pripravan za isplovljenje. (...) *Osek*, povlačenje mora. A sec, govoreći o brodu izvučenu na kopno ili ostavljen na suhu pri oseki.>

227. (1029) NADMORJE (*Nadmòrié*), hrv. s.n. (De *Morje*, mer, et de *Nad*, sur.) Cap, Pointe, Promontoire. <Od morje, more, i nad, povrh. Rt, vrh, uzvisina.>

228. (1030) NADOVĚXAN (*Nadovèzane*), hrv. adj. (De *Vexiv* /*véziv*/, qui peut se lier; et de *Nad*, sur.) Genopé. – *Nadoèzanje(nié)*, s.n. Genope; Næud d'une corde sur une autre. – *Nadovèzati*, v.a. Genoper. (V. *Vež.*) – *Nadûto* (Nadouto), hrv. adj. (*Dût* /du slave Дѹ, radical des mots qui expriment l'idée de souffler, gonfler, bouffir/, gonflé; *Na*, par-dessus.) Grosse, en parlant de la mer. <...Od veziv, koji se može vezati, i od nad, iznad. Uzao jednoga konopa nad drugim. Naduto, od slav. korijena Дѹ, koji izražava ideju puhanja, napuhivanja; naduto, olujno kada se govori o moru.>

229. (1030) NADVEZ, hrv. s. (*Vež* /*V.*/, lien, nœud; *Nad*, par-dessus). Bosse. – *Nadvezati*, v.a. (*Vežati* /*V.*/ lier.) Bosser. <Čvor povrh čvora.>

230. (1032) NAMJESCTENJE VELJEGA OGNJA (*Namiechténié véliéga ognia*), hrv. s. (De *Véliko oganj* /*V.*/, artillerie, et de *Namjescténje*, emplacement; slav. Мѣсм /*Miest*, *Mest*/, lieu, poste; et *Ha*, sur, à, vers.) Batterie. <Od veliki oganj, topništvo, i od namještanje (...) i od na, prema. Topnička bitnica.>

231. (1033) NAPLITTI, hrv. v.a. (*Plitti*, nager, couler; *Na*, vers, dessus.) Monter, en parlant de la mer. <Dizati se, kada se govori o moru.>

232. (1033) NAPUNNITISE (*Napunnitissé*), hrv. v.r. (*Napunna*, plénitude.) Se remplir, se gonfler, prendre le vent (en parlant d'une voile). <Napuniti se, napuhati se, uhvatiti vjetar, kada se govori o jedru.>

233. (1033) NARICATI (*Naritchati*), hrv. v.a. (*Ricati* /*Ritchati*/, *Rikati*, appeler fort, rugir /de *Rik*, mugissement (du slave Ржа /*Rja*/); *Na*, de, sur.) Héler. <(…) Glasno dozivati.>⁴⁷

⁴⁷ Preuzeto od Stullija koji za tal. glagol *chiamare* navodi dvadesetak hrv. sinonima, pa tako i *naricati*.

⁴⁸ Ovu etimologiju Jal izvodi posve pogrešno, nejasno je zašto.

⁴⁹ R. Vidović šturo donosi riječ *očenaš* prema Jalu i govoru mjesta Dobrinj na Krku bez navođenja izvora. Jal riječ *očenaš* etimologijski vezuje uz ruski, ali bi je trebalo vezati ne etimologijski nego asocijativno uz krunicu uz pomoć koje se moli Očenaš.

234. (1033) NARŪKA, hrv. s.f. (*Rŭk, Rŭka*, main, et, par extension: Moyen, manière, mode.) Ordre (disposition), Commandement. <Sredstvo, način, nalog, zapovjed.>
235. (1033) NASLON, hrv. (Appui.) Lisse de Bataillole, de bastingage. <Vodoravni naslon brodske ograde, razma.>
236. (1040) NAVALA ZLÉ GODINÉ, hrv. s.f. (Proprement: Foule de mauvais temps.) Tempête, Orage. – V. Burnag, Tucsá, Nénasté, Vihar, Vitje. <Doslovce: dugi slijed lošeg vremena.>
237. (1041) NAVALITI, hrv. v.a. fig. (*Na*, sur, *Valiti*, rouler; de *Val* /V./, onde, flot.) Sauter à l'abordage, Investir. – *Navaljénje* (Navaliènié), s. Abordage. <Skočiti preko ograde na (neprijateljski brod).>
238. (1043) NAVĚSTI, hrv. v.a. (De la même famille que le rus. Навъючипъ/*Naveioutsite*, entasser paquet sur paquet; du rad. slave Вѣюкъ/*Veiouk*/, fardeau, somme. Bonder. <(…) <Nakreati paket na paket, dupkom nakreati brod.>
239. (1062) NEBBO, hrv. s. Ciel. <Nebo.>
240. (1062) NEBBOSTOXAJ (*Nebbostoxaï*), hrv. s. (*Nebbo*, ciel; *Stoxaï*, pivot.) Pôle <Pol.>
241. (1063) NEBRJEXAN (*Nébrièzane*), hrv. adj. (*Ne*, non, pas, sans; *Brieg*, rivage; Inabordable. – V. Nexálan. <Nepristupačno (o obali).>
242. (1063) NEBRODIV, hrv. adj. (*Ne*, point, *Brodiv* navigable.) Qui n'est pas navigable, en parlant d'une rivière, d'un parage. <Neplovan, govoreći o rijeci ili priobalju.>
243. (1063) NEDOLIVANO, hrv. adj. Sans ports, en parlant d'une mer. <Bez luke, kada se govori o moru.>
244. (1065) NÉNASTÉ, hrv. s. Tempête, Orage. – V. Burnag, Navala zlé godine, Tucsá, Vihar, Vitje. <Oluja, nevirijeme.>
245. (1065) NEOTEGNUT (*Néotégnute*), hrv. adj. (*Ne*, non, *Otegnut*, roide (sic! – tiskarska greška, treba: raide): Mou, Largue. <Mlohavo, opušteno.>
246. (1065) NEPRIBRODIV, hrv. adj. Qui n'est pas navigable. – V. Pribrodiv. <Neplovan.>
247. (1066) NESPATI, hrv. v.a. Veiller, être en vigie. <Bdjeti, biti na straži.>
248. (1066) NEVJETAR (*Névietar*), hrv. s. (*Ne*, point, *Vjetar*, vent.) Manque de vent; Calme. <Bez vjetra, tišina, bonaca.>
249. (1066) NEXÁLAN (*Néchalane*), hrv. adj. (*Ne*, point, *Xalan*, Qui est du rivage.) Sans rivage, Inabordable. – V. Nebrjêxan. <Bez obale, brodu nepristupačan.>
250. (1068) NIZOK, hrv. adj. (Du slave Низ, Bas.) Qui a du fond; profond. <Dubok.>
251. (1068) NIZOKOST, hrv. Fond, profondeur. – V. Dubina. <Dno, dubina.>
252. (1071) NORAC (*Noratch*), NORILAC (*Norilatch*), NORITELJI (*Noritèli*), hrv. s.m. (Du slave Нрѣ/*Nrièl*/ rad. des mots rus. exprimant l'idée de s'Engloutir, se plonger, s'enfoncer.) Plongeur. <(…) Ronilac.>
253. (1072) NORITI, hrv. v.a. (Le Нырись /*Niriate*/, rus. /V./Plonger. <Roniti.>
254. (1074) NOVAK, hrv. s.m. (De Нов /*Nov*/. lat. *Novus*.) Novice. <Novak, mladi mornar.>

255. (1077) OB DESNU, hrv. adv. (*Ob*, a, *Desno*, le côté droit.) A tribord. – *Ob ljevu*, A babord. – V. Ljêv, Na ljêvu. <Na desnu /stranu broda/ zapovijed.>

256. (1077) OBĀRNUTI, hrv. v.a. (De *O*, préf. de l'action produite autour de... et de Верш /vert/, rad. slave des mots qui expriment l'idée de tourner. Le B ou v slave-russe est devenu *b*, transformation très-commune, ainsi que le remarque fort bien le P. Fr. Maria Appendini, p. 3 de sa *Dissertation latine sur l'antiquité de la langue illyrienne*, imprimée en tête du Dict. de Joach. Stull.) Virer. – *Obârtaj*, s. Virement. <Od *O*, prefiksa akcije koja označava oko čega... te od Верш, slav. korijen riječi koje izražavaju ideju vrtnje. B ili v slavensko-ruski je postao *b*, vrlo česta promjena, kako to izvrsno uočava otac franjevac Maria Appendini na str. 3 svoje *Latinskoj disertaciji o starosti hrvatskoga jezika*, citirane u predgovoru Stullijeva *Rječnika*.>

257. (1077) OBRODITI, hrv. v.a. (de *Broditi* /V./ et *Ob*, Autour.) Contourner, Faire une circumnavigation. – V. Okolobroditi. <Od broditi, te od ob, okolo. Običi, poduzeti kružnu plovidbu, oploviti.>

258. (1077) OBLAK, hrv.; Облако, rus. s.m. Nuage, Nuée. <Oblak.>

259. (1079) OBŪJMITI (*Obouimiti*), hrv. v. (*Ob*, Dans, *Ujamitti*, /de *Jamma*, Fosse; Яма, rus./ Mettre dans un trou.) Encomber.⁴⁸ <...Jama...Ujamiti, staviti u jamu. Zakrčiti.>

260. (1079) OBVĚZ, hrv. s. (*Ob*, A, Contre, Autour; *Vež*, /V./, lien.) Amarrage, Liure, Rousture. – *Obvêzati*, v.a. Amarrer, Lier, Rouster. <Vež (broda), spoj. Vežati, spojiti.>

261. (1080) OCHENAS OD IARBORA (*Otchénasse od iarbora*), hrv. s. (Proprement: Collier du mât.) Nous ne trouvons pas le mot *Ochénas* dans les dict. de la lang. illyrienne; le matelot dalmate qui nous le donna, le 22 août 1841 dans le port d'Ancône, à bord du *Padre immortale*, de Sebenico, le répéta plusieurs fois, et nous sommes certain de l'avoir écrit conformément à la prononciation à peu près italienne de cet homme, qui faisait avec nous l'inventaire du navire. Il nous semble qu'il y a entre ce terme et le mot russe: Ошейникъ /*Ochéinike*/ un rapport assez grand. *Ochéinike* signifie: Collier; les pommes de racage formant autour du mât un collier véritable; nous croyons donc ne pas nous tromper en rapport au radical slave Шия /*Chiial*/, cou, le mot qu'emploient les marins de la rive orientale de l'Adriatique pour désigner les: Pommes de racage, le racage. <Doslovce: ogrlica jarbola. Riječ očenaš ne nalazimo u hrvatskim rječnicima. Dalmatinski mornar koji nam ju je prenio 22. kolovoza 1841. u luci Ankone, na brodu (...) više ju je puta ponovio, pa smo sigurni da smo je zapisali sukladno približno talijanskome izgovoru toga čovjeka koji je zajedno s nama sačinjavao brodski inventar. Čini nam se da između toga izraza i ruske riječi Ошейникъ postoji dosta snažna veza. *Ochéinike* znači: ogrlica, kuglice ogrlice koje oko jarbola čine pravu obujmicu. Vjerujemo dakle da ne griješimo što se tiče slavenskoga korijena Шия, vrat, riječ koju pomorci s istočne jadranske obale rabe da bi imenovali kuglice ogrlice te samu ogrlicu.⁴⁹>

262. (1080) OCIO (*Otchio*), hrv. s.m. (De l'ital. *Occhio*. – L'illyr. dit *Ocses*, *Okko*, pour: Šil, et *Ocsi*, pour Yeux.) Ecubier. <Od tal. *Occio*. Hrvatski se kaže oko (sing.), oči (plur.) Otvor na provi za prolaz konopa ili lanca.>

263. (1080) ODGĀRNUTTI (*Odgárnoutti*), hrv. v.a. (*Gárnutti*, Tirere à soi par morceaux; *Od*, De. Proprement: Couper par pièces, par copeaux, et non d'un seul coup de

⁴⁹ Nejasno je kako je Jal došao do takva prijevoda značenja, jer ispravno tumači etimologiju.

hache.) Couper par le pied, en parlant d'un mât. <Garnuti, vući prema sebi u komadima, doslovce sjeći na komade, ivere, a ne samo jednim udarcem sjekire. Sjeći u podnožju kada je riječ o jarbolu.>

264. (1080) ODJEDRĚNJE (*Odiédreniê*) hrv. s. (*Od*, Hors de, *Jedro* /V./, Voile.) Appareillage, Départ, Partance. (V. JedrĚnje.) – *Odjédriti*, *Odjédrirati*, v.a. Appareiller, Faire voile, Partir, Mettre sous voile. <Polazak broda, odlazak. Odjedriti, dići jedra.>

265. (1081) ODPLITTI, hrv. v. (Proprement: Se retirer petit à petit. *Plitti*, Nager, couler, *Od*, De, vers...) Descendre. Perdre, en parlan de la mer. <Doslovce: pomalo se povlačiti. Spuštatı se. Gubiti, govoreći o moru (oseka).>

266. (1081) ODSJECHI (*Odsiêki*), hrv. v.a. (*Sjêchi*, Couper; *Sjecs*, Section. Du slave СЪК, qui a fait le verbe rus. СЪКАШЬ. Lat. *Secare*; ar. *Chekk*; *Od*, autour.) Couper. <Sjeći.>

267. (1081) ODVĚSATI, hrv. v.a. Démarrer. – V. Vez. <Odvezati (brod).>

268. (1086) OGNENOSAN, hrv. s. (*Ogn* ou *Oganj*, feu /rus. ОГОЉ/; *Nositi*, porter.) (Qui porte le feu.) Boute-feu. <Štap s plamenom na vrhu za paljenje topova.>

269. (1087) OHŌD *h* guttur.), hrv. s.m. (de *Hôd* /le Ходъ (*Khode*) rus. ; d'Ид (*Id*), rad. slave des mots qui expriment l'idée de Marcher, aller, Cheminer/, chemin; *O* ou *Od*, Loin de...) Abandon. – *Ohôditi*, v.a. Abandonner. <Od slav. korijena Ид kojim se izražava ideja hodanja... Napuštanje⁵⁰. Napustiti.>

270. (1087) OHRANA (*h* guttur.), hrv. s. (Du slave Храп /Kran(e)/, radic. des mots qui expriment l'idée de Garder, de Coserver.) Sauvetage. – *Ohrânjati*, v. Sauver. <Od slav. Храп, korijena riječi kojima se izražava ideja čuvanja, pohranjivanje. Spašavanje...>

271. (1087) OKIETE, hrv. s. (Du slave *Okov* /ОКОВЪ/, Chaîne.) Chaîne de hauban. – Manque à Joach. Stull. L'illyr. littéral dit *Lânac* pour: Chaîne. <Od slav. okov, lanac. Lanac pripone. Nedostaje Stulliju. Književni hrvatski kaže lanac.⁵¹>

272. (1087) OKLATI, hrv. v. (*Klatti*, Etrangler.) Mordre. <*Klati*, gušiti. Gristi.⁵²>

273. (1087) OKOL, hrv. s. (Petit cercle; de Кол, rad. slave des mots qui expriment l'idée de Rotondité.) Cosse. <Kružić, od Кол, slav. korijena riječi kojim se iskazuje ideja kružnosti - omča.>

274. (1087) OKOLISC (*Okoliche*), hrv. s. (De Кло /sic! Treba: Кол/ qui a fait en rus. Кольцо.) Boucle. <Omčica.>

275. (1087) OKOLOBRODITI, hrv. v.a. (*Okolo*, Autour, de Кол /V. Okol/, et *Broditi* /V./) Contourner. – V. Obroditi. <Obići, oploviti.>

276. (1091) OPLITTI, hrv. v. (Du rad. slave ПЛЫ /Pli/, qui exprime l'idée de Couler.) Pomper, Egoutter une embarcation, Afferanchir un navire, le rendre étanche. – V. Brod oplitti, Osekati. <Od slav. kor. ПЛЫ koji izražava ideju tečenja. Crpsti, izbaciti vodu iz broda...>

277. (1092) OPUSTITI (*Opoustiti*), hrv. v.a. (Même rad. que le précédent /ruski: Опускашь/) Abandonner. <Isti korijen kao prethodan. Napustiti.⁵³>

⁵⁰ Jal je izveo pogrešnu slavensku etimologiju, pa stoga i pogrešan prijevod. Okiete, odnosno očeti (plur.), dolazi iz talijanskoga – occhietto, occhitti – u značenju okovana kružnog otvora za prolaz lanca ili konopa. Vidjeti natuknicu 262.

⁵² Očito da *klati* ne znači gušiti, ali bi moglo biti prihvatljivo u značenju *gristi*.

⁵³ Jal u ruskom prevodi ispravno: opustiti, popustiti (neku priponu).

278. (1097) ORMENICCA (*Ormenitcha*), hrv. s.f. (Nous ne savons à quelle racine rapporter ce mot, qui est sans analogues dans le russe, et qui nous paraît tout à fait isolé dans l'illyrien.) Galère. – V. Katârga. <Ne znamo kojemu slav. korijenu pripisati ovu riječ koja nam se čini posve izoliranom u hrvatskome. Galija.⁵⁴>

279. (1098) OSEK, OSEKA, hrv. (Du slave *Сук /Souk/*, sanc. *Souchh-a*, lat. *Siccus*, sec.) Reflux, Ebbe, Jusant, Marée descendante. – *Osêkati*, v.a. (Proprement: Décroître, descendre.) Affranchir un navire, le rendre étanche, Egoutter une Embarcation, Pomper. *Osêkliti*, v. n. Rester à sec, en parlant d'un navire. (V. Ostati na osêkli.) – *Osêknuti*, v. n. Se retirer, Descendre, Perdre, en parlant de la mer, de la marée. <... Oseka, spuštanje mora. (...) Olakšati brod, učiniti ga nepropusnim (?), ispajati plovilo, crpiti. *Osêkliti*, ostati na suhu, govoreći o brodu (...)>

280. (1098) OSIDRAN (*n* sonnant), hrv. adj. (De *Sidro*, ancre, *O*, sur.) Qui est à l'ancre, Qui est mouillé. – *Osidratti*, v. n. Etre à l'ancre, Etre mouillé, Mouiller, jeter l'ancre. <Koji je na sidru, koji je usidren. Baciti sidro.>

281. (1098) OSKODR, hrv. s. (Le même que le rus. Оскордъ.) Hache. <Sjekira.>

282. (1099) OSRIGNEGA SIDRA, hrv. s. (Ce mot, que nous écrivîm, à Ancône, sous la dictée d'un matelot de Sebenico, à bord du trabacolo: *Padre immortale*, et que nous nous fîmes redire plusieurs fois par notre instructeur, qui était un homme fort intelligent, ce mot est sans analogue dans le Dict. de la langue illyrienne, qui, pour: Câble, dit simplement: *Konop od broda*, la Corde du navire. /V./ Nous n'avons pu deviner de quel mot *Osrignega* est une corruption.) Câble. – V. Gùmina, Sidro. <Ova riječ koju smo zapisali u Ankoni prema izgovoru jednog šibenskog pomorca, na trabakulu *Padre immortale*, a za koju smo od našega informatora zahtijevali da je više puta ponovi, a bio je vrlo inteligentan čovjek, ta je riječ bez analogne u hrvatskome Rječniku koji, za sidreni konop kaže jednostavno *konop od broda*. Nismo uspjeli pogoditi od koje riječi *Osrignega* potječe ova iskrivljenica⁵⁵.>

283. (1100) OSTATI NA OSEKLI, hrv. v.a. (*Ostati*, Rester. /Du slave *Сшашъ*/, Etre debout /lat. *Stare*/.) Rester à sec, en parlant d'un navire. – V. Na osêkli, Osêkliti. <... Ostati na suhu, govoreći o brodu...>

284. (1100) OSTROV, hrv., rumunj. s. Пе. – V. Индлъ, Осшров, Отôк.⁵⁶

285. (1101) ОТОК, hrv. s. (Peut-être de *Tok*, flux, courant, et de *O*, autour.) Ile. – V. Ostrov.

286. (1106) OZIMITI, hrv. v.n. (Du slave *Зим*, Hiver /pers. *Zè*m, Froid; sanscr. *Hima*, Neige.) Hiverner.

287. (1108) PADATI, hrv. v.a. et n. (Du rad. slave *Пад* /sanscr. *Pat*/, qui exprime l'idée de Chute, et qui a fait le rus. *Падашъ*, Tomber, Cesser.) Tomber, en parlant du vent. <Od slav. korijena *Пад* /sanscr. *Pat*/, kojim se izražava ideja pada, što je u rus. dalo *Падашъ*, padati, prestati. Padati, govoreći o vjetru.>

⁵⁴ Vidović na str. 331-2 opsežno donosi izvore pod natuknicom *ormonica*. Jal ju je preuzeo od Stullija koji je donosi kao *ormenica*.

⁵⁵ Doista nije lako dokučiti o kojem se sidrenu konopu radi: onome od, eventualno, srednjega, glavnoga sidra ukoliko su spuštena i pomoćna, ili pak o sidrenu konopu, a za razliku od pomoćnoga konopa koji se vezuje izravno na jedan krak sidra za njegovo izvlačenje ukoliko bi sidro zapelo na dnu.

288. (1111) PAILLOL ou PAGLIOL OD STIVE, hrv. s.m. (De l'ital. *Pagliolo*.) Fond du navire, Fond de cale. (V. Stiva.) – Manque à Joach. Stull. <Dno broda, dno štive. Nedostaje J. Stulliju.>

289. (1112) PALAC, hrv. s.m. (Proprem.: Pouce, du slave Пал, qui a fait le rus. Палець, Doigt, Rais, etc.) Tolet. – V. Sckâram. <... Drveni klin sličan palcu šake za pridržavanje vesla.>

290. (1120) PALUB (*Paloub*), hrv. s.m. (De la même origine que Палуба. Pont du navire. V. Kuvjerta. <Istoga podrijetla kao i Палуба. Paluba broda, kuvjerta.>

291. (1167) PESOK et PIESAK, hrv. s.m. Sable. <Pijesak.>

292. (1172) PILA, hrv., pol. s.f. Scie.

293. (1178) PJENNA (*Pienna*), hrv. s.f. (Le Пѣна rus. /V./) Ecume. – le pol. dit: *Piana*.

294. (1182) PLATNO, hrv. s. (Du slav. Плаш, Pièce de toile.) Toile.

295. (1182) PLATTA, hrv. s.f. Ouragan, Rafale. <Vihor, snažan udar vjetra.⁵⁷>

296. (1183) PLAV, hrv. s.m. (Du slav. Плы/*Plil*/, sanscr. *Plou*, Nager, Couler, gr. Πλέω, Naviguer.) Navire. – C'est le même que le vieux mot russe Пловъ/*Plove*/ (V.) <Od slav. Плы/*Plil*/, sanscr. *Plou*, plivati, tonuti, grčki Πλέω, ploviti. Brod. Ovo je isto kao stara ruska riječ Пловъ.>

297. (1183) PLAVANJE (*Plavanié*), hrv. s.n. Navigation. – *Plavati*, *Plaviti*, hrv. v.a. Naviguer.

298. (1183) PLAVCA, PLAVSICA, hrv. s.f. Dimin. de *Plav*, Canot, Petite barque, Embarcation.

299. (1183) PLAVIPORAZ, hrv. s.m. (*Poraz*, Destruction; de Paz (*Raz*), rad. des mots exprimant l'idée de Frapper.) Naufrage. – V. Korabljoprivârxênje. <Brodolom.>

300. (1183) PLAVOSHRANNA, hrv. s. f. Arsenal. V. Brodoshranna.

301. (1185) PLIMMA, hrv. s.f. (Du slave Плы /*Plil*/, Couler.) Flux, Flot, Marée montante. – *Plimmati*, v. a. Monter, en parlant de la marée; Croître, en parlant des rivières. <Plima.>

302. (1185) PLITTI, hrv. v.n. Flotter, Surnager. – V. Plovati. <Plutati, plivati.>

303. (1186) PLOVATI, hrv. v.n. Flotter, Surnager. – V. Plitti.

304. (1188) PODAPOR, hrv. s.m. Accore, Epontille. – V. Podpòr. – *Podaprèn*, adj. Accoré. V. Podporèn.) – *Podaprièti*, v. a. (De *Pod*, adv., Dessous; *Prièti* ou *Priècsiti*, Poser en travers.) Epontiller, Accorer. – V. Podpòriti. <Potporanj broda kada je na suhu ili u gradnji.>

305. (1190) PODPOR, hrv. s.m. PODPORA, s. f. (De la même origine que le russe Подпора. /V./) Accore, Epontille. – *Podaprèn*, adj. Accoré. (V. Podaprèn.) – *Podporiti*, v. a. Epontiller, Accorer. – V. Podaprièti.

306. (1190) PODUSCITI (*Podoustchiti*), hrv. v.a. (*Pod*, Sous; *Usciti* /du slave Ши /*Chi*/; Ушишь /*Ouchité*/, rus. Coudre solidement/. Coudre dedans.) Submerger. <*Pod*, ispod; *Usciti*, od slav. Ши, Ушишь, rus. čvrsto zašiti, zašiti iznutra. Potopiti, podušiti.>

⁵⁶ ARj, IX, str. 284: češki: *ostrov*; poljski: *ostrow*; ruski: остров; stariji hrvatski oblik: *ostrovo*.

⁵⁷ Opsežnije potvrde vidjeti u R. Vidović, str. 358.

307. (1190) **PODVIANJE** (*Podvianié*), hrv. s.n. Nausée, Mal de mer. – *Podviâtise*, v. (*Pod*, En dedans, *Viati*, Hurler, Crier, Gémir /du slave Вѣ/*Vi*), rad. des mots qui expriment l'idée de Lamentation, de Gémissement, de Cri de douleur./.) Avoir des nausées, Avoir le mal de mer. <Mučnina, morska bolest. *Podvijati se*, od *pod* i *vijati*, urlati, vikati, stenjati, od slav. korijena Вѣ, riječi kojima se izražava ideja jadikovanja, stenjanja...>

308. (1190) **PODVODCSIK** (*Podvodtchsik*) hrv. s.m. (*Pod*, En, *Voda*, Eau.) Navigateur, Passager. <Navigator, putnik.⁵⁸>

309. (1194) **POLUKORABLJA** (*Poloukorablia*), rus.⁵⁹ s.f. (Proprement: Demi-navire. *Pol*, Moitié; *Korablj*, Navire.) Barque. <Doslovce: polubrod ... Barka.>

310. (1194) **POLUMORSKI** (*Pouloumorski*), hrv. adj. (Proprement: Demi-marin.) Novice. <Doslovce: polumornar. Novak.>

311. (1194) **POLUNEBJE** (*Polounébié*), hrv. s.n. (*Pol*, Moitié; *Nebbo*, Ciel.) Hémisphère. <Polutka, hemisfera.>

312. (1194) **POLUOTOK** (*Polouotòk*), hrv. s.m. (*Otòk*, Ile; *Pol*, Moitié.) Presqu'île, Péninsule.

313. (1195) **POMJEDITI** (*Pomièditi*), hrv. v.a. (Du préfixe *Po*, Pour; et de *Mjèditi*, /de Мѣдъ (*Miède*), cuivre./.) Doubler de cuivre. <Od prefiksa *po* i Мѣдъ, bakar. Presvuči bakrom.>

314. (1195) **POMORAC** (*Pomoracth*), hrv. s.m. (De *More*, La mer, et de *Po*, Pour.) Marin, Matelot.

315. (1195) **POMORAN**, **POMORANAC** (*Pomoranatche*), **POMORANIN** (*n* final sonnant), hrv. adj. Maritime. – V. Pomòran. <... Pomorski, maritiman.>

316. (1196) **POMORSKI**, hrv. adv. A la manière des gens de mer. – Adj. Marin, Marine, Maritime, Nautique, Naval. – V. Pomòran. <Prilog: na način ljudi od mora. Pridjev: morski, morska, maritiman, nautički.>

317. (1196) **POMORSTVO**, hrv. s.n. Le Métier de la mer, Navigation.

318. (1198) **PONISTRA OD KARME**, hrv. s.f. (Peut-être de l'ital. *Finestra*; l'illyr., comme le russe, nomme la fenêtre: *Okno*, *Okònica*; il la désigne aussi par le mot *Prozòr*, et par quelques autres sans analogie avec *Ponistra*.) Fenêtre de poupe. – V. Karma. – Manque à Joach. Stull. <Možda od tal. *finestra*; u hrv. kao i u rus. kaže se *okno*, *okònica*; isto se tako kaže i *prozòr*, kao i neke druge riječi koje nemaju veze s *ponistra*.) Krmeni prozor. V. Karma. – Nedostaje J. Stuliju.>

319. (1203) **PORINUTI** (*Porinouti*), hrv. v.a. (De *Rinut*, Impulsion, fait du rad. slave Рѣ/*Riel*/ sanscr. *Ri*, Aller, qui exprime l'idée de Pousser avec force.) Lancer, mettre à l'eau, en parlant d'un navire. <Od rinut, potaknuti, od slav. korijena Рѣ, sanscr. *Ri*, ici, kojim se izražava ideja snažno gurati. Porinuti, staviti u vodu, govoreći o brodu.>

320. (1204) **POROM**, hrv. s.m. (Le même que le russe Паромъ ou Поромъ, Bac, Radeau, Bateau plat, Prame. ? Du grec Πόριον. /V./ Bac. – «*Barca da traghettar fume*:

⁵⁸ Potvrđuje Stulli 2, II, str. 59.

⁵⁹ Odrednica pripadnosti *ruski* umjesto *hrvatski* očita je tiskarska greška, budući da Jal sve ruske natuknice piše isključivo ruskom ćirilicom.

Ponto.» dit Stull., t. II, p. 97 de son Dict. illyr.-ital.-lat. <Isto kao ruski Паромъ ili Поромъ, skela, splav, brod ravna dna. Od grčk. Πόριου «Brod za prijelaz rijeke, ponto» navodi Stulli u svojem hrv.-tal.-lat. Rječniku, vol. II, str.97.>

321. (1208) PORTELLA, hrv. s.f. (De l'ital. *Portello*.) Ecoutille. – Manque à Joach. Stull. <Od tal. portello. Purtela.⁶⁰ Nedostaje J. Stulliju.>

322. (1210) POSLATI NA DNO, hrv. v.a. (Envoyer au fond. *Poslati*, du slave Сла, radical des mots qui ont le sens d'Envoyer, Renvoyer. Le rus. dit Слaшъ et Послашя, Envoyer. Couler. <... Potopiti.>

323. (1221) PREVLACS (*Prevláčhs*), hrv. s.m. Semble composé de *Pre* ou *Pri*, En Avant, et de *Vlácsen*, Tiré, Traîné.) Isthme. <Izgleda sastavljeno od pre ili pri, naprijed, i vlačen, potezan. Prevlaka.>

324. (1223) PRIBRODIO, hrv. s.m. (De *Brod*, Navire; et de *Pri*, Avant.) Qui a fait un voyage sur mer, Passager arrivé à sa destination, Personne qui a passée l'eau. *Pribroditelj*, s. m. Passeur. – *Pribròditi*, v. a. Remettre à la mer, Faire un nouveau voyage, Passer quelqu'un dans un bateau. – *Pribròditise*, v.a. Traverser un détroit. (V. Priplávati.) – *Pribrogjenje* (Pribrogjenié), s. n. Passage, Trajet dans un navire. – V. Priplavânje. <Od brod i pri, naprijed. Onaj koji je putovao morem, putnik pristigao na svoje odredište, osoba koja je prešla vodu. Pribroditelj: skelar, brodar. Pribroditi: vratiti na more, poduzeti novo putovanje, prevesti nekoga brodom. Pribroditi se: Prijeći tjesnac. Pribrođenje: prjelaz, vožnja nekog broda. V. priplavanje.>

325. (1223) PRIKOBRODITI, hrv. v.a. (*Broditi*, Naviguer; *Priko*, Au delà.) Faire une navigation lointaine, une campagne de long cours. <... Ploviti na velike udaljenosti...>

326. (1223) PRIMORAC (*Primoratche*), hrv. adj. (De *More*, la Mer; et de *Pri*, Auprès de.) Riverain. <Od: more i pri – stanovnik priobalja.>

327. (1223) PRIMORSKI, hrv. adj. Marin, Maritime, Nautique, Naval. – V. Pomorski. <Morski, maritiman, nautički...>

328. (1223) PRIPLAVANJE (*Priplavanié*), hrv. s.n. (*Plav*, Bateau, Barque; *Pri*, Au delà.) Passage d'un port, d'un détroit, d'un bras de mer. – (V. Pribrogjenje.) *Priplávati*, v.a. Faire un voyage de long cours; et aussi: Passer un détroit, un bras de mer. – V. Pribroditise. <Plav: brod, barka; pri: preko, onkraj. Prijelaz preke neke luke, tjesnaca, morskoga rukavca. V. pribrođenje. Priplavati: poduzeti dugu plovidbu, ali isto tako: prijeći morski tjesnac, rukavac.>

329. (1224) PRISTUPAK (*Pristoupak*), hrv. s.m. (De *Pri*, Auprès de...; et de *Stupáj*, Pas, Marque du pied sur terre; *Stupati*, Marcher, Arriver. Du slave Ступъ /*Stoup*/, radical des mots qui ont le sens de: Cheminer, Avancer, Marcher.) Débarcadère, Cale de débarquement. – *Pristupân*, adj. Accostable, Abordable, D'un facile accès, en parlant d'une terre. – *Pristupânje* (Pristoupanié), s. n. Débarquement, Action d'aborder, d'Accoster la terre. – *Pristupâti* (Pristoupati), v.a. Aborder, Accoster la terre, le quai, la débarcadère; Débarquer. <Od: pri, pored, i stupaj: korak, otisak stopala na tlu. Stupati: hodati, stići. Od slav. Ступъ, korijena riječi koje znače ići, napredovati, hodati. Pristan, gat. Pristupan: uz koji se može pristati, dostupan, lako pristupačno, govoreći o kopnu. Pristupati: pristati, pristati uz kopno, obalu, gat.>

⁶⁰ R. Vidović opsežno pod tom natuknicom piše na str. 376-377.

330. (1224) PRIVAXALISCTE (*Privaxalistché*), hrv. s.n. (De *Pri*, Au delà; et de *Vaxati* /V./ Ramer.) Trajet qui se fait à la rame; Passage d'une rivière, d'un port, d'un canal étroit qui peut être franchi par une embarcation à l'aviron. – *Privaxaoc* (Privazaotche), s. m. Passeur. – *Priváxati* (Privàzati), v. a. Passer quelqu'un dans un bateau à rames; Transporter dans un bateau. <Od: pri, onkraj,⁶¹ i važati, veslati. Prijelaz koji se čini na vesla; prijelaz rijeke, luke, uskoga kanala koji je moguće prijeći brodom na vesla. Privažaoc: prevoziatelj. Privažati: prevoziti nekoga brodom na vesla; prevoziti brodom.>

331. (1224) PRIVRATITI, hrv. v. a. (Proprement: Renverser.) Faire chavirer, en parlant du vent ou de la mer qui qui renverse un navire. <Doslovce: preokrenuti. Preokrenuti, kada se govori o vjetru ili moru koje prevrće brod.>

332. (1224) PRIXALITI (*Prizaliti*), hrv. v.a. (De *Xâl*, Rive; et de *Pri*, Au delà.) Passer d'une rive à l'autre, Traverser une rivière. <Od: žal, obala, i od pri, onkraj. Prijeći s jedne obale na drugu, prijeći rijeku.>

333. (1224) PRIZIMISCTE (*Prizimiché*), hrv. s.n. (De *Zima* /gr. Χεῖμα; Froid, Hiver; et de *Pri*, Beaucoup.) Hivernage. – *Prizimiti*, v. n. Hiverner. <Prizimšće: od zima /grč. Χεῖμα/, hladnoća, zima, te od pri, mnogo. Zimovanje, luka za zimovanje brodova. Prizimiti: prezimiti.>

334. (1224) PROBIVATI, hrv. v.a. (Le Пробивашъ rus. De Би, rad. slave des mots qui expriment l'idée de: Battre, Briser, Casser.) Percer. <Rus. Пробивашъ, od Би, slaven. korijena riječi kojima se izražava ideja: tući, lomiti, slomiti. Bušiti.>

335. (1224) PROBOE STOGRE NA MASCOUIA DOGNI, hrv. s. Femelot. – *Proboé* semble être de la famille du Пробой rus., qui signifie Piton. (Пробишъ /*Probitel*, Percer, Trouer en frappant.) En illyr., *Probôj* ou *Probiacs* signifie: Passage. Quant à *Stogrê*, - que nous croyons avoir bien entendu quand nous interrogeâmes le matelot du trabacolo dalmate: *Padre immortale*, avec qui nous faisons l'inventaire de ce navire le 22 août 1841, à Ancône, - peut-être avons-nous confondu la prononciation de ce mot avec celle d'un autre: *Skhodré*, par exemple, qui viendrait du radical slaven qui a fait en russe *Skodite* (Сходишь), signifiant: Descendre. *Na*, D'en haut; *Mascouia* (V.) l'Aiguillot; *Dogni* (*Donji*, illyr.), En bas. Si, comme nous le pensons, nos hypothèses sur les mots composant la périphrase dont se servent les Illyriens et les Dalmates pour désigner le Femelot, sont admissibles, cette périphrase signifierait exactement: Piton où, d'en haut, descend l'aiguillot. On ne saurait mieux définir le Femelot. <Proboj što gre na maškul donji. Vodicica klina za okretanje kormila. Čini se da *proboj* pripada porodici ruskih riječi Пробой, što znači klin. Пробишъ, bušiti, probijati udaranjem. U hrvatskome, *proboj* ili *probijač* znači prolaz. Glede što gre – a vjerujemo da smo to dobro čuli ispitujući mornara s dalmatinskoga trabakula *Padre immortale* s kojim smo popisivali opremu toga broda 22. kolovoza 1841. u Ankonu – možda smo ipak pobrkali izgovor te riječi sa *škodre* primjerice, što bi došlo od slav. korijena koji u ruskome daje Сходишь, u značenju *silaziti*. *Na*, odozgo; *maskuja*, maškul. *Donji*, ispod. Ako su, kako mislimo, naše pretpostavke o riječima koje sadrži ovaj izričaj kojim se služe Hrvati i Dalmatinci točne da bi označile vodicicu, onda bi izričaj točno značio: vodicica kroz koju, odozgo, silazi klin kormila. Ne bi se moglo bolje odrediti vodicicu.>

⁶¹ Pridjev *pri* Jal vrlo često prevodi nedosljedno: ovdje kao *onkraj*, au delà, a odmah poviše (329.) ispravno: *pored*, a pod nižom natuknicom (333) kao *mного*. Griješi i prevodeći glagol *važati* kao *veslati*, što je preusko tumačenje.

336. (1226) PRODOR MORSKI, hrv. s. Détroit. <Tjesnac.>

337. (1227) PROJEDRITI (*Proiedriti*), hrv. v.a. (*Jedriti* /V./, Naviguer, *Pro*, Vers.) Faire voile.⁶² <Ploviti, jedriti.>

338. (1228) PROLIVA, hrv. s.f. (Le Проливъ /*Prolive*/ rus. /V./, bien que le sens des deux mots soit différent.) Embouchure d'un fleuve, d'une rivière, selon Joach. Stull. <Проливъ ruski, iako je značenje ovih dviju riječi različito. Utok neke rijeke, prema J. Stulliju.>

339. (1228) PROMJENIVANJE (*Promienivanié*) hrv. s.n. (De *Miena*, Changement. / rad. slave, Мѣн/. Le russe a Промѣнивание, qui désigne, comme le mot illyr., l'action de changer.) Baraterie. <Od *Miena*, promjena. (...) Pogrešna odluka kapetana ili vlasnika broda pri obavljanju svojih dužnosti.>

340. (1231) PROTIVOPLAVATI, hrv. v.a. (*Plavati* /V./, *Protivo*, Contre. /Rad. slave Прош, qui indique le sens contraire./) Naviguer contre le courant, Remonter une rivière. <(…) Ploviti protiv struje, ploviti uzvodno rijekom.>

341. (1231) PROTIVOVJETRJE (*Protivovietrié*), hrv. s.n. Vent contraire. – V. Vjetar. <Suprotan vjetar.>

342. (1232) PROVA, hrv. s.f. Nom donné à la chambre des matelots, sur le Trabacolo. (V.) Cette chambre est à la proue. <Naziv prostorije za smještaj mornara na trabakulu. Ta se prostorija nalazi na provi.⁶³>

343. (1232) PROVAXANJE (*Provaxanié*), hrv. s.n. (*Vaxânie*, Action de ramer.) Action de conduire quelqu'un ou quelque chose dans un bateau à rames. – *Provâxati* (Provazati), v.a. Passer quelqu'un dans un bateau à rames. – *Provâxatise* (Provazatissé), v.a. Aller, Naviguer dans un bateau à rames. <Provažanje, voziti nekoga ili nešto u brodu na vesla. Provažati, prevoziti nekoga u brodu na vesla. Provažati se, ići, ploviti u brodu na vesla.>

344. (1235) PUCSINA (*Poutchina*), hrv. s.f. Mer sans fond, Gouffre, Abîme, Profondeur de la mer. – V. Пучина. <More bez dna, ponor, dubina mora.>

345. (1255) RAK, hrv. s. (Du vénit. *Rago*. /V./ Réa. – Dans l'illyren vulgaire *Rak* est le nom du Cancre, de l'Ecrevisse. Ce mot est sans analogie avec le *Rak* des marins. <Od mlet. *Rago*, kolotur. U svakodnevnome hrvatskom, rak je ime za morskog raka i nije u vezi s rakom pomoraca (koloturom).>

346. (1272) REKESSA, hrv. s.f. (Ce mot est sans analogue dans le slave, car Pek est radic. des mots qui expriment l'idée de: Parler, Nommer, etc., - ce mot pourrait bien être corrompu de l'ital. *Recesso*, Retraite /lat. *Recedere*, Se retirer./) Reflux, Jusant, Ebbe. *Rekessa* i *plimma od morra*, Le reflux et le flux de la mer. V. Plima, Morre. <Ova je riječ bez analogie u slavenskom, jer je Pek korijen riječi kojima se izražavaju pojmovi kao: govoriti, imenovati. Mogla bi biti iskvarnica od tal. *recesso* /lat. *recedere*/, povlačiti se. Oseka, povlačenje mora. Rekesa i plima od mora: oseka i plima.>

347. (1289) RJEKA (*Riëka*), hrv. s.f. Rivière, Fleuve. V. Рѣка. <Rijeka.>

⁶² Jal prevodi prilično nezgrapno, jer prvi dio riječi (pro) prevodi kao prema, a ne kao kretanje kroz što, između čega, kako to pri tvorbi glagola valja prevesti.

⁶³ Jal neposredno ispred ove natuknice unosi imenicu prova, u smislu pramca, ali je navodi kao katalonsku, mletačku, pa tek na trećem mjestu kao hrvatsku, te je stoga posebno ne navodimo.

348. (1319) SARTIA, hrv. s.f. (De l'ital.) Hauban. – *Sartia od prové*, Le premier hauban de misaine dans le Trabacolo. (V.) Le treizième hauban de misaine dans les trabacoli s'appelle simplement: *Sartia*; c'est un palan (*Paranco*) suspendu à une *colonna*. (V.) – *Sartia od karmé*, Le Hauban de poupe, proprement dit le Hauban de l'arrière du mât de poupe, dans le Trabacolo. – *Sartia od iarbora istoga od karmé*, Le Hauban le plus en avant (ordinairement le quatrième) du mât de l'arrière, ou grand mât du Trabacolo. – Manque à Joach. Stull. <Od tal. Pripona. Sartija od prove, prva pripona prednjega jedra na trabakulu. Treća pripona prednjega jedra na trabakulima jednostavno se naziva sartija; to je koloturnik (paranak) ovješeno o dio jarbola. Sartija od krme, krmena pripona, točnije stražnja pripona krmenog jarbola na trabakulu. Sartija od istoga krmenog jarbola, prednja pripona (obično četvrta) stražnjega jarbola, odnosno velikog jarbola na trabakulu. Nedostaje J. Stulliju.>

349. (1325) SCAPTATI OKO KRAJA (*Chaptati oko kraja*), hrv. v.n. En parlant de la mer: Murmurer le long du rivage. <Šaptati oko kraja, kada se govori o moru: mrmoriti duž obale.>

350. (1331) SCIRINA, hrv. s.f. (C'est le Ширина russe; de Шир, rad. des mots slaves exprimant l'idée d'Ampleur, d'Espace, de Largeur.) Largeur, Latitude. <Ширина u rus; od slav. korijena Шир, kojim se iskazuje pojam širine, prostranstva. Zemljopisna širina.>

351. (1331) SCIROTA, hrv. s. (Le Широша rus. /V./ Latitude. <Širota, u rus. Широша. Zemljopisna širina.>

352. (1331) SCKARAM (*Chkàram*), hrv. s. (Ce mot n'a point d'analogue dans le slave; il nous paraît corrompu du vénit. *Schermo*. /V./ Tolet. – Pâlac. <U slavenskom ne postoji slična riječ; čini nam se da je to iskvarnica od mletačkog schermo. Škaram, palac za veslo.>

353. (1333) SCTOGLA (*Chthogla*) hrv. anc. s.f. Voile. – Stull donne ce nom comme synonyme de *Lanca* et de *Lancina* /V./: il dit qu'il l'emprunte au Lexique des langues slaves, grecque et latine. – V. Щогла, Щегла. <Zastarijelo, jedro. Stulli navodi taj naziv kao sinonim za lanca i lancina; kaže da ga posuđuje iz slavenskog, grčkog i latinskog leksika.⁶⁴>

354. (1334) SCUJA (*Chouïa*), hrv. s.f. (Du slave Шу, qui a fait en russe Шуй, Qui est à gauche; Шуица, La main gauche.) Babord – V. Ljevo. <Šuja, od slav. Шу, što je u rus. dalo Шуица, lijeva ruka. Lijeva strana broda.⁶⁵>

355. (1335) SCUSTA, hrv. s.f. (De l'ital. *Scotta*.) Ecoute. <Škota, pritega jedra.>

356. (1350) SIDRO, hrv. s. (Du gr. Σίδηρος, Fer.) Ancre. – *Sidropomnjik*, s. m. (*Pomnia*, Soir, Surveillance; du slave Мнѣ, exprimant l'idée de Penser. Помнишь, rus. Se souvenir.) Matelot proposé à la surveillance des ancres. – *Sidrosce* (*Sidrochtché*), s.n. (Dimin. de *Sidro*.) Petite ancre. – *Sidróvan* (*n* sonnante), adj. Qui concerne l'ancre, De l'ancre. <Od grč. Σίδηρος, željezo. Sidro. – *Sidropomnjik*, od *pomnja*: skrb, nadgledanje, od slav. Мнѣ, čime se izražava ideja mišljenja. Помнишь, rus., prisjetiti se. Mornar zadužen za nadgledanje sidara. *Sidroče*, umanjenica od sidra, malo sidro. *Sidrovan*, prid., koji se tiče sidra.⁶⁶>

⁶⁴ Lanca je tip manjeg brodića, pa je nejasna veza s jedrom.

⁶⁵ Skok pod natuknicom šuj, šuja (t. III, str. 421), iscrpno je komentira, ali Vidović je ne navodi.

⁶⁶ Jal donekle griješi u prijevodu jer bi *sidrovan* bilo točnije prevesti kao *usidren*.

357. (1355) SITI NA DNO, hrv. v.a. Descendre au fond. <Sići na dno.>

358. (1356) SJEVERNICA⁶⁷ (*Siervenica*), hrv. s.f. (De *Sjever*, Vent du Nord, *Sjeverski*, du Nord.) Boussole. – Ce mot donné par Joach. Stull, au mot *Busula*, p. 68, t. I de son *Dict. illyr.*, manque à la p. 332, t. II, dans la série des mots qui ont *Sjever* pour radical. <Od *sjever*, sjeverni vjetar, *sjeverski*, od sjevera. Busola. Ova riječ koju donosi J. Stulli pod natuknicom *busula* na str. 68, t. I svojega hrvatskoga rječnjika, nedostaje na str. 332, t. II u slijedu natuknica kojima je korijen *sjever*.>

359. (1356) SJET (*Siète*), hrv. s. (comme le СѢТЬ rus.) Filet. <kao rus. СѢТЬ. Mreža.>

360. (1356) SJEVER (*Sičver*), hrv. s.m. (Reiff donne le mot СѢВЕРЪ dans son *Diction. rus.-fr.* Il le fait venir du gr. Σῦρος; nous avouons n'avoir pas deviné à quel point de vue cet habile lexicographe s'est placé pour découvrir une analogie entre le mot grec, qui, d'ailleurs, nomme le vent d'Est, et le mot Slavon, dont la forme et le son ne sont pas moins éloignés de ceux d'Σῦρος, que ne le sont les points cardinaux que désignent l'*Eurus* et le *Sjever*. Vent du Nord. <Reiff donosi riječ СѢВЕРЪ u svojem franc.-rusk. rječniku. Izvodi je iz grč. Σῦρος; priznajemo da nismo pogodili s kojega stajališta ovaj vješti leksikograf polazi da bi otkrio podudarnost između grčke riječi koja, uostalom, imenuje istočni vjetar i slavenske riječi kojoj su oblik i zvučnost jednako udaljene od Σῦρος, kao što su i glavne strane svijeta koje označavaju *eurus* i *sjever*. Sjeverni vjetar.>

361. (1357) SKALLA, hrv. s. (De l'ital *Scala*.) Echelle. – V. Doksat. <Ljestva, skala.>

362. (1361) SLAP, hrv. s.m. Peut-être *Slâp* n'est-il qu'une forme du Слана (*Slana*) rus., signifiant: Bruine, mot qui d'ailleurs paraît importé dans la langue russe, car il y est isolé; peut-être aussi n'est-ce qu'une onomatopée. Quoi qu'il en soit, *Slâp* désigne «La partie de la lame qui se résout en une plui fine, quand cette lame déferle.» Du moins est-ce ainsi que nous nous croyons autorisé à entendre la définition donnée par Joach. Stull, p. 344, t. II de son *Dict. illyr.*: «Spruzzo dell'onde del mare,» dit-il; mots qu'il traduit ainsi en latin: «Aspersio undarum maris». Ce qui nous décide pour le sens que nous présentons, c'est que *Slapiti*, verbe fait avec *Slâp*, a pour synonyme: «*Vaporare*», et que *Spruzzolare* signifie: Bruiner. <Možda je *slâp* samo oblik proizišao od rus. Слана što znači pršavica, riječ koja uostalom nije ruska jer je izolirana; možda je to tek samo onomatopeja. Bilo kako bilo, *slâp* znači: «Dio vala koji se raspršava u sitnu kišu kada se val lomi.» Barem si dopuštamo da tako protumačimo definiciju J. Stullija, str. 344, t. II njegova hrvatskog Rječnika: «Spruzzo dell'onde del mare», kaže on; riječi koje ovako prevodi na latinski: «Aspersio undarum maris». Ono prema čemu smo se odlučili za smisao koji donosimo, jest što *slapiti*, glagol načinjen od *slâp*, ima kao sinonim *vaporare*, te što *spruzzolare* znači pršiti.>

363. (1363) SNIXITI (*Sniziti*), hrv. v.a. (Du rad. slave Низ, exprimant l'idée d'Humilité, de Partie inférieure; et de СЪ, préfixe du mouvement fait d'en haut.) Amener. – V. Jedra Spustiti⁶⁸. <Od slav. korijena Низ, kojim se iskazuje pojam poniznosti, donjega dijela, te od СЪ, prefiksa kretanja činjenog odozgo. Spustiti, skupiti. V. jedra spustiti.>

⁶⁷ U izvorniku: SJERVENICA. Ne navode je ni Skok ni Vidović ni u jednome obliku.

⁶⁸ U izvorniku, greškom: jedra, spastiti.

364. (1365) SOCSINENJE (*Sotchinènié*) hrv. s.n. (De *Csin*, Action, Œuvre, qui a fait *Csiniti*, Créer, Composer. /*Csin*, du slave Зда, radic. des mots exprimant l'idée de Fondation, de Construction, d'Établissement/; et de *So*, préfixe du rassemblement des parties. Le russedit Созидание./) Construction. – *Soscinitèlj* (Sotchiniteli, *i* final sonn. à peine), s.m. Constructeur. – *Soscinjati* (Sotchiniati), v. a. Construire. – V. Sostrojati. <Od *čin*, djelovanje, djelo, od čega je nastalo *činiti*, stvarati, sastavljati. Od slav. Зда, korijena riječi kojima se izražava ideja temeljenja, građenja, utemeljenja, te od *so*, prefiksa sastavljanja dijelova. U ruskome se kaže Созидание. *Sočinjati*, graditi. – V. Sostrojati.>

365. (1366) SOLARO OD BUCCAPORTA, hrv. s. (De l'ital. *Soglio*, Seuil.) Hiloire. – V. Buccaporta. – Manque à Joach. Stull. <Od tal. *soglio*, prag. Obrub grotla. Nedostaje u J. Stullija.>

366. (1367) SOLICE (*Solitché*), hrv. s. Soleil. – V. Sunce.

367. (1370) SOSTROJATI (*Sostrociati*), hrv. v. (*So*, Réunion des parties; *Strociati*, de la même origine que le Сшроъ rus. /V./) Construire. – V. Soscinjati.

368. (1374) SOVARNJA (*Sovárnia*), hrv. s. (De l'ital. *Savorra*, *Saorna*.) Lest. – *Sovárnjan*, adj. Lesté. – *Sovárnitti*, v. a. Lester. <...Balast...balastiran...balastirati.>

369. (1379) SPLESTI KONOPE, hrv. v.a. (*Splesti*, du rad. slave Плеш, exprimant l'idée de Tresser, Entrelacer; et de *So*, Ensemble /gr. Σύν/; *Konope*. /V./) Commettre un cordage. – *Spletènje* (Spletènié), s. Commettage.

370. (1380) SPREMA VINA, hrv. s.f. Cambuse.

371. (1380) SPŪSTITI (*Spoustiti*), hrv. v.a. (Même origine que le précédent.) Amener. (V. Jedra, Snixiti, Спусшиш.) – *Spūstiti sidro*, v.a. Jeter l'ancre, Laisser tomber l'ancre, Mouiller. – V. Sidro, Vârchi.

372. (1381) SRIDA, hrv. s. (De *Srid*, Au milieu /rad. slave Серд, qui a fait le rus. Спеза, Milieu.) Nom d'une pièce de bois ou forte planche qui va de l'avant à l'arrière sur le milieu du pont du trabacolo et en consolide les bordages. C'est proprement l'ancien *Bocceria*. (V.) <... Naziv komada drva ili jake daske koja ide od prove prema krmí, posred palube na trabakulu i učvršćuje mu oplatu...>

373. (1387) STEGONOSCA (*Stegonostcha*), hrv. s.m. (*Nosca*, de *Nosciti*, Porter; *Steg*, Pavillon.) (Porte-pavillon.) Enseigne de vaissau. <Stjegonoša, od nositi; stijeg, zastava. Zastavnik na brodu.⁶⁹>

374. (1392) STJEG (*Stièg*), hrv. s.m. (peut-être du slave Цвѣш, signifiant: Fleur, et rad. des mots qui expriment l'idée de Colorier, Peindre.) Pavillon, Bannière. – *Stjexac* (Stièzatche) s. m. (Dimin. du précédent.) Banderole, Flamme. <Možda od slav. Цвѣш, što znači cvijet i korijen je riječi kojima se označava pojam bojenja, slikanja. Brodska zastava. Stježac, demin. prethodne riječi, zastavica.>

375. (1394) STRANA, hrv. s.f. (Le *Storona*, rus. Сшорона. De Сшре /*Stré*/, exprimant l'idée d'Extension.) Côté, Bande. (V. *Bók*.) – *Stána* (sic!) od *lúke*, Jetée d'un port. – *Dvie Strane od luke*, Les deux jetées, les deux bras avancés dans la mer qui forment l'embouchure (*Usti*) d'un port. – V. Lúka. <Сшорона, rus. Od Сшре, kojim se izražava

⁶⁹ Stulli 2, II, str. 388 donosi oblik: *stjegonòsca*.

misao širenja. Strana, obrub. Strana od luke: valobran. Dvije strane od luke: dva valobrana koji čine ulaz u luku.>

376. (1402) SUNCE (*Sountche*), hrv. s. Soleil.

377. (1411) SVITTI, hrv. v.a. Serrer, Ferler une voile, une tente. – V. Jedra, Zatvorite. <Stisnuti, skupiti jedro, šator.>

378. (1411) SVJEHALO (*Svièkalo*), hrv. s.n. (Du slave СВЪЩА, Chandelle.) Nom d'un bras en fer qui, à la proue de certains bateaux de pêcheurs, porte comme un candelabre le feu qui sert à la pêche de nuit. – *Svjecharicca* (Svièkaritcha), s. Nom du bateau qui fait la pêche au flambeau. – *Svjetnják* (Svietniak). (*Nják*, de *Njáti* ou *Nositi*, Porter. *Svjet*, le slave СВЪШ, Lumière.). Fanal, Lanterne. <Od slav. СВЪЩА, svijeća. Naziv željezne motke koja se nalazi na pramcu nekih ribarskih brodova i služi kao nosač vatre za noćni ribolov. *Svjeçarica*, naziv broda koji lovi pod svijeću. *Svjetnjak*, ...: svjetionik, lanterna.>

379. (1454) TIMUN (*Timoune*), hrv. serb. val. bulg. s. (Transcription de l'ital. *Timone*.) Gouvernail. – Le *Dict. illyr.* de Joach. Stull donne à *Timun*, outre la signification de: Gouvernail, celle de: Rame et d'Ancre. On conçoit très-bien que le même mot désignela rame et le gouvernail, la rame ayant été longtemps le seul gouvernail appliqué au navires; mais ce que l'on ne saurait admettre, c'est que l'Ancre et la Rame, dont les fonctions sont si différentes, aient pu être nommées par le même mot. (V. Joach. Stull, aux mots: Timun et Veslo.) – V. Diselo (sic!, umjesto: disclo), Dumen, Korma, Kormilo, Kormilsce, Veslo. <Transkripcija s tal. *timone*. Kormilo. Hrv. Stullijev Rječnik daje *timunu*, pored značenja kormila, još i veslo i sidro. Posve je jasno da ista riječ označava veslo i kormilo, budući da je veslo dugo vremena služilo kao jedino kormilo na brodovima, ali je neprihvatljivo da se istom riječi označavaju sidro i veslo, s tako različitim namjenama. V...>

380. (1464) TONUTI (*Tonouti*), hrv. v. (Contraction de *Topnuti*. / V. Тонушъ/.) Couler à fond, s'Enfoncer, Sombrier, Etre submergé. <Kontrakcija od *topnuti*. V. Тонушъ. Potopiti se na dno, uroniti, biti potopljen.>

381. (1465) TOPĚCH (*Topek*), hrv. adj. (Du slave ШОН, rad. des mots exprimant l'idée de Submersion.) Qui Naufrage, qui coule bas, qui Sombre. <Od slav. ШОН, korijena riječi kojima se izražava ideja tonuća. Koji tone.>

382. (1466) TOPITI, hrv. v.a. Submerger. – V. Topech.

383. (1466) TOPLI, hrv. adj. Qui naufrage, qui coule bas, qui sombre. V. TopĚch. <Koji tone, potapa se.>

384. (1483) TRESTI, hrv. v.n. Craquer. – V. Istreti, Треснушъ. <Slomiti.>

385. (1498) TUCSA (*Toutcsa*), hrv. s. (Le rus. nomme Туча, une Nuée obscure, un amas de gros nuages.) Tempête, Tourmente, Gros temps. <Rusk. Туча, taman oblak, nakupina gustih oblaka. Oluja, nevera, nevirijeme.>

386. (1549) VISIOLA, hrv. s.f. (De l'ital. *Giesiola* /V./ou du vénit. *Giexola*. /V. Gisole./ Habitacle. <Od tal. *Giesiola* ili mlet. *Giexola*. Kućište za brodsku busolu.>

387. (1550) VJETARNICA (*Viètarnitcha*) hrv. s.f. Girouette, Pennon. – V. Jetr (sic!), Vent. <Vjetrenica, vjetrokaz.>

LA TERMINOLOGIA MARITIMA CROATA NEL GLOSARIO NAUTICO DI AUGUSTIN JAL

Riassunto

Nel testo sono stati trascritti, tradotti in croato e commentati 387 lemmi i quali annotati in croato nel *Glossaire nautique...* scritto dal lessicografo francese Augustin Jal. Il suo *Glossario* è stato pubblicato a Parigi nel 1850, e contiene la terminologia marittima che conta in tutto 25.310 lemmi scritti in 52 lingue e dialetti e in diversi alfabeti: latino, cirillico russo, greco, arabo, ecc. Per quanto riguarda la terminologia marittima, l'opera dello Jal è di inestimabile valore perché la terminologia proposta e trattata era veramente in uso nella prima metà dell'Ottocento. Va detto che si tratta della ricerca che per la prima volta in un modo sistematico affronta tutti i lemmi in lingua croata scritti dallo Jal nel suo *Glossario*.
Le parole chiavi: terminologia marittima croata, Ottocento, lingua franca, intervista.

CROATIAN MARITIME TERMS IN THE *MARITIME GLOSSARY* BY AUGUSTIN JAL

Abstract

The work contains transcripts, translations into Croatian and comments on 387 entries which were included, in Croatian, into the *Glossaire nautique...* by the French lexicographer Augustin Jal. His *Glosar* was published in Paris in 1850, and it contains a list of maritime terms, in total 25,310 entries, in 52 languages and dialects and various scripts: the Latin script, the Russian Cyrillic script, Greek, Arabic, etc. Jal's work is of great value for the history of Croatian maritime terms because he recorded terms which were used in the first half of the 19th century. This is the first systematic work which includes all entries in the Croatian language mentioned in Jal's *Glosar*.

Key words: Croatian maritime terms, 19th century, lingua franca, field survey

Podaci o autoru:

Miroslav Rožman, sociolog kulture. Kućna adresa: Alojzija Stepinca 27, 21 000 Split.